

Uvodnik

Katja Ferletič

Za prvo evropsko čezmejno somestje!

Goriška ima as v rokavu. Gorica in Nova Gorica po padcu državne meje, ki je bila za krajevno gospodarstvo tudi pomemben vir, životarita na obrobju dveh držav. Končno kaže, da sta spoznali, kako lahko zaigrata še zadnjo karto za prerod tega prostora - čezmejnega somestja, edinstvenega evropskega eksperimenta. Ločeni ne pomenita nič, povezani pa sta lahko zgled za nov zagon evropski integraciji. Spodbudno je, da so temu spoznanju končno začela slediti konkretna dejanja.

Te in podobne misli so izšle s posveta, javne predstavitve kandidature za evropsko prestolnico kulture, ki je bil v petek, 8. novembra, v Gorici. Na odru so nastopili predstavniki javnih ustanov in strokovnjaki iz ekonomskih in socialnih ved. Goriški župan Rodolfo Zibera je poudaril, da sta Gorica in Nova Gorica le dve majhni mesti; če pa se bosta združili v sistem, bosta postali konkurenčni, protagonisti. To je po njegovem mnenju največja priložnost za obe mesti in celotno deželo FJK v zadnjih in naslednjih 30 letih.

Kultura je tokrat samo sredstvo, končni cilj je ovrednotenje ozemlja, ljudi, raznolikosti in bogastva našega prostora, saj, čeprav smo danes na obrobju, zanemarljivega pomena na državni - kaj še na evropski - ravni, lahko s skupnimi močmi postanemo kaj več.

Samo odmevnost velikih dogodkov lahko vrne naše kraje spet na zemljevid, je dejal Klemen Miklavčič - "Meja je pustila rane, čas celjenja ran je mimo". Mladi župan misli, da je nastopil čas skupnih projektov, saj prava integracija, pravi proces gibanja se bo zgodil, šele ko bomo delali skupaj in bomo prepletli naše delovanje in našo eksistenco.

Ne nazadnje je ta princip res osnova, ki so jo očetje Evropske unije uporabili, ko so v povojnem obdobju začeli iz razvalin ustvarjati novo Evropo: "Narode je treba povezati funkcionalno in šele tako se bodo nehali kregati".

Kandidatura lahko zares spremeni življenje, to je povedal marsikdo. Miklavčič je dodal, da je pogoj za razvoj ta, da v naš prostor privabimo mlade družine in kritično maso. Mlade ljudi, ki poznajo ali bodo spoznali naše ozemlje, ki so ustvarjalni, odpirajo podjetja, take, ki s svojim delom in s svojimi mislimi navdihujejo druge.

Kultura res ni samo stvar predstav in razstav. Pomeni strpnost, sobivanje, spoznavanje, spoštovanje in sodelovanje, včasih tudi konstruktivno kritiko.

Že proces priprave na kandidato je pomemben katalizator, ki je združil veliko energij in virov. Tudi če projekt ne bo nagrajen, kot vsi upajo, bo doslej prehojena pot že sama po sebi velik korak na poti proti gospodarskemu in socialnemu razvoju, proti povezovanju.

Kandidatura za EPK lahko omogoči pomlajevanje in oživiljanje somestja, cele primorske regije. "Nočalec od Benetk", je še dejal nekdo. Da ljudje ne bodo več hodili v Novo Gorico, "čez mejo", samo zato, ker je tam bencin cenejši. Da se bomo končno res spoznali.

Tokrat lahko upamo, da bo naša zgodba lepa, zgodba o skupnem uspehu prvega evropskega čezmejnega somestja. To bo zgodba našega somestja!

Zahvalna nedelja v Števerjanu

Foto Martin Drufovka

POGOVOR Petra Grassi

"Glasbenik ni samo glasbenik"

Petra Grassi je znana vsestranska glasbenica, ki je zlasti v zadnjih letih nanizala celo vrsto izjemnih dosežkov. Znana je najprej kot zborovski dirigent, poleg tega pa je tudi pianistka, glasbena pedagoginja in skladateljica. Njen curriculum je posebno dolg in bogat. Kjerkoli se pojavi, preseneča s svojim izjemnim znanjem in profesionalnostjo, sončnim temperamentom in energijo, ki jo zna vlivati tako pevcem kot sogovornikom.

Zaprosili smo jo za pogovor, na katerega se je prijazno odzvala, za kar smo ji iskreno hvaležni.

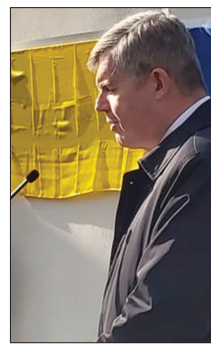
/ str. 3
Danijel Devetak

Obisk treh begunskih taborišč V Monigu padel zid pozabe

Na dan obletnice padca berlinskega zidu je v Trevisu na pobudo občine in vojaških oblasti dokončno padel zid pozabe na eno izmed medvojnih italijanskih koncentracijskih taborišč za Slovence in Hrvate v Italiji. Na zidu vojašnice Cadorin v predmestju Monigo so slovesno odkrili plošči, na katerih je napis v italijanščini, slovenščini, hrvaščini in angleščini: V spomin na fizično in moralno trpljenje julij 1942/september 1943. Ta kraj je bil v času fašizma taborišče za slovenske in hrvaške moške in ženske civiliste. Približno dvesto je bilo žrtev, med njimi trinpetdeset otrok, zaradi podhranjenosti, mraza in boleznii.

/ str. 15
SFSN

Amazonski sinodi na rob Med medijsko in dejansko resničnostjo

V Rimu se je končala amazonska sinoda. Zagotovo je treba dokončno komentiranje pustiti za kasnejši čas, torej do takrat, ko bo izšla posinodalna apostolska spodbuda svetega očeta. Kakor smo pa vajeni že pravzaprav od zadnjega vesoljnega cerkvenega zbora, 2. vatikanskega, imamo vedno dva dogodka, dejanski in medijski dogodek, kakor imamo dejansko in medijsko pripravo na dogodek. Moramo reči, da je bila sinoda že vseskozi močno navzoča v t. i. "mainstream" medijih, ki seveda vedno pehajo naprej svojo progresivno "agendo" oz. tisto, kar bi, po njihovem prepričanju, Cerkev morala nujno narediti, da bi končno bila sodobna, v koraku s časom, napredna...

/ str. 4
Andrej Vončina

Gorica

O novem regulacijskem načrtu, ki naj bi določil pravila gradenj v mestu, bo govor na srečanjih z občani

6,16

Pogovor

Petra Olenik, študentka iz Prebenega, o svojem študiju na Medicinski fakulteti v Ljubljani

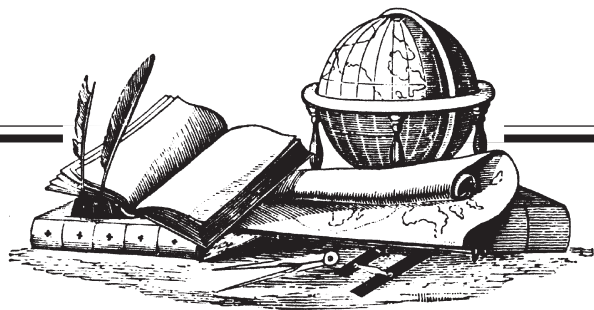
8

Predstavitev nove publikacije

Prof. Marija Kacin je predstavila svojo novo knjigo o Zoisu v Ljubljani in Narodnem domu v Trstu

9

Odgovornosti za prizemljitev Adrie airways

Niti redbull ji ne more dati več kril

Nekoč so v Sloveniji govorili o družinski srebrnini. To so bila večja državna podjetja, ki so prinašala dodano vrednost. Potem je leta 2009 prišla kriza. Bila je zelo huda. Razgalila je klientelistični sistem delovanja, ki je svojo krono imel v bankah. Kriza pa je povzročila tudi številna paradna podjetja. Dolgi val takratnih učinkov se občuti še danes, kljub temu da se je kriza formalno sklenila leta 2014.

Finančni vampirji iz davčne oaze

Odmeven je primer Adrie Airways. Slovenska letalska družba, ki je bila od leta 2016 v lasti sklada 4K Invest (njegovi lastniki so Nemci), je neslavno propadla. Slovenija s tem izgublja potencialno pomembno gospodarsko in logistično oporno točko. Letališče na Brniku bodo zdaj "zasedli" drugi operaterji. Slovenija pa ne bo imela več svoje prepoznavne blagovne znamke. Vlada se seveda že pogaja in razmišlja o ustanovitvi novega "državnega" letalskega podjetja, najbrž v sodelovanju s tujim partnerjem. Oktobrska razglasitev stečaja Adrie Airways pa je bilo samo "de facto" formaliziranje stanja, ki je bilo bolj ali manj vsem na očeh že dalj časa. In kdo nosi odgovor-

nost za to situacijo? Najbolj preprost in najbolj logičen odgovor je seveda: lastnik. Torej, sklad 4K Invest. O tem ni dvoma. Predvsem zato, ker je omenjeni sklad obljubljal določene sanacijske ukrepe, deloval pa je dejansko v povsem drugo smer. Še spomladi so njegovi nemški lastniki obljubljali dokapitalizacijo Adrie s sredstvi ruskega zasebnega investitorja. Od tega ni bilo nič. Oktobra je zgodba žalostno propadla. In Adria je šla v stečaj.

Javnost se je tako začela hudovati nad Nemci (tujim lastnikom), ki je finančno izčrpal in zavrgel slovenskega letalskega prevoznika. V splošni zavesti je torej tuj lastnik brezčutno pokopal pomembno slovensko gospodarsko realnost. V primeru sklada 4K Invest ta rekonstrukcija, čeprav poenostavljena, celo drži. Gre za sklad, ki se pred tem ni ukvarjal z letalstvom. Gre za sklad tveganega kapitala. Gre za sklad, ki ima svoj sedež v davčni oazi Luksemburg. Gre za sklad, ki je imel ob nakupu Adrie samo 25 tisoč evrov osnovnega

kapitala. Isti sklad, ki je bil lastnik Adrie, je z letalskim prevoznikom sklepal svetovalne pogodbe. To je najbolj šolski primer zakonitega po-

Predzgodba z mačehovsko državo ... Da pa bolje uokvirimo celotno zgodbo, je morda primerno pogledati nekoliko

stopka izčrpanja podjetja z odtujevanjem finančnih sredstev. Pa še več: kupnina za Adrio (državno letalsko družbo), ki jo je odštel 4K Investment, je bila takrat reci in piši samo 100 tisoč evrov (!!!). Država pa je ob predaji družbe Nemcem za popotnico "podarila" še dokapitalizacijo v višini 4 milijonov evrov. Zgražanje je torej povsem na mestu ...

bolj nazaj. Da dobimo jasnejši okvir o odgovornostih. Zakaj je vlada prodala Adrio? Osnovni razlog je bil ta, da se je letalski prevoznik znašel na seznamu 10 podjetij, namenjenih privatizaciji, ki ga je nekdanja premierka Alenka Bratušek obljubila Evropski komisiji, zato da bi Bruselj odobril državno finančno pomoč za reševanje prezadolženega bančnega sektorja leta 2013. Da je bila med podjetji na prodajni listi Adria, najbrž ne bi smelo biti preveliko presenečenje. Slovenija se je hotela na tak način rešiti hudega bremena, ki so ga na plečih nosili davkoplačevalci. Da, prav ste razumeli. Adria Airways je bila že takrat, ko je bila še v rokah države, podjetje na

robu bankrota in brez prave perspektive. Že sam podatek, da ga je država prodala za simbolično vrednost 100 tisoč evrov, je dovolj zgovoren.

A pogledimo natančneje podatke o takratni Adrii. Kapital družbe Adrie Airways, ki bi morala biti paradni konj in ponos slovenskega gospodarstva, je konec leta 2015 znašal komaj slabih 800 tisoč evrov. Omenjeni znesek je drobiž v primerjavi s takratno zadolženostjo podjetja. Ta je skupaj znašala dobrih 41 milijonov evrov. Od tega je bilo nekaj več kot 8 milijonov evrov dolgov do bank, preostalih 33 pa do dobaviteljev in drugih poslovnih partnerjev. Podjetje ni imelo podlage

za odplačevanje tako velikega dolga. Pa ne samo to. Tudi tekočih sredstev iz poslovanja ni bilo. Adria Airways je v zadnjem letu, ko je bila v državni lasti, zabeležila 9 milijonov evrov čiste izgube (in posledično zmanjšanje kapitala za tolikšno vrednost). Da je bilo to stanje likvidnostno nerešljivo, kaže še ta podatek: od 9 milijonov evrov izgube jih je bilo skoraj 5 potrebno pripisati izgubi iz poslovanja. Kaj je to takrat pomenilo? Da je bilo poslovanje tako slabo, da bi družba obrokov dolga ne mogla poplačevati iz tekočih sredstev. Skratka, sklad 4K Investment je Adrio Airways res dokončno finančno izčrpal in jo potopil, na smrtno po-

steljo pa jo je spravil že prejšnji lastnik, slovenska država. Ob vsem tem ne smemo pozabiti, da je porazno poslovanje Adrie država že pred tem reševala s stalnimi dokapitalizacijami, ki so pred letom 2010 skupno znašale približno 15 milijonov evrov. Leta 2011 je država slovenskega letalskega prevoznika dokapitalizirala s še 50 milijoni evrov, leta 2016 pa je ob prodaji poskrbela še za štiri milijone evrov vredno injekcijo. Slovenski davkoplačevalci so torej v približno 10 letih v Adrio vložili skoraj 70 milijonov evrov.

Zdaj mrtvec, pred tem pa gospodarski zombi

Kaj vse to pomeni, pod črto? Adria je bila gospodarski zombi že pred vstopom Nemcev v lastništvo. Pri analizi stanja slovenska javnost večkrat na to pozablja. Adria Airways je zaradi tako poraznega finančnega stanja morala v prodajo. Slovenija, ki je bila do leta 2013 v hudi gospodarski krizi, si reševanja takega subjekta ni mogla privoščiti. Če bi Adrie leta 2016 ne prodali, bi takrat šla v stečaj. Seveda, rezultat danes ni boljši. Vstop Nemcev je samo podaljšal agonijo. A razumeti moramo, da bi ob bolj učinkovitem državnem upravljanju Adrie ne bilo niti vstopa sklada, ki ima svoje lastnike v Nemčiji, uradni sedež pa v davčni oazi. Ob učinkovitejšem upravljanju bi podjetje lahko bilo še vedno državno, ali pa, zaradi regionalnega pomena, v lasti kakega strateškega tujega partnerja (recimo Lufthanse, če ostajamo v Nemčiji). Realnost pa je danes drugačna. Adria je dokončno prizemljena. Niti redbull ji ne more dati več kril.

AČ

Igor Gabrovec o propadu medobčinskih zvez

Niso upoštevale svobode izbire in dostojanstva majhnih občin!

Prihodnji teden bo deželni svet FJK obravnaval in predvidoma sprejel novo reformo krajevnih uprav, s katero bodo presežene in nadomeščene dosedanje medobčinske zveze. "Po novem nastajajo skupnosti občin, ki so osnovane na čisto prostovoljni podlagi. V Skupnost se lahko izjemoma povežejo tudi občine, ki niso neposredno ozemeljsko povezane, kar je na papirju posebej zanimivo za morebitno povežavo statutarne dvojezičnih občin, ki gre do Doline do Števerjana in je njihova ozemeljska povezava ponekod prekinjena. Občine se bodo vsekakor svobodno odločale, če in s kom naj se povežejo. Vsaka skupnost bo v svoj statut zapisala pravila igre, se pravi, kako naj deluje in katere naj bodo skupno upravljane javne storitve. Vsaka občina, ki stopi v skupnost, šteje v skupščini po en glas, in to ne glede na velikost ozemlja in števila prebivalcev. To je zelo spoštljivo in ugodno za majhne in najmanjše občine, ki stajim jim tako priznana vloga in predvsem dostojanstvo. Občinam na slovenskem naseljenem prostoru je v zakonu potrjena pravica do dvojezičnosti v nazivih skupnosti, v pisanju statuta, in kar je še posebej pomembno, pri upravljanju vseh javnih storitev. Posamezne občine bodo lahko obenem skle-

Foto dd

pale ločene konvencije tudi z občinami, ki ostajajo nepovezane ali pripadajo različnim skupnostim. Za gorata območja so ponovno predvidene Gorske skupnosti, ki jih določa zakon tako glede soudeleženih občin kot tudi glede pristojnosti, ki so vezane na upravljanje in razvoj goratega sveta in odgovarjanja na tamkajšnje družbene šibkosti", je po obravnavi v pristojni komisiji izpostavil deželni svetnik SSK Igor Gabrovec, ki se je v pričakovanju dokončnega besedila in ob upoštevanju, da je odbornik Pierpaolo Roberti (z njim se je vodstvo SSK s svojimi upravitelji ločeno sestalo že pred enim mesecem) upošteval in sprejel vrsto predlogov slovenske stranke, vzdržal glasovanja, medtem ko so kolegi iz vrst opozicije glasovali odklonilno. "Kot Slovenska skupnost smo bi-

li zelo kritični do zakona o medobčinskih zvezah kot tudi do ukinitve pokrajn, saj sta oba prizadela interese naših občin in slovenskega naseljenega območja. Nov deželni zakon je vsestransko boljši, saj predpostavlja svobodo izbiranja in opredelitve vseh občinskih upraviteljev ter tako odgovarja na glavno kritičnost, ki je zaznamovala prejšnjo zakonodajo. Postavlja se vprašanje, ali bodo občinski upravitelji lahko samostojno zgradili nove in uspešne oblike medsebojnega povezovanja. Zakon namreč še vedno ne odgovarja na glavni problem naših občin, ki ga predstavlja pomanjkanje novega in strokovno usposobljenega osebja ter prenosa finančnih dotacij, ki naj občinskim upravam omogočijo izvajanje zakonsko določenih pristojnosti in torej ponujanje dostojnih storitev lastnim občanom. Tudi o tem sem spregovoril že na seji pristojne komisije kot tudi sem spomnil, da smo svojčas tudi na tržaškem in goriškem Krasu razpolagali z gorsko skupnostjo, ki je odigrala pomembno vlogo pri spodbujanju razvoja tega prostora", je še dejal deželni svetnik SSK Igor Gabrovec, ki se bo pred končnim glasovanjem vsekakor ponovno posvetoval s svojimi izvoljenimi predstavniki v občinskih upravah.

Povejmo na glas

Skupno dobro utišana dobrina

V času, ko je vse več besednega in vsakršnega nasilja, v času ekonomske krize, ki je še vedno na delu, v času, ko pritiskajo na nas težki rešljivi problemi, kot so okolje in podnebne spremembe, naraščajoča revščina tudi v razvitem svetu ter pribežniki, se morda spomnimo na skupno dobro. Na skupno dobro, ki je izjemno plemenita naravnost, nedvomno nad vse dragocena dobrina in v bistvu že vrednota, saj nam svetuje, naj v svoje dobro uravnavamo svoje misli in dejanja v tisti cilj, ki mu pač pravimo skupno dobro. Naj torej povsod, v zasebnem kakor tudi v družbenem prostoru, v okviru manjših in širših skupnostih, se pravi pri odločanju na politični ravni od občin, dežel pa vse do državnih vrhov, ukrepamo in se opredeljujemo tako, da bomo v prizadevanju za moje in naše dobro imeli v mislih dobro sočloveka in vseh ljudi. Seveda je pogoj za resnično zavzemanje za dobrobit vseh dovoljšnja mera etike, ki ne nazadnje nosi v sebi isti pomen kot ga ima skupno dobro, namreč občuten odnos do našega bližnjega in zavest, da ne morem doseči lastne sreče, v kolikor skrbim samo zase, ali celo druge odzivam od dostopa do te ali one dobrine, ali se proti tem drugim borim z željo po nadvladovanju nad njimi, z željo po njihovi izločitvi in izničenju. V tem smislu so ostre delitve med ljudmi, v kolikor se prevešajo v nestrpnost in v sovraštvo, nasprotje skupnega dobrega, toliko bolj v kolikor zadobijo politično podporo. Nasprotje skupnega dobrega so nadalje prevelike gnotne družbe-

ne razlike, se pravi prepadna razdeljenost med bogate in revne sloje. Nasprotje skupnega dobrega je zapiranje posameznikov in oseb ter družin vase, kar ima za posledico vse večjo in vsekakor mučno osamljenost, odrezanost od drugih - in resnica je, da osamljenost ni nikoli dobra, narobe, jemlje človeku nepogrešljiv vir povezanosti z okolico okrog sebe, jemlje mu življenjsko moč. In v imenu skupnega dobrega bi bilo še kako dobro, da bi vsi, vse države in narodi stopili skupaj in se slednjič zares spopadli med drugim z okoljsko grožnjo namesto da so vpeti v zagrizene boje za vladavino sveta, ko naj bi močnejši še naprej obvladovali šibkejši in jim ukazovali. Resnična obuditev vrednote skupnega dobrega pa bi v zasebnem krogu zanesljivo odpravila marsikatero nasprotje, poravnala marsikatero tožbo, na novo zgradila marsikateri porušeni most in nas približala k srečnejšim medosebnim odnosom. In pri tem se je v dobrem smislu mogoče spomniti naše narodne skupnosti, se pravi vseh nas tukaj, ki smo v primeri z vsem, kar se trenutno drugje dogaja, gotovo v dosti večji meri v območju skupnega dobrega in to je obetavno. Zgladili smo notranje delitve, sporazumevanje se krepki, pri čemer bi se dalo napraviti še več, ampak smer je pravilna, dogovarjanje daje lepe rezultate in na tej poti velja nadaljevati, nikoli izgubiti prepričanja v to smer in nikoli podleči skušnjavi, da bi se poistovetili z neprijaznim večinskim tokom sveta.

Janez Povše

S 1. STRANI Pogovor: Petra Grassi

“Glasbenik navsezadnje ni samo glasbenik”

Zrasli ste v družini, ki je od nekdaj “živele in dihala slovensko glasbo”, smo brali v nekem intervjuju. Kakšni so vaši prvi “glasbeni” spomini?

Kot sem že večkrat povedala, je bila pri nas doma glasba vedno prisotna. Vedno smo peli v večglasju in še danes skupaj pojemo ob praznikih. Vedno mi je bilo naravno peti drugi glas, “delati terco”. Peli smo ob vseh priložnostih, na družinskih izletih, ob jasticah na božično vigilijo, za Božič, pojemo pri maši, ob pomembnih praznikih v vasi tudi orglam. Glasbo sem vedno doživljala kot povezujoč element, kjer se prepoznavamo kot slovenska skupnost, kjer se počutiš varno, ko slišiš kakšno ljudsko melodijo, ki te spravi v varen, družinski ambient. Mama je vedno pela v zborih, oče je igral klarinet pri godbi in v ansamblih, tako da je bilo zelo naravno, da sta otroke poslala študirat glasbo.

Študirali ste na Glasbeni matici in konservatoriju Tartini v Trstu, na konservatoriju v Trentu, na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Kdo so pedagogi, ki so še najbolj vplivali na vašo glasbeno izobrazbo in pot?

Najprej moram izpostaviti svojo profesorico klavirja Beatrice Zonta, ki me je spremljala od malih nog skoraj do diplome, saj sem se morala v osmem razredu vpisati na konservatorij, ker takrat na GM nisem mogla diplomirati kot privatist. Glasbena matica mi je zaupala že v času, ko še nisem bila tako prepoznavna. Prvi stik z glasbo v širšem pomenu sem našla ob lekcijah harmonije s prof. Hilarijem Lavrenčičem, ki mi je odprl svet harmonije in vertikalnega gledanja na partituro. Nadalje bi nujno omenila dirigenta Matjaža Ščeka, ob katerem sem dobila prvi stik z dovršeno umetniško stvaritvijo. Povedati moram, da sem kot pevka začela svojo pot v otroškem zboru Ladjica v Devinu z gospo Olgo Tavčar. Zaradi študija klavirja na višji ravni in zaradi tekmovanj sem opustila petje v srednješolskih letih; v zadnjem letniku višje šole sem se vključila v zbor Kraški slavček, ki ga je takrat vodil Mirko Ferlan. Tako sem se navdušila nad dirigentsko vlogo. Prijavila sem se na avdicijo za Italijanski državni zbor, šla sem v Ljubljano na posebno izmenjavo na Akademijo za glasbo, na konservatoriju sem začela študij glasbene pedagogike. Med italijanskimi profesorji bi rada postavila skladatelja Stefana Bellona iz Benetk: bil je moj profesor kompozicije. To je bil moj prvi stik s karizmo umetnika in genialca; v njegov lik velikega intelektualca sem se zaljubila, popolnoma me je “preplavil”. Komaj sem čakala na njegove lekcije, ker je bil eden tistih profesorjev, ki ne posreduje samo tehnične zadeve, kot so npr. analiza kompozicije, pisanje, abeceda glasbenega “jezikoslovja” in “oblikoslovja”, ampak je bil učitelj življenja. Ko si star 20 let, čutiš potrebo po takih velikanih, po osebah, ki bi jim rad bil podoben. Eden mojih velikih mentorjev je tudi maestro Stojan Kuret, ki sem ga spoznala, ko sem zmagala na tekmovanju za dirigente v Arezzu. Od takrat se nisva več pustila. Med pedagogi bi omenila še nekoga, ki ni glasbenik v ožjem pomenu besede: to je Alenka Rebuta, moja profesorica na nekdanjem družboslovnem liceju. Vsak teden smo imeli

kar precej ur njenih predavanj: ona mi je odprla glavo s sociologijo, antropologijo, z vprašanji, ki

ma skušam graditi. Ona je v meni ozavestila to žensko moč. Ne morem pozabiti na svojega naj-

zaradi izjemne lokacije; nikdar ne bom pozabila nabito polne dvorane Slovenske filharmonije. Naš sklepni koncert je bil vključen v vokalni abonma Zbora Slovenske filharmonije. Navzoči so bili vsi najboljši pevci, vsa “creme de la creme” slovenskega zborovstva je bila tam. Bolj kot same nagrade se spominjam zadnjega akorda tekmovalnega nastopa: ko sem končala, so ljudje vpi-li, ploskali in kričali. In vedela sem ne to, da sem zmagala, temveč da sem prepričala publiko. In to je največja zmaga! Oni me niso poznali, me niso do-jemali kot slovenske dirigentke, ampak kot nekoga, ki prihaja od zunaj, ki je morda še nepoznan. Čutila sem, kako so me “preplavale” močne emocije. Avgusta letos ste bili na svetovnem tekmovanju za zborovske dirigente v Hongkongu, kjer so vas člani profesionalnega zbora izbrali za najboljšega dirigenta tekmovanja.

To je bilo res posebna izkušnja. Na več kot sto prijavljenih dirigentov z vsega sveta so nas izbrali dvanajst, prav vsi smo že uveljavljeni na mednarodni ravni. To ni več študentska družba. Če so bila ostala tekmovanja, na katerih sem doslej zmagala, namenjena študentom oz. neveljavljenim dirigentom, je bilo tekmovanje v

Hongkongu domena svetovne elite, ki že deluje v profesionalizmu z zbori in poučevanjem na univerzah. Na tem nivoju v bistvu ni tekmovalnosti, temveč nekakšen svetovni zborovski “defilé”. Organizatorji so nas orisali kot prihodnost zborovstva, kot tiste, ki bomo to gibanje razvili do novih poglavij. Vzdušje je bilo edinstveno: tekmovalci, žirija in organizator smo sobivali kot sodelavci. Počutila sem se, kot bi končno splavala v obširno morje; še pred letom dni bi si ne mislila, da bo to mogoče. Zato pravim: da razumeš, kdo si, moraš odpotovati v Hongkong, nekam daleč, kjer te cenijo za to, kar si.

Vodila sem profesionalen zbor The Utopia & Reality Chamber Choir. Njihova nagrada me je presenetila. Na odru sem sicer čutila, da so se pevci zelo odzivali na mojo gesto, toda ker nisem spremljala tekmovalnih nastopov drugih, dejansko nisem imela opornih točk. Če so izbrali mene, pomeni, da bi z mano še radi delali in jim imam še marsikaj povedati. Če te izbire profesionalen zbor, je to ena najbolj prestižnih potrditev!

Ste dirigentka in umetniški vodja Vokalne skupine Vikra, ki je nastala pred petimi leti in dosega lepe uspehe na domačih in tujih odrih.

Vikra je res “moj otrok”, nastala je kot moja ideja. Vedno sem si želela imeti skupino mladih intelektualcev, ki se - kot slovenska skupina - odpirajo tudi večinskemu narodu, Italijanom. Skupino, ki ohranja svojo slovensko identiteto, promovira slovenske kulture z vseh zornih kotov, ne samo z glasbenega, ampak tudi pesniškega in literarnega. Zdi se mi, da je to ena tistih skupin, ki bi lahko res bila vzor marsikomu na več

področjih, ne samo na glasbenem in kulturnem. Imam namreč občutek, da se italijansko govoreči mladi zelo zanimajo za slovensko kulturo, besedo, glasbo, avtorje. Radi bi spoznali slovenski ambient. Naša naloga je, da jim to predstavimo in dovolimo, da ti ljudje stopijo v naš prostor. To seveda ne pomeni, da mi se “prodajamo”. Obratno: če imamo kot skupina močno identiteto in vemo, kdo smo, ni problema, da bi nas italijanskost “preplavila”. Samo s kakovostjo privablja kakovost. Vikra si prizadeva za čim večjo kvaliteto in privablja italijanske izredno dobre pevce. V Vikri imam od pravega amaterja do profesorja na glasbenem liceju, študenta solopetja, profesorja flavte na liceju, študenta medicine, slovenistike itd. Mislim, da je Vikra res čudež našega prostora. Rada bi, da bi jo čim več ljudi spoznalo in videlo, da se da marsikaj narediti. Odpiraj se lahko, če imaš močno identiteto. Tvoja istovetnost je tako močna, da se lahko brez težav soočaš z drugo identiteto, ki je - v našem prostoru - večinska. To pa še ne pomeni, da te asimilira. Zelo sem počaščena, da je Glasbena matica sprejela ta moj projekt, mi popolnoma zaupala. Zato danes govorimo o Vikri kot skupini Glasbene matice.

V Vikri so nekateri pevci, ki sem jih vzgojila še pri Kraškem slavčku. Kar naprej prihajajo tudi novi ljudje, ki jih ta zbor zanima. Pojemo skoraj izključno v slovensščini, skrbimo tudi za slovensko dikcijo za Italijane. Marsikdo pove, da se sploh ne zdi, da v našem zboru pojejo tudi Italijani, saj slovenščina ni popačena. Slo-

in pevska pedagoginja Martina Burger, ki je od letos tudi stalna profesorica solopetja na GM in je ta povezava med Vikro, mano in samo GM, ki skrbi tudi za glasbeno pripravljeno naših pevcev.

Kateri so vaši najljubši slovenski avtorji?

Med slovenskimi je gotovo Marij Kogoj, čigar opus za otroške zборе, izdan v Trstu leta 1924, skušamo kot projekt v celoti našturirati z Vikro prav v tem trenutku. Zato smo tudi poglobili življenjepis skladatelja; eden največjih izvedencev zanj je Pavle Merku', nato Stojan Kuret. Na isto linijo se postavljamo tudi jaz, pač s svojim novim pogledom mlajše generacije na tovrstno literaturo, ki je za moje pojme absolutno temelj slovenske literature, mladinskega - in ne samo mladinskega - petja. Je temelj ekspresivnosti za izredno tanke ekspresivne, skoraj impresionistične melodične linije, kjer mora dirigent posebno skrbeti za ton glas, barvo, izenačevanje, ker v ospredju je besedilo. Na poseben način imam rada staro glasbo, ker tekst mora biti v ospredju, glasba pa je kot neka obleka, da te asimilira. Zelo sam “obleče” za koncert. Med sodobnimi skladatelji mi je zelo blizu govorica Patricia Quaggiata, s katerim zelo plodno sodelujem: tudi on je izreden poznavalec Človeškega vokala in zna lepo uporabljati človeški glas za čim višje umetniško izražanje. Na splošno mi je sodobna glasba zelo blizu. Fascinantno mi je, kako sodobni skladatelji znajo “ozvočiti” svoje intimno glasbeno doživljanje časa in prostora, v katerem živijo.

Kakšna je bila vaša izkušnja kot dirigent profesionalnega Zbora Slovenske filharmonije v Ljubljani?

Tesno sodelovanje s profesionalno zasedbo je bilo zelo lepa izkušnja v moji profesionalni karieri. Bilo mi je v velik ponos. Program sem v celoti izbrala jaz. Zasedba je seveda zelo kakovostna, saj sodeluje z najvidnejšimi tujimi in slovenskimi dirigenti na širšem območju. Pevci so že videli marsikaj dobrega, zaradi tega jih je treba prepričati tako na tehničnem kot muzikalnem nivoju. Mislim, da mi je to uspelo. Zelo dobro smo se ujeli, njihov odziv je bil izjemno dober. Koncerta, ki smo ju imeli v Trstu in Kopru, sta bila zelo dobro obiskana. Predstavila sem italijansko-slovenski program s posebno pozornostjo na slovenskih sodobnih avtorjih. Moje delovanje se prepleta med visoko amatersko kulturo in profesionalnim udejstvom. Moram reči, da način, s katerim sem podala svojo glasbeno vizijo Zboru Slovenske filharmonije, ni bil zelo različen od načina, kako delujem s svojimi zbori, npr. Vikro ali Mladinskimi deželni zborom, saj imam tudi tam pred sabo zelo dobre glasbenike in odprte glave. Cilj je mogoče rahlo drugačen: pri profesionalnem zboru lahko vplivaš do določene mere na zvok. Če ti pevci dovolijo, lahko globlje posežeš v interpretacijo v razmeroma krajšem času, na eni sami vaji. Moj način je vedno isti. Spremeni se, ko grem na kakšne delavnice po Sloveniji ali Italiji, ko imam razne ateljeje na festivalih; tam podajam bolj pedagoški čut, z različnimi oprijemi skušam podati novo vizijo, idejo, s katero se pevci prej morda še niso soočili.

/str. 14

foto Jana Jocič

so se mi takrat morda zdela preprosta; npr. kako se počutiš, kako živiš, kakšen odnos imaš do sebe, svojih čustev, svojega veselja, bolečine... Bila je čudovita profesorica! Na splošno je bil licej Slomšek prava “šola s srcem”, ki mi je pustila zelo lepe spomine. Rada bi omenila tudi profesorico Marijo Škerk, ki je bila pravi velikan. Vsakič, ko je stopila v razred, smo vedeli, da prihaja z voljo delati z mladimi. Posredovala nam je ljubezen do pedagoškega poklica in na sploh veliko ljubezen in spoštovanje do lastnega prostora, okolja, naroda. To še vedno zasledujem s svojim možem: zelo sva vezana na prostor, kjer živiva, stalno iščeva, kaj naše področje ponuja kakovostnega. Imam srečo, ker je moj mož intelektualec, ena “močnih glav”, ki jih imamo v zamejstvu; ne zato, ker je moj mož ... Nisem tip, ki rada hvali, je pa on gotovo eden vidnejših izobražencev v našem prostoru. Ko si v paru in se moraš kositi s takimi glavami, tudi ti zelo napreduješ. Tudi zato je zame posebno pomembna močna zveza z mojim možem, ki mi tudi intelektualno stoji ob strani, me podpira. To, česar ne znam, skušam pridobiti pri njem. Glasbenik navsezadnje ni samo glasbenik, temveč izobraženec širšega nivoja, ki mora obvladati vse: ne le glasbo, ampak tudi zgodovino, antropologijo, sociologijo, filozofijo itd. Gospod Janko Ban je tudi velik intelektualec, ki se veseli vsakega mojega uspeha in mi vedno odpre vrata v svojo bogato knjižnico oziroma arhiv. Rada bi omenila še gospo Mojco Šiškovič, profesorico klavirja na Glasbeni matici, ki mi je dala občutek za širino, samostojnost in ženskost; tudi ona je umetnica, pa tudi oseba z veliko žensko samozavestjo, ki jo tudi sa-

boljšega prijatelja, Danjela Vidmarja. Tako moža kot prijatelje si izbereš, da bodo del tvojega življenja. In Petra Grassi je vse to: zmesek vseh teh vezi in stikov. Iz družine vse izhaja. Svoji družini, ki me od nekdaj moralno spodbuja, se moram zahvaliti predvsem za “trdna tla”, za močan in bogat humus, poln mineralov in dobrih vrednot, humus, iz katerega lahko zrastejo ljudje.

Leta 2015 ste prejeli prvo nagrado na tekmovanju za zborovske dirigente v Arezzu. V istem letu ste v Turinu osvojili tretjo nagrado in posebno nagrado občinstva na mednarodnem natečaju za mlade dirigente (ECA-Europa Cantat in Feniarco). Novembra 2016 ste kot dirigent osvojili prvo nagrado na natečaju Zvok mojih rok v Ljubljani. Odličij je bilo še in še... Katera vam največ pomenijo?

Ne vem zakaj, a v trenutku, ko prejmem nagrado, ne utegnem uživati ob tem. Kot da bi nagrada zame ne bila pomembna. Zame je pomemben umetniški trenutek, ko sem na odru. Če potem nagrada pride ali ne, ni bistveno. Ne bi bila iskrena, ko bi rekla, da se je ne veselim. Toda ob prejemu ne utegnem uživati; to je moj problem. Nekateri mi pravijo, da se zdi, da ob prejemu nisem zadovoljna, kot da bi raje ne bila tam. Včasih sem v zadregi. Z glasbo se res ne ukvarjam zaradi nagrad. V začetku kariere je bilo zame seveda zelo pomembno, da sem bila nagrajena, da so me potrdili, da to, kar delam, je prav. Toda sedaj ne čutim več take potrebe. Še naprej hodim s svojimi zbori na tekmovanja, saj mladi to rabijo kot izziv. Ni pa to cilj! Če bi morala omeniti eno, bi morda izbrala Zvok mojih rok v Ljubljani: prvič

S 1. STRANI Amazonski sinodi na rob

Med medijsko ...

Pro prečiščanju vseh teh medijev bi, potem ko bi Cerkev pač sprejela vse te sodobne pridobitve naprednega sveta, zagotovo vsi postali člani katoliške Cerkve, saj jih ne bi pravi nič več oviralo pri tem, da ne bi postali. Zanimivo je, da sinoda o Afriki ni imela takšne medijske odmevnosti, pa čeprav se je takrat govorilo o celini, ne le območju, s precej več kvadratnimi kilometri in prebivalci. Seveda je po kvadraturi tudi amazonsko območje za nas ogromno, saj obsega kar 8 milijonov kvadratnih kilometrov, pod upravo devetih držav Južne Amerike, a kar 5 milijonov kvadratnih kilometrov spada pod upravo Brazilije. Prebivalcev je skupno kakih 30 milijonov, od tega v Braziliji 23, vendar pa je med temi domorodcev le kakih 250 do 300 tisoč, od katerih jih le nekaj tisoč živi v primitivnih pogojih in so odrezani od sveta. Tako že pridemo do prve težave, ki jo najdemo v mainstream medijih, tako neцеркvenih kot tudi cerkvenih, to pa je posploševanje na podlagi pretiravanja. Duhovnik Giovanni Andena, ki je svoje 58 let trajajoče misijonsko delo v Amazoniji končal leta 2017, pravi: "Indios ne obstajajo več. Pridejo v mesto in že imajo s seboj svoje elektronske pripomočke, prodajo svoje proizvode in zaslužek položijo na svoj bančni račun, naročeni so na SkyBrasil, da gledajo filme in telenovele. Radi bi se znebili revščine, tako da je govoriti o tem, da bi morali ostati, kakršni so oz. kakršni so bili, neumnost". To je bila namreč ena od poglavitnih tem sinode, češ kako naj bi se učili od teh domorodcev vsi pravi, pristnega, prvovrstnega in harmoničnega odnosa do narave, ki naj bi ga indios domnevno

imeli. No, nekateri, zelo malo jih je, ga gotovo imajo še, med drugim takšnega, da psom odrežejo gasilke, da ne lajajo. Sicer pa je odnos do okolja, ki bi za kristjane moral biti odnos do stvarstva, če priznavamo Stvarnika, ena od osnovnih tem. Treba pa je paziti, da je stvar pravilno umeščena. Če namreč gledamo delovni dokument v pripravi na sinodo, t. i. "Instrumentum laboris", potem to ne velja. Tam namreč ni najprej človek, ki zaradi greha potem nima pravega odnosa do Boga, bližnjega, sebe in tudi do stvarstva, temveč je ta red obrnjen – zaradi napačnega odnosa do stvarstva naj potem človek ne bi imel pravih ostalih odnosov. Da o drugem niti ne govorimo. Ta dokument je sicer pripravilo samo osem ljudi, štirje "rimski" in štirje južnoameriški. Na sinodi sami je vseeno bilo več kot 180 škofov. Brazilski kardinal nemških korenin, Claudio Hummes, je v intervjuju po končani sinodi sicer dejal, da je zadovoljen z razpletom. Bomo videli, kaj misli, najprej pa pogledajmo, kakšna so bila medijska pričakovanja, ki so potem tudi zaposlovala ljudi, ki smo, tako ali drugače, od medijev odvisni. Pričakovali smo seveda ekološko sinodo (tako je bila tudi izredno pomembna novica, da uporabljajo sinodalni očetje ekološko razgradljive kozarce in podobne reči!), pričakovali smo, kot smo dejali, sinodo usmerjeno na pristnega domorodca, ki se ga praktično – misijonarjeva beseda – ne najde več, pričakovali smo uvedbo poročenih duhovnikov, še večjo feminizacijo, pardon, večjo vlogo žensk, kjer naj bi te

lahko sčasoma postale celo diakonise, karkoli naj bi že to pomenilo. Kardinal Hummes se je najprej zaustavil pri stalnih diakonih, ki bi lahko bili posvečeni v duhovnike, a pravi, da morajo najprej napraviti 4-5-letno razločevanje, potem pa naj bi med njimi skrbno izbrali primerne kandidate. Pravi, da gre za zelo pazljivo pot, ki pa jo je potrebno prehoditi. Kaj pravijo na to misijonarji? Pravijo, da se to sicer lahko naredi, vendar morajo biti zadeve zelo jasno in skrbno

narejene. G. Romanello povzame misli sobratov takole: "Zelo pomembno je, da gre za starejše ljudi, ki nimajo več na grbi otrok; v nasprotnem primeru bi zlahka prišlo do ljubosumnosti v skupnostih, zlasti v odnosu do žena novih duhovnikov". Glede ženskih diakonov pa lahko zasledimo kanček razočaranja v besedah brazilskega kardinala, saj komisija, ki jo je ustanovil sveti oče za preučevanje zadeve, ni obrodila pravih sadov, vsaj ne za vse tiste, ki naprej pehajo takšno žensko službo v Cerkvi, kakršne v zgodovini še ni bilo. Zato vsi, ki se s kardinalom strinjajo, želijo, da bi komisija ponovno stopila skupaj, vendar naj bi tam morali biti predstavniki iz Amazonije, po možnosti ženske. Seveda tovrstnim krogom ni dovolj, da

bi bile ženske služabnice, temveč morajo imeti tudi vodilno vlogo. Zato govori kardinal o bogoslužnih službah, ki za zdaj zadevajo le moške, ne pa žensk, kot sta recimo lektorat (služba bralca) in akolitat (služba strežnika). Prilosil so, da bi se zadeve spremenile in bi lahko tudi one prevzele ti službi. Pa ne samo to, želijo si, da bi ustanovili še novo in posebno službo "voditeljic skupnosti", ker naj bi vlogo ženske v Amazoniji pač že opravljale. Upravičeno se bojimo,

posvetiti družinski pastori, ker je družina tam nekaj, kar praktično ne obstaja, kar že leta in leta potrjuje tudi paragvajski misijonar, g. Aldo Trento, ki že vseskozi močno dela prav v smeri katoliške družine in trdnih osnov katoliškega nauka. Tega se po njegovih izkušnjah ne sme spremeniti, temveč ga je treba predstaviti tamkajšnjim ljudem na njim primerni način, da stvari pač razumejo. G. Romanello pravi, da je tam t. i. "verski čut" zelo močan, kakor velja tudi za vsa Brazilijo in Južno Ameriko, in je pred pripadnostjo katerikoli krščanski skupnosti, vendar pa gre za religioznost, ki se močno prepleta z naturalističnim, nagonskim in egoističnim načinom življenja. Glede evangelizacije pravi, da ni: "V tem, da bi popravili posvetni način življenja tako, da bi učili novih moralnih norm, temveč v tem, da se ponudi nekaj povsem drugačnega v primerjavi z logikami tega sveta, drugačno življenje". Pravi, da se to vidi konkretno v pijancu, ki preneha biti svobodnjaški

in razvrtni pijanec, ampak nese ven smeti, pomije posodo, preživlja čas z otroki, spoštuje "najbolj naprednih" deželah, prav kakor se je zgodilo pred časom s stalnimi diakoni. Tudi te so uvedli, ker naj bi jih kravvo potrebovali v misijonskih deželah, realna slika danes pa je povsem obratna, a pustimo to. Misijonarji pravijo, da v Amazoniji ne potrebujejo ustanavljanja novih služb, temveč priznanje tega, kar so misijonarji tam naredili, te temelje pa je potem potrebno utrditi in na njih graditi. G. Mauro Romanello nadaljuje, da se je potrebno zlasti

da bi se vse zadeve, ki jih omenja kardinal, potem razpasle po vsem katoliškem svetu, zlasti po "najbolj naprednih" deželah, prav kakor se je zgodilo pred časom s stalnimi diakoni. Tudi te so uvedli, ker naj bi jih kravvo potrebovali v misijonskih deželah, realna slika danes pa je povsem obratna, a pustimo to. Misijonarji pravijo, da v Amazoniji ne potrebujejo ustanavljanja novih služb, temveč priznanje tega, kar so misijonarji tam naredili, te temelje pa je potem potrebno utrditi in na njih graditi. G. Mauro Romanello nadaljuje, da se je potrebno zlasti

šel škof na obisk oddaljene postojanke v svoji amazonski škofiji, pa se je igral nogometni derbi velemesta Sao Paulo, so mu dejali "nazadnjaški" domorodci, da lahko gleda tekmo skupaj z njimi – devet od desetih domov namreč ima satelitsko televizijo. Potrebujemo torej oznanilo o drugačnem življenju. Prav tako misijonarji pravijo, da "pauperistična" (siromaštvna (pauper), ne uboštvena (mendicans)) pastoral nima kaj delati tam, saj je v desetletjih naredila le ogromno škodo. Pravijo, da je tudi to razlog, zaradi katerega se tako množično odločajo Brazilci, tudi v Amazoniji, za protestantske ločine. V Braziliji je bilo pred štirimi desetletji še 88,3 odstotkov prebivalstva katolikov, danes pa le še 64,6 %, milijoni in milijoni pa prestopajo k protestantom. Misijonarji še pravijo, kako ne gre delati zmede glede simbolov, zato se ne sme mešati raznih amazonskih kultov, ker se lahko zameša tisto, kar je najpomembnejše, to pa je narava evharistije, Kristusova žrtev na križu. Misijonarji torej enoglasno govorijo proti neki "amazonski" liturgiji, ker se brez težav usmeri stran od glavnega protagonista ali osebk bogoslužja – Kristusa in njegove Cerkve, ta pa ni samo "mi, tukaj zbrani", ampak celotna Cerkva na svetu in v onstranstvu, z blaženimi in vernimi dušami. Kot zadnja stvar je bilo zanimivo spoznati prek vaticanista Edwarda Pentina za kakšno od organizacij, ki kar masovno financira "nove" načine misijonarjenja – recimo dobrodelna veja korporacije Ford. To je torej Amazonija in pogled na sinodo, ki je skušal biti še malo drugačen od tistega, ki ga sicer zasledimo v medijih in splošnem poročanju.

Misel za 33. nedeljo med letom

Pravilno usmerjeno življenje

Ob koncu cerkvenega leta poslušamo zlasti t. i. eshatološke govore, torej takšne, v katerih nam Gospod govori, bolj kot o koncu, o cilju našega življenja. Gospodovi učenci se ozirajo na čudovito okrasje templja, kjer so številni pustili dragocene darove, kot je recimo zlata trta Heroda Velikega, katere grozdne jagode so imele velikost moža. To vse nam sporoča, kako smo tudi mi pogosto preveč osredotočeni na takšne in drugačne "okrasje". Radi si namreč krasimo naše zemeljsko življenje, pa si res veliko bolj kot dejansko iskanje sredstev, ki jih res potrebujemo v vsakdanjem življenju, oskrbimo številne reči, ki pa lahko naš pogled odvrnejo od tistega, kar je v življenju najbolj pomembno. Gospod Jezus sicer že napoveduje razdejanje templja in Jeruzalema, vendar pa je veliko bolj pomembno sporočilo za nas, da vemo, kakšni so cilji, namen, smisel tega, kar v življenju imamo. Da je svetišče lepo okrašeno, ni samemu sebi namen, temveč ima namen človeka dvigniti k Bogu. Lepota, ki človeka dviga, a je še vedno le človeška lepota, delo človeških rok, to pa mine. Ni torej cilj, temveč sredstvo. Tako bi se morali spraševati vselej o cilju, namenu, smislu vsega. Svetišče je torej na-

menjeno "svetiščem Sv. Duha", kakor sv. Pavel imenuje naša telesa, da bi le-ta, prav kakor iz opek in kamnov zgrajeno svetišče, poskrbela za urejenost in lepoto svoje notranjosti, svoje duše. Za življenje je vendarle potrebna kondicija, da lahko vztrajamo v težkih položajih, ko pridejo, pridejo pa zagotovo. Lepo

Sv. Ciril Aleksandrijski

nam pravi zato sv. Ciril Aleksandrijski, da moramo biti Kristusovi učenci pripravljani, če hočemo vztrajati do konca. Bolj kot vojne z orožjem imamo drugačne vrste vojne, zlasti so nevarne t. i. kulturne vojne, ki človeka vodijo prav k užitkom in razuzdanosti, da ne bi gledal onkraj tega zemeljskega življenja. Moramo se pa boriti, saj nas sv. Maksim Torinski opozarja, da je z vsako vojno

Božje kraljestvo bližje. To je za zdaj bolj na ravni posameznika, glede na to, da za drugi Kristusov prihod nihče ne ve, kdaj bo, a nihče ne ve niti, kdaj se bo sam srečal s Kristusom, ko ne vemo, kdaj bomo umrli. Tako je tudi precej teh lažnih Kristusov, v smislu, da svoje rešenje, svojo tolažbo iščeemo marsikje. Oni dan je bil govor o tem, koliko imajo kaki zvezdniki dragih avtomobilov, pa da je neki naš reprezentant prišel z zelo drago športno torbo telovadit itd. Opozoril sem, da nihče tega ne bo nesel s seboj, ko umre, da pa najbrž res tem ljudem te stvari nudijo lepo tolažbo. Paziti je treba, da vse te reči, ki napačno postajajo naši cilji, namreč da bi bile le sredstva, niso narkotiki našega življenja. Ti ne ubijajo le našega duha, temveč tudi vse drugo, tudi čustva in čute. Skratka, vsi pretresi, ki pridejo, so tudi zato, da se zbudimo. Mora nas vsaj malo stresti, nam zastaviti kako vprašanje, glede tega, kam gre naše življenje, kam je usmerjeno. Ima to življenje svoj izvor in smisel ali pa je samo sebi namen. Da je življenje eno samo, drži, če gledamo na zemeljsko, sicer pa ne, ker smrt ni konec, temveč prehod. Vprašanje le, kam – v večno življenje ali smrt?

Andrej Vončina

ZAKAJ PRAV JEZUS? (91)

PRIMOŽ KREČIČ

Jezus kot greh in prekletstvo

Evangeliji poročajo, da so Jezusa križali kot upornika in ga naredili za prekletega, izločenega. Prve priče vstajanja in Jeruzalemska skupnost še niso povezale Jezusove smrti z odrešenjem od greha. Zanje je bil Jezus deležen usode prerokov in nasilja judovskih voditeljev. (Kessler) Palestinska teologija je že razlagala tragedijo Jezusovo smrt v smislu Božjih napovedi po prerokih. (Mr 8,31) Tako sta bila smrt in vstajenje vključena v Božji odrešenjski načrt kot najvišja možna oblika služenja človeštvu. (Mr 10,45) Izaija 53 govori o Trpečem služabniku, ki je vzel nase hudobije človeštva in jih nosil kot svojo bolečino. (v. 4) Čeprav je bil nedolžen, je Bog zvrnil nanj hudobije vseh. (v. 6) Vendar je ta kazen postala odrešilna, po njegovih ranah je prišlo do ozdravitve. (v. 5) Na podlagi teh napovedi so apostoli in učenci po vstajenju spoznali, da v nikomer drugem ni rešitve, razen v Jezusu Kristusu. (Apd 14, 12) Jezus je trpel ta greh in njegove posledice v trpeči molitvi v vrtu Getsemani. Vse hudo mu je prihajalo naproti, kar uničuje dobro, človeškost, odnose, zdravje, vero, kar ponižuje človekovo dostojanstvo. Človeštvo je bilo na duhovni način prisotno na Golgoti. Ko je bil križan, je vsak človek malo pripomogel, da se je vsa hudobija zgrnila nanj. Predvsem pa je bila nacionalistična in klerikalistična ideologija tako močna, da se ji ni bilo moč upirati. Celotni nekateri učenci so se obrnili proti njemu, ker ni sledil judovskim nacionalističnim željam. Samo Bog more preseči prepad, ki nastane med človekom in Bogom zaradi greha. Veličina njegove smrti je v odpuščanju, ko je sam stopil v človeštvo in tudi v njegov greh, da bi ga trpel in odrešil. (Ef 2, 4-6) Ni se pustil omejiti in do ločiti od okoliščin, ki so vladale okrog njega, ampak je svoje ljubil do kraja. (Jn 13,1) Ni sovražil in bežal, ampak na pokvarjenost in hudobijo odgovarjal z ljubeznijo ter odpuščanjem. Zato je moral umreti sam, zapuščen in nerazumljen. Dva teksta svetega Pavla govorita

o tem, kako je Jezus postal greh in prekletstvo: "Njega, ki ni poznal greha, je zavoljo nas storil za greh, da bi mi postali Božja pravičnost v njem". (2 Kor 5,21) Nase je vzel težo uporništv in hudobije, ki mu jo je dalo človeštvo v zameno za ljubezen, dobroto in resnico. Seveda ga to ni naredilo grešnika, ampak je le prenašal teške posledice greha, trpljenje in smrt, ni pa imel osebne izkušnje greha. (Galot) Ta sprejem kaže na veliko ljubezen Boga, ki želi zagotoviti spravo s človeštvom, da sam prevzame posledice greha. Podobno moremo tudi razlagati misel iz Pisma Galačanom: "Kristus pa nas je odkupil od prekletstva postave tako, da je za nas postal prekletstvo. Pisano je namreč: Preklet je vsak, kdor visi na lesu". (Gal 3,13) Sam je sprejel nase prekletstvo, ki je čakalo grešni svet, da bi mogel ljudi rešiti od tega prekletstva in prinesiti blagoslov mnogim. Čeprav je sprejel prekletstvo, sam ni bil prekleti od Boga, nemogoče je, da bi bil križani Jezus preklet od Boga. (Muser) Postati prekletstvo namesto drugih je veliko dejanje ljubezni, ki gre čez vse mere solidarnosti, ki bi si jo mogli zamisljati. Pavel je bil pripravljen iti celo v pekel, samo, da bi rešil svoje brate po krvi. (Rim 9, 3) Izraza greh in prekletstvo za Jezusa kažeta na veličino Božje ljubezni, ki se je v njem sklonila do najglobljih mej hudobije in greha. To kaže na dokončno zmago nad grehom, ki se je zgodila v Jezusovem trpljenju in njegovi smrti na križu. Ljubezen je tako prehodila razdaljo med ljudmi in Bogom, da bi jim prinesla osvoboditev in novo življenje. Ta dar je tudi podlaga za spravo. (2 Kor 5, 19) Prva žrtev je na strani Očeta, ki je podaril Sina, da se je učlovečil in v grešnem in upornem svetu zopet vzpostavil kulturo ljubezni, usmiljenja in vere. Samo njegova ljubezen je mogla zaustaviti vigo greha in odpreti odnose od vseh omejenosti. Greh je mogoče premagati, ker je Božja ljubezen močnejša od greha in ne pozna nobenih mej. Odpuščanje je dejanje novega stvarjenja, novo rojstvo, dar usmiljenja, ki ga more podariti le Bog.

"8 OD TISOČ" (8xmille) Odprtje operativnega središča goriške Karitas

Naj bo "dom solidarnosti"!

Odprtje novega operativnega središča škofijske Karitas v Gorici je bilo v soboto, 9. novembra, praznik, ki se ga je že v jutranjih urah udeležila lepa množica. V veži velike stavbe inštituta Contavalle v četrti svete Ane se je zbralo veliko ljudi, med njimi so bili tudi nadškof Carlo Redaelli, župan Rodolfo Ziberna, ravnatelj škofijske Karitas Renato Nucera, predsednik fundacije Contavalle g. Stefano Goina, ravnateljica Škofijske karitas Koper Jožica Ličen, voditeljica novogoriške območne Karitas Renata Vončina, predstavniki sorodnih ustanov, dobrotniki, kar nekaj duhovnikov in veliko preprostih ljudi. Contavalle v Gorici je dolga leta imel kot glavni cilj vzgojo in sprejemanje, nova namembnost bo vsebinsko strukturo samo še okrepila. "To naj postane pravi dom solidarnosti", je uvodoma povedala povezovalka programa Selina Trevisan. Del velike stavbe je bil nedavno temeljito obnovljen v upanju, da bo tako še bolj služil "obnavljanju" vseh, ki se bodo v njej srečevali: uporabniki in prostovoljci, ki si prizadevajo, da bi pričali o upanju, "da bi postali živi kamni Cerkve in v Cerkvi".

Msgr. Redaelli je - po branju "himne ljubezni" iz Pavlovega pisma Korinčanom - na vhodnih vratih blagoslovil tablo središča, ki odslej nosi ime po nekdanjem goriškem nadškofu msgr. Petru Coccolinu (1967-1982), škofu koncila, misijonov, predstavniku Cerkve, ki se odpira svetovi, ki sprejema vse njegove tegobe in težave. Pri odprtju in rezu traku je bila prisotna tudi njegova nečakinja,

ga. Loretta. V kapeli inštituta je sledil uradni program slavlja, ki ga je popestrilo več glasbenoplesnih točk mladinske skupine Tubi innocenti. Nucera je v svojem govoru poudaril, da revščina ne pomeni nujno pomanjkanje denarja, avtomobila, bivališča in drugih gmotnih dobrin, kot je to razmišljal v mladih

zočarani. V naših življenjih je veliko brezbrzičnosti, imamo vse, in vendar je veliko osamljenih, manjkajo prava prijateljstva, toplota čustva. Novi sedež Karitas naj bo kraj sprejemanja, poslušanja, kraj, kjer ljudje s srcem prinašajo solidarnost, prijateljstvo, razumevanje, čeprav to ni vedno lahko. To naj postane "tržnica revnih", kraj,

letih. Ko je sedaj star 65 let, opaža, da je vedno bolj potreben pomoči, bližine koga, ki ga podpira, mu nudi hrano in oskrbo, če je bolan. In pomislil je na brezdomce, izseljence, tiste,

ki s težavo plačujejo mesečne položnice. Smo res prepričani, da so različne oblike revščine sad subjektivnih in ne objektivnih vzrokov? "Lahko obubožamo tudi proti svoji volji? Mislim, da ja". Revščina je skupna vsem ljudem: vsi se bomo - zaradi starosti ali okoliščin - prej ali slej soočili s to stvarnostjo. Od vseh je najhujša "revščina srca", revščina ljudi, ki nimajo srca, ki bi velikodušno darovalo, srca, ki bi skušalo gledati in posnemati Jezusa, ki je rekel: "Karkoli ste storili enemu teh najmanjših mojih bratov, ste storili meni". Jezus nam je razodel Očeta, ki je velikodušen, usmiljen, neskončen v svoji dobroti, ki daruje upanje vsem, ki so ra-

odprt ob vseh urah, kjer lahko vnovčimo talente, ki smo jih prejeli. Ljubezni ne moremo poverjati drugim, to je naloga vsakogar izmed nas, živih kamnov vesoljne Cerkve. Kolikor več darov smo prejeli, toliko več smo zanje odgovorni. Ravnatelj Karitas se je še zahvalil vsem, ki so prispevali k uresničitvi podviga, in vsem, ki so v zadnjih desetletjih na Goriškem "delali, darovali in trpeli z revnimi", svojim predhodnikom, prostovoljcem in svoji mladi ekipi, ki s delom in trudom gradijo Karitas, saj "delo v skupini je manj težko". Sledil je ogled videoposnetka, v katerem so različni prostovoljci iz različnih krajev škofije kot živi pričevalci na kratko obrazložili, kako krajevne krščanske skupnosti na različne načine pomagajo ljudem presegati ekonomske težave, brezposelnost, pomanjkanje opornih točk, emarginacijo, osamljenost itd. Gre za dejavnosti, ki jih financira sklad "8 od tisoč" (8xmille) Italijanske škofovske konference CEI, ki je tudi kril stroške obnovitve-

nih del inštituta Contavalle. Paolo Cortellessa (na mali sliki), predstavnik urada za promocijo ekonomske podpore katoliški Cerkvi, je kot posebni gost slavja prinesel pozdrav ravnatelja Mattea Calabreseja in povedal, da ga je naravnost presunila Gorica s svojimi zgodovinskimi in kulturnimi potezami, mesto ob meji, kjer se srečujejo različni ljudje, ki so razvili poseben čut za sprejemanje in solidarnost. Poudaril je, da prispevek za sklad "8 od tisoč" ni odvečen davek, ampak edinstveno demokratično sredstvo, preko katerega lahko državljani odločijo, kako naj se uporabi minimalen delček že plačanih davkov. Tudi z zgornjimi podatki je Cortellessa orisal mehanizem ekonomske podpore Cerkvi in prikazal različne vrste uresničenih projektov. Med drugim je povedal, da država v priležnosti krči sredstva zlasti na področju sociale; in Cerkev je prav tam - v

dobro vseh - posebno učinkovita, če ima primerno podporo. Nadškof Redaelli je poudaril, da sama Karitas, novo središče in vsa pričevanja so zgolj znamenja življenja Cerkve, ki ima svoj vir v evharistiji. Vsak kristjan je klican, da opravi svojo nalogo, saj "prej ali slej bomo vsi potrebni pomoči".

V popoldanskih urah je bil v istih prostorih še en praznik, z nekaterimi skupnimi točkami, namenjen v prvi vrsti uporabnikom oz. gostom Karitas, prostovoljcem, pastoralnim delavcem in članom pastoralnih svetov. Nadškof je v veži odkril še tablo, na kateri piše, da je obnovo središča omogočil sklad "8xmille" CEL. G. Goina, ki je tudi škofijski ekonom in referent za sklad "8 od tisoč", je dejal, da ima fundacija Contavalle za sabo 200 let zgodovine, ko se je posvečala karitativnim dejavnostim in ubogim, od leta 1968 v stavbi v ul. Garzarolli. Karitas v njej bo na najlepši način nadaljevala to poslanstvo.

DD

Ponovno v Etiopiji (7)

Med deklicami v sirotišnici v Kobbu

Če sem lani v Etiopiji praznovala naš božič in novo leto (etiopsko novo leto je namreč 11. septembra), nato pa januarja še njihov božič, sem letos odkrila *timkat*. V Etiopiji je to tudi dan spomina na Jezusov krst v reki Jordan. Praznujejo ga vsako leto 19. januarja (ali 20., če je leto prestopno). V Adis Abebi, Lalibeli in drugih zgodovinsko pomembnih krajih ga praznu-

selja drug drugega polivali s pivom po glavi. Ko so spet posedli, je čuvaj v pojoči govoric klical nadnje blagoslov, in na vsako željo ali misel so mu vsi odgovarjali z veselimi klici. Tako mi med prazniki, igranjem, šiviljskimi in bralnimi krožki, risanjem, petjem, ročnimi deli in tu in tam kako bralno urico v angleškem jeziku za dekleta iz višjih razredih osnovne šole mineva čas.

Kokice in kava (vprašaj lvo za didaskalijo)

jejo z velikimi slovesnostmi, ki jih obišče ogromno turistov z vsega sveta. V Kobbu smo *timkat* praznovali bolj skromno, zato pa nič manj slovesno in veselo. Med praznično mašo z veliko petja, bobnanja in vonja kadil je duhovnik blagoslovil krstno vodo. Na koncu obreda je pred cerkvijo blagoslovil vse vernike, potem pa je razposajena sestra Abrehet vse udeležene skoraj polila z "žegnano" vodo. To je bilo smeha in veselja. Sledilo je seveda praznično kosilo, potem pa druženje ob obredno pripravljene kavi in koruznih kokicah.

Kmalu zatem so praznovala tudi učiteljice, zaposlene v katoliški šoli, ki jo vodijo sestre. Pravzaprav so praznovali vsi, tudi snazilke in čuvaji in vzgojiteljice v vrtcu. Zbrali so se v dvorani, sedeli in krogu, pili fanto, kokakolo ali pivo, plesali, se smejali in na koncu od ve-

Nekega dne opazim suhe veje drevesa, ki rase na dvorišču med kuhinjo in kokošnjakom, pralnico in samostanom. Veje visijo in nekdo, ki se mu jih ni dalo požagati, jih je prepletel z vrvmi in verigami, da ne bi na koga padle. Sestro Bisirat prosim za vrtno škarje in žago in se lotim dela. Včasih me namreč prevzame občutek, da ne delam nič in da bo treba končno narediti kaj koristnega. Po nekaj urah obrezovanja in žaganja veje odnesem na odlagališče, zelene liste pa vržem v kokošnjak, kjer kokoške kar planejo nanje. Lotim se tudi plevela in ovijalk na naši terasi, ki so se od lani razbohotile v vse smeri. Sicer je res, da delajo senco, a zdaj je te sence preveč in tudi pelargonije in druge rože rasejo v višave, da bi dosegle vsaj nekaj sonca.

/ dalje
Špela PahorPoslanica papeža Frančiška ob svetovnem dnevu ubogih
"Upanje, ki ga imajo ubogi, ne bo nikoli razočaralo" (1)

1. "Upanje, ki ga imajo ubogi, ne bo nikoli razočaralo". (Ps 9,19). Te besede so aktualne tudi v današnjem času. Izražajo globoko resnico, ki jo vera vtisne predvsem v srca najbolj ubogih: povrnitev upanja, ki je bilo izgubljeno spriču, trpljenja in nestalnosti življenja.

Psalmist opiše položaj ubogega in ošabnost njegovega izkoriščevalca (prim. Ps 10,1-10). Kliče Božjo sodbo, ki bo povrnila pravico in odpravila krivičnost (prim. Ps 10,14-15). Zdi se, da v njegovih besedah skozi tek stoletij do današnjega dne odzvanja vprašanje, kako more Bog dopuščati takšno neenakost. Zakaj ne priskoči na pomoč, ko so ubogi poniževani? Zakaj so krivičniki v svojem početju srečni, ko pa Bog njihovo ravnanje obsoja ravno spriču trpljenja ubogih? V času nastajanja tega psalma je potekal obširen gospodarski razvoj. Kot je v takšnem stanju običajno, je tudi takrat prišlo do občutnega družbenega neravnovesja.

Neenakomerna delitev dobrin je ustvarila številčno skupino revnih, katerih stanje je bilo v primerjavi z bogastvom redkih privilegiranih še dodatno dramatično. Sveti pisec motri

in opisuje situacijo resnicoljubno in realistično.

To je bil čas, ko so prevzetni ljudje brez poslušanja za Boga potiskali uboge v sužnost in si prilajali še tisto njihovo malo, kar so imeli. Danes ni dosti drugače. V času gospodarske krize so mnogi prišli do premoženja, ki se v primerjavi z neštevilnimi izkoriščanimi ubogimi, ki jim manjka najosnovnejše in ki jih srečujemo na naših ulicah, zdi še večja nepravilnost. Na misel nam pridejo besede iz Knjige razodetja: "Praviš: premožen sem, obogatel sem in ničesar ne potrebujem. Ne zavedaš se, da si siromak in bednež, ubog, slep in nag". (Raz 3,17) Tečejo stoletja, a stanje bogatih in revnih ostaja nespremenjeno, kot da nas zgodovinska izkušnja ne bi ničesar naučila. Besede psalma se torej ne tičejo preteklosti, ampak naše sedanjosti, postavljene pred Božjo sodbo.

2. Tudi dandanes poznamo mnoge oblike suženjstva, v katerem so ujeti milijoni moških, žensk, mladih in otrok. Vsakodnevno srečujemo družine, primorane zapustiti svojo zemljo, da

bi si vire preživetja poiskale drugje. Srečujemo sirote, ki so izgubile starše ali pa so jim bili nasilno iztrgani zaradi izkoriščevalskih namenov. Srečujemo mlade, ki iščejo poklicno uresničitev, a jih je kratkovidna gospodarska politika prikrajšala za delo. Srečujemo žrtve številnih oblik nasilja, od prostitucije do droge, ki so najgloblje ponižane. Kako pozabiti na milijone

priseljencev, ki so žrtve mnogih skritih interesov, pogosto politično zlorabljeni in prikrajšani za solidarnost in enakopravnost? Vidimo tudi mnoge odrinjene in brezdomne

osebe, ki tavajo po ulicah naših mest. Kolikokrat vidimo siromake, kako na smetiščih brskajo med odpadkom in našimi viški, da bi si našli kosček hrane in obleke! Oni sami so obravnavani kot človeški odpadki, soodgovorni pa za to pohujšanje ne čutijo nobene krivde. Reveži so pogosto označeni kot zajedavci družbe, odpusti pa se jim ne niti njihova revščina. Na njih povsod preži kritika. Okolica jih vedno dojema kot

grožnjo ali kot nesposobne, zato si ne morejo dovoliti, da bi se počutili kako drugače, npr. nemočne in prestrašene. V že tako dramatičnem položaju jim ni dovoljeno uzreti konca predora.

/ dalje

Kratke

Svetnik Kristian Tommasi je opozoril na odvrgene plastične obešalnike

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta v Sovodnjah ob Soči je Kristian Tommasi, načelnik svetniške skupine Korenine in bodočnost, opozoril, da se v Gabrjah v bližini državne ceste 55 za nekdanjo gostilno pri Tinkotu nahaja velik kup plastičnih obešalnikov (na sliki). Občinsko upravo je pozval, naj lastnike zemljišča, na katerem se nahajajo odvrgeni obešalniki, pozove, da se zadeva čim prej uredi in da

obešalnike odpeljejo v center za odpadke.

Posegel je tudi svetnik Julijan Čavdek, ki je v zvezi z napovedanim merjenjem hitrosti, pozval občinsko upravo, naj na prihodnjem zasedanju občinskega sveta predstavi oceno o učinkovitosti oranžnih prometnih merilnikov, ki se nahajajo na Prvomajski ulici in na križišču pri Rupi. Te merilne naprave so bile pred kakšnim letom postavljene prav z namenom, da se omili hitrost po glavni sovodnjski ulici in na križišču, kjer ul. Polje prečka državno cesto 55.

Tretja Pravljica urica v Feiglovi knjižnici Čarovnica Vilma in njene čarovnije

Mladinska soba Feiglove knjižnice na goriškem Verdijevem korzu se je v ponedeljek, 28. oktobra 2019, spremenila v povsem črn, skrivnosten čarovniški grad. V njem pa ni živel kakšen hudoben čarovnik, ampak malce nerodna 453 let stara čarovnica Vilma, ki je ljubila črno barvo. V njenem gradu je bilo vse črno: stene, pohištvo, slike, pod... še njen maček Vili je bil ves črn, tako da ga večkrat sploh ni videla in mu je zato stopila na rep ali se spotaknila obenj, da je zaradi tega nerodno telednala na tla. Zato se je nekega dne odločila, da bo temu naredila konec. Vzela je čarovniško palčico in pričarala mavrične barve, s katerimi je obarvala ves grad, tudi Vilija, ki pa se te spremembe ni razveselil, zato mu

je povrnila črno barvo, vse preostalo pa je bilo živahno odeto v pisanost barv.

Na tretjo Pravljico urico je v Feiglovo knjižnico čarovnico Vilmo zvalila izkušena pravljica Martina Šolc, ki je živahno pripovedovala oz. animirala pravljico Čarovnica Vilma Valerie Thomas v priklupnem prevodu Branke Končar. S trinajstimi pozornimi malimi poslušalci, ki so lepo sodelovali, je tudi zapela in zarajala. Ob koncu pa je ustvarjalna knjižničarka Breda otrokom porazdelila gradivo, ki ga je sama izdelala, da so lahko iz njega naredili protagonista pravljice, črnega mačka Vilija, pravzaprav pravo lutko s premičnimi tačkami. Potem pa so se otroci, kot vselej, zglasili pri Bredi in Martini, da bi si izposodili mične ilustrirane knjige in se z njimi doma odpravili v širni pravljici svet, kjer se vedno vse dobro izteče. / IK

Po velikem praznovanju na Jazbinah Jubilant se zahvaljuje

“Ob svoji 80-letnici se prisrčno zahvaljujem za izkazano mi prijateljstvo in pozornost; najprej svoji družini, hčerki, sinu, vnučkom in svoji sopotnici Miljani; sestram, bratu, nečakom in nečakinjam; za daritev sv. maše župniku gospodu Marijanu Markežiču, so-

maševalcu gospodu Mauriziju Qualizzi, “mežnarju” g. Zorku ter strežnikoma Mateju in Maji. Posebna zahvala naj gre organistu gospodu Mirku Butkoviču in pevsem mešanega zbora Pevma, Jazbine, Plešivo ter pevsem moškega zbora Mirko Filej iz Gorice, za dolgoletno sodelovanje in prijateljstvo družinam Čevdek in Jug. Letnikom iz Števerjana, z Jazbin in iz Cerovega; sestram Zavoda Sv. Družine iz Gorice ter se-

stram Božje Previdnosti iz Krminna. Upraviteljem z Števerjana, Združenju cerkvenih pevskih zborov iz Gorice, predstavnikom moškega pevskega zbora Anton Klančič iz Mirna, farne skupnosti Pevma-Oslavja, iz Rupe, z Jazbin ter obiskovalcem cerkve na Subidi. Topla zahvala goriškim in števerjanskim prijateljem ter vsem ostalim, ki ste prišli iz različnih krajev, kakor tudi drugim, katerih voščila so prišla po spletu. Še kako potrebna Božje pomoči, se ponižno in vdano zahvaljujem sv. očetu, papežu Frančišku, za dar apostolskega blagoslova. Gorica-Jazbine, 30. oktobra 2019 Prav iz srca Zdravko Klanjšček”

Predstavitev kandidature za evropsko prestolnico kulture 2025

Edinstvena priložnost, s katero lahko na novo zarišemo našo prihodnost

Brez kulture ni razvoja. Kultura ustvarja nova delovna mesta, družbeni in ekonomski razvoj. “Kandidaturo Gorice in Nove Gorice za evropsko prestolnico kulture leta 2025 moramo podpreti vsi!” - tako je predsednik Trgovinske zbornice Julijske krajine Antonio Paoletti uvodoma pozdravil vse prisotne v dvorani Giuseppe Verdi palače De Bassa v Gorici, kjer je bila v petek, 8. novembra, javna predstavitev skupne kandidature obeh mest. Dogodek so organizirale TZ Julijske krajine in občini Gorica ter Nova Gorica, v sodelovanju z Goriškim inštitutom za mednarodno sociologijo (Isig), pogovor pa je vodil časnikar Armando Massarenti, odgovorni urednik priloge Il Sole 24 Ore Cultura.

Paoletti je povedal, da imata mesti resnično možnost zmage, saj je to prva skupna kandidatura dveh obmejnih mest: “Trgovanje, industrija, razvoj niso možni brez kulture, to pa je dogodek, ki lahko odločno spremeni prihodnost našega prostora”. Po Paolettijevem mnenju morajo za doseg pomembnega cilja z vložitvijo finančnih sredstev sodelovati tako javni, kot zasebni

akterji, “da bodo v Evropi o nas govorili!”. TZ Julijske krajine pa bo vestno opravila svojo vlogo tudi pri skupnem vpisu Brd in Collia na seznam Unescove svetovne dediščine.

Spregovorila je tudi odbornica za kulturo in šport Dežele FJK Tiziana Gibelli, ki je ponosno izjavila, da je že od vsega začetka globoko verjela v skupno kandidaturu, saj je prepričana, da obstajajo priložnosti za družbeno, kulturno in ekonomsko enotnost, ki lahko zrušijo meje. FJK ima pri tem veliko vlogo, saj je obmejna dežela, kjer se stoletja srečujejo različne kulture in nastajajo nove civilizacije - “mi lahko marsikaj ponudimo tistim, ki nas ne poznajo, saj imamo stoletja skupne in slavne zgodovi-

ne. Našo kulturno dediščino postavljajo kmetijstvo, enogastroonomija, poznavanje civilnega sožitja in pozitivnih odnosov med narodi. Naš namen ni ustvariti Disneyland, hočemo postati privlačni in vabljeni”.

Goriški župan Rodolfo Ziberna si je zaslužil prvi aplavz, ko je vse prisotne poučil, kako se pravilno izgovori ime Nova Gorica. Energično je povedal, da končni cilj ni zmagati naslov evropske prestolnice kulture, a skupna rast in razvoj celotnega ozemlja tudi izven meja obeh občin - “Postati prestolnica kulture sploh ne pomeni samo organizirati razstave, koncerte, predstavitve, kulturne dogodke. Kultura je pot, sredstvo s katerim lahko izkoristimo izredno priložnost in prilegemo

luč na naše ozemlje”. Ziberna je omenil mesto Matera, letošnja prestolnica evropske kulture, kjer se je stopnja zaposlitve povečala in doživljajo gospodarsko rast - na posvetu sta spregovorila tudi predsednik Fundacije Matera-Basilicata Salvatore Adduce in podjetnica iz Matere Marianna Dimona. Goriški prvi občan je svoj govor končal z ugotovitvijo, da bi zmaga pomenila nov zagon celotnemu gospodarstvu tudi v našem prostoru, saj bi privabila nove državne in tuje investitorje, razvili bi se gradbeništvo, urbanistika, trgovina, turizem in ostale dejavnosti, pri tem pa bi morala sodelovati javni in zasebni sektor.

/ str. 13
Kat

TRŽIČ Novi razpis LAS-a Kras

Z električnim kolesom v odkrivanje kraškega območja

Lokalna akcijska skupina Kras je objavila razpis za vzpostavitev mreže električnih koč za kolesa, ki bodo nameščene na tržaškem in goriškem Krasu ter v občinah Milje in Dolina. Razpis je namenjen vrednotenju ekološkega turizma, ki je v zadnjih letih na Krasu v polnem razmahu. Kot je poudaril predsednik LAS-a David Pizziga na informativ-

nem srečanju v dvorani občinskega sveta v Trziču, razpis z naslovom Mreža E-Koles Kras in Istra sodi v širši načrt razvojne strategije LAS-a 2014-2020, s ciljem, da bi čim več sredstev vložili v kolesarski turizem, kar se že pozna z ustanovitvijo informacijskega in kolesarskega centra v Miljah.

LAS Kras namreč že nekaj časa razvija projekt o kolesarski Poti

Burje, ki se iz Štivanja prek kraškega roba in Trsta vije po obstoječi trasi do Drage vse do Milj. V načrtu pa je speljati to pot do Pirana.

Novo poglavje predstavlja področni razpis za ustanovitev mreže električnih koč za električna kolesa. Projektna sredstva, ki so namenjena krajevnim gospodarskim dejavnikom, znašajo okrog 100 tisoč evrov. Na razpis se lahko prijavijo navadni sobodajalci in sobodajalci po vzoru B&B, kmetijska podjetja, združenja, medobčinske ob-

močne unije in druge krajevne ustanove. Razpis, rok katerega bo zapadel 14. januarja prihodnje leto, naj bi nagradil najboljši projekt, ki bo upravičen do 70-odstotnega kritja stroškov. Pristojni sicer zagotavljajo, da se bo sklad povečal v primeru večjega števila kakovostnih projektov.

Seznam upravičenih stroškov vsebuje, kot rečeno, postavljanje polnilcev za električna kolesa, obem nakup navadnih in e-koles, postavitev kolesarskih točk z opremo za vzdrževanje le-teh in namestitve potujoče delavnice za pomoč okvarjenim kolesom. Gre za konkreten korak v smer trajnostnega sistema mobilnosti, s katerim bodo domačini in drugi obiskovalci odkrili manj poznane kraške koticke z namenom, da bi se še bolj okrepila turistična infrastruktura našega območja.

Kaj mislijo Štandrežci (1. del) Novi regulacijski načrt Gorice

Občinski regulacijski načrt (Piano Regolatore Generale del Comune) v italijanskem pravnem sistemu je sredstvo urbanističnega načrtovanja, ki ureja načrtovalno dejavnost znotraj občinskega ozemlja. V skladu z zakonom mora vsaka italijanska občina predstaviti načrt dežel. Postopek oblikovanja občinskega regulacijskega načrta predvideva pripravo in sprejetje projekta s strani občinskega sveta in njegovo objavo, tako da si ga državljani in druge zainteresirane strani lahko ogledajo in predstavijo svoje pripombe, ki pa morajo biti v skladu z javnim interesom; načrt končno odobri dežela, ki ga lahko tudi spremeni. Naj pojasnimo, kaj sploh vsebuje nov regulacijski načrt.

Naša občina ne da bi posredovala ustrezne informacije občanom, je 12. junija 2019 naročila Inštitutu za mednarodno sociologijo (ISIG), naj pripravi osnutek socialno-ekonomske območne študije, ki bi se izkazala kot urbanistično sredstvo za doseg urbanističnega razvoja mesta Gorice. Za izvedbo načrta je predvidenih 255 dni, razdeljenih v tri faze. Zagotovo ne bomo imeli pričakovanih rezultatov pred koncem julija 2020. Glede na to, da se bo mandat sedanjega župana iztekel leta 2022, in glede na dejstvo, da je skoraj nemogoče v treh letih uresničiti regulacijski načrt, lahko sklepamo, da naša uprava ne bo zmogla pravočasno končati tega posla.

/ str. 16
Karlo Nanut

KONCERTNA SEZONA 2019/2020

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ
ZCPZ - Gorica

Wiener Sängerknaben

**KONCERT ZBORA DUNAJSKIH DEKČOV
JIMMY CHIANG, ZBOROVODJA**

**KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ
PETEK, 22. 11. 2019, OB 20.30**

INFO IN REZERVACIJE +39 0481 531445 | INFO@CENTERBRATUZ.ORG
WWW.CENTERBRATUZ.ORG

EZTS Go / Rekreativni park v Vrtojbi

"Zgodovinski dan" za čezmejni prostor

V četrtek, 7. novembra, je v Vrtojbi potekal pravi praznik: z rezom traku so uradno predali namenu prvi dokončani sklop v okviru projekta Isonzo-Soča, ki se financira iz Programa Interreg V-A Slovenija-Italija 2014-2020, prvi konkreten sad Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje EZTS Go. Gre za novo nastajajoči Rekreativni park na robu gozda pod Sv. Otom (Opekarniška cesta 18), ki je v prvi fazi pridobil postajališče za avtodome. V čudovitem naravnem okolju le nekaj minut od Šempetra, Nove Gorice in Gorice je zdaj osem lepo urejenih in opremljenih postajališč za avtodome. Gostom so na voljo tudi mize, klopi in brezplačna internetna povezava.

Gre za pomemben, svečan dogodek, je uvodoma dejal moderator odprtja Peter Szabo, ki je poudaril, da je to prvi izmed štirih predvidenih sklopov infrastrukturnih del; ostali trije so še v fazi izvajanja oz. razpisa. Župan občine Šempeter-Vrtojba Milan Turk je z vesel-

Simon Rosič, Matej Arčon, Milan Turk, Rodolfo Ziberna

jem dejal, da je EZTS končno pokazalo, da ima svoj smisel. Kljub temu da mlini meljejo zelo počasi, so neke sadove vendarle obrodili. Projekt Isonzo-Soča je vreden približno pet milijonov evrov, od tega bo okrog štiri milijone za investicije; investicija v Vrtojbi je iz naslova tega projekta sofinancirana v višini približno štiristo tisoč evrov, ostalo bo zagotovila občina Šempeter-Vrtojba, nekaj družba Elektro Primorska. Občina je za-

gotovila tudi skoraj 12 tisoč kv. metrov zemljišča, ki ga je mogoče uporabljati za turistično ponudbo, je še povedal župan, ki je nadalje na kratko orisal njene značilnosti in še načrtovana dela, da bi v park lahko prihajali ljudje iz vseh bližnjih krajev. Dela so izvedena kakovostno, "zelo smo zadovoljni, da se bo to območje lahko razvijalo". Predsednik skupščine EZTS Go Matej Arčon je potrdil, da gre za "zgodovinski dan", ker

je EZTS kot javni organ, registriran v Republikli Italiji, izpeljal prvo investicijo v Republikli Sloveniji. V te projekte, ki bodo obogatili čezmejni prostor, trdno verjamejo. V "družini" treh občin - Gorice, Nove Gorice in Šempetra-Vrtojbe - se tretja, najmlajša, lahko pohvali, da je prva deležna teh investicij, ki so obenem izziv za nadaljnje projekte. Goriški župan Rodolfo Ziberna je v sproščnem in prijateljskem vzdušju dejal, da je park nekako "prvi otrok" treh občin, ki so stopile na skupno pot. Postopek je bil dokaj zapleten, in vendar so ga uspešno uresničili. V kratkem naj bi zagledali luč še drugi "otroci". To so turistični objekti, povezani s kulturo in športom, ki s svojo privlačnostjo in mednarodnimi pobudami lahko prinašajo bogastvo v naše kraje. Novogoriški podžupan Simon Rosič je čestital ekipi EZTS, saj je italijanski javni organ "trčil ob slovensko zakonodajo: pred njim so bili velikanski izzivi, predvsem administrativne ovire, ki jih je uspešno preskočil". Lepo je, "da se povezujemo v konkretnih projektih": povezovanje je tudi "eno glavnih gonil skupne kandidature za Evropsko prestolnico kulture leta 2025" s ciljem, da bi ustvarili skupno somestje, prostor skupne prihodnosti brez zidov.

DD

PD ŠTANDREŽ Abonma ljubiteljskih gledaliških skupin

Vročekrvni spori v idilični kraški vasi

Na odru župnijske dvorane Anton Gregorič v Štandrežu je v nedeljo, 27. oktobra 2019, v sklopu Abonmaja ljubiteljskih gledaliških skupin Štandrež 2019, ki ga prireja PD Štandrež, zažuborelo nekdanje življenje v lični vasi na Krasu. V njej živi tudi družina kamnoseka Sergiota Čičerona, ki ima ob sebi poleg

da se mladi pari poročijo vsak s svojim izbrancem oz. izbranko. *Vaške intrige, komedijo o zaljubljenih srcih in dolgih jezikih z buškami in batinami*, je v vrtohlavi režiji Andreja Zalesjaka, mladega člana igralskega ansambla SNG Nova Gorica, odigrala Gledališka skupina KD Brce iz Gabrovice pri Komnu, ki je bila že gostja v Štandrežu v

švara, ki so natančno in ognjevitno orisali svoje like, izoblikoval zelo razgibano predstavo, s hitrim tempom. K njeni privlačnosti pripelje tudi narečje, v katerem se izražajo protagonisti; pri njih se lahko vsaka nepremišljeno izrečena besedica ali nedolžna laž sprevrže v kruto medsebojno obračunavanje, pri katerem se sočna narečnost podkrepi še s kakšno mastno kletvico. Andrej Zalesjak, ki je odlično opravil svojo režijsko nalogo, je poskrbel tudi za scenografijo, ki realistično prikazuje izsek vasi, dve lepi kamniti kraški hiši. Avtor izvirne glasbe, ki spremlja burno dogajanje na vasi, je Peter Harl, član igralskega ansambla SNG Nova Gorica, ki se zmeraj bolj uveljavlja tudi kot

glasbenik. Publika je kljub drugim sočasnim prireditvam zelo dobro zasedla štandreško dvorano in igralce nagradila z iskrenim, zelo zasluženim ploskanjem.

Po predstavi, ki je izzvala kar nekaj smeha, so se gledalci, ob bližajočem se prazniku sv. Martina, zbrali na župnijskem dvorišču, kjer so jim člani PD Štandrež postregli s pečenim stanjem, ki jim ga je dala goriška semenarna Zavavlad, in s sladkim novim vinom, ki ga je, kot že dolgo vrsto let, ponudil vinogradnik in vinar Silvan Primožič z Oslavja.

Na sladki pokušnji je zavelo veselo vzdušje, ko sta meh na svojih harmonikah raztegnila Lorenzo Marussi in Pietro Graunar, ki sta zaigrala nekaj znanih slovenskih narodno-zabavnih pesmi.

Iva Koršič

Foto DP

žene še dve njeni neomoženi mlajši sestri, Julko in Albino. Z njim v kamnolomu dela vajenec Giovanni. Vanj sta zaljubljeni Sergiotova svakinja Albina in Lučka, hči ribiča Toneta Šardona, ki stanuje nasproti Sergiota. Tone je ribič in večkrat zdoma kot Sergio. Tone ribari s sinom Lepim Pepijem med križem in Trstom. Ko so ženske same doma, nastane zaradi njihovih dolgih jezikov marsikateri vroč spor s pretepom, zmerjanjem, lasanjem in še marsičim. Vse skupaj se zaradi obstoječih ljubzenskih vezi še bolj zaplete in preplete, tako da mora poseči vmes oblast, ki jo predstavlja "prespoštovana gospa Justicija". Ta se mora pošteno potruditi, da spravi vročekrvne glave k pameti in da se vse skupaj zgleda, tudi s tem,

nizu *Gledališče pod zvezdami*, ko je še nastopala pod mentorstvom in v režiji pokojnega Sergeja Verča (1948-2015) ter igralke Minu Kjuder. *Vaške intrige* so priredba slovite komedije Carla Goldonija (1707-1793) *Primorske zdrahe (Baruffe Chiozzotte)* in *Barufe Predraga Lucija* (1964-2018) ki so v koprodukciji štirih primorskih gledališč tako polnokrvno zaživele l. 2017 v iskrivi režiji Vita Tauferja (v njej je vlogo 1. stražnika igral prav Andrej Zalesjak). Zalesjak je z igralci kraške gledališke skupine Milivojem Coljo, Branko Guštin, Erno Trobec, Urbanom Grmekom Masičem, Joškom Okretičem, Mileno Colja, Bojano Furlan, Silvestro Grižnik Kačič, Nikom Pertotom, Pavlom Trobcem, Emilom Švaro in Grozdano

61. Revija pevskih zborov Cecilijanka 2019

Letošnja Cecilijanka, v organizaciji Zveze slovenske katoliške prosvete, ki bo v Gorici, v Kulturnem centru Lojze Bratuž v soboto, 16. novembra, ob 20.30 in v nedeljo, 17. novembra, ob 17. uri, je posvečena 60. obletnici Zveze slovenske katoliške prosvete. Revija poteka pod pokroviteljstvom goriške občine in ob podpori Javnega sklada za kulturne dejavnosti Republike Slovenije, Zdravne kraške banke Trst Gorica in občine Gorica ter ob sodelovanju Sveta slovenskih organizacij. Zborov, ki bodo letos nastopili na reviji, bo skupno petnajst in prihajajo iz Goriške, Tržaške, Koroške in Slovenije. Občinstvo bo deležno pisane palete slovenskih umetnih in ljudskih pesmi, kot tudi repertoarjev iz svetovne zakladnice zborovske literature.

Na reviji bodo svoje programe predstavili: v soboto: MePZ Lojze Bratuž iz Gorice, Ženska

vokalna skupina Jezero iz Doberdoba, Mešani pevski zbor Slavec iz Solkana, Moški pevski zbor Štmaver, Mešana vokalna skupina Vocal Cocktail iz Štancana, Mešana vokalna skupina Lipa iz Velikovca (Koroška), Mešani mladinski pevski zbor Emil Komel iz Gorice. V nedeljo: Mešani pevski zbor Hrast iz Doberdoba, Moški pevski zbor Provox iz Renč, Dekliška vokalna skupina Bodeča Neža z Vrha Sv. Mihaela, Mešani pevski zbor Štandrež, Moški pevski zbor Fantje izpod Grmade iz Devina, Ženska vokalna skupina Rupa-Peč, Moški pevski zbor Mirko Filej iz Gorice, Mešani pevski zbor F. B. Sedej iz Števerjana.

Na sobotnem večeru bo sprejeto predsednik PD Podgora David Grinovero. V nedeljo pa bo poslušalce nagovorila Franca Padovan, predsednica Zveze slovenske katoliške prosvete. Vstop prost. Prirčno vabljeni v Gorico na praznik petja!

Obvestila

V cerkvi v Pevmi bo v petek, 15. novembra, ob 20. uri koncert prijateljstva. Nastopili bodo MePZ Gallus, MePZ Obala iz Kopra in Memlpz Emil Komel.

V nedeljo, 17. novembra, bo ob 17. uri na Mirenskem Gradu koncert vokalno instrumentalnega ansambla Super flumina Babylonis.

SKD Hrast prireja v soboto, 30. novembra, obisk 35. Slovenskega knjižnega sejma v Ljubljani. Odhod z avtobusom bo v jutranjih urah iz Doberdoba, kamor se bomo vrnili pod večer. Popoldne je predviden spremljevalni program po centru Ljubljane. Cena celodnevne obiska je 25 evrov in vključuje prevoz in kosilo (brez pijač). Podrobnosti in vpisi: Cristian (+39 339 2952796) in Andrej (+39 335 6141061). Rok za vpis je 20. november.

Iščemo gospo, usposobljeno za socialno zdravstveno oskrbo starejših oseb za polovični umik za zaposlitev v Gorici. Zaželjeno je znanje slovenskega in italijanskega jezika. Tel. št. 0039335 1395483.

Slovensko planinsko društvo Gorica vabi v petek, 29. novembra, na srečanje z Luiso Battistig, urednico in soavtorico knjige *Živeti na planinah - Vivere sui pascoli*, ki je pred kratkim izšla pri zadrugi Most. Srečanje o knjigi, ki na zanimiv in svojstven način pripoveduje o (nekdanjem) življenju na travnikih in pašnikih Velike Babe (Matajurja) bo ob 18. uri v Trgovskem domu. Vstop prost.

Akademski kipar Herko Saksida, rojen 10. 4. 1953 v Postojni, živeč na Dobrovem, Grajska 7, se pripravlja na svojo prvo razstavo, ki bo na gradu

Dobrovo l. 2021. Zato vljudno prosimo imetnike svojih del (kipi, risbe, vaze, broške), da mu pošljejo fotografijo umetniških izdelkov, ki jih posedujejo, zaradi morebitne posoje na tej razstavi. Tel: 051345322

elektronska pošta: heribert.saksida@gmail.com. Za poslano fotografije se že vnaprej zahvaljuje.

Javni razpis - 16. Priznanje Kazimir Humar: Zveza slovenske katoliške prosvete, Kulturni center Lojze Bratuž in Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica podeljujejo priznanje društvom in organizacijam ali posameznikom na osnovi utemeljite predlagateljev in po presoji organizacij, ki priznanje podeljujejo. Predloge za priznanje zbira Zveza slovenske katoliške prosvete na podlagi javnega razpisa. Priznanje se praviloma podeli za ustvarjalne dosežke, za pomemben prispevek k razvoju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti, za publicistično delo in za izjemne dosežke pri organizacijskem delu na kulturnem področju. Priznanje lahko prejmejo tisti, ki delujejo v goriškem prostoru. Predloge za priznanje je treba oddati do 31. decembra 2019 na naslov: Zveza slovenske katoliške prosvete - 34170 Gorica-Gorizia, Drevored 20. septembra 85, s pripisom na ovojnici: "Predlog za priznanje".

Prispevke za SCGV Emil Komel v spomin na ravnateljico prof. Silvana Kersevana lahko nakazate na bančni tekoči račun: Banca di Cividale - IBAN IT 97 M 054 841 240 ICC 003 003 6225; SWIFT CREDIT2C s pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvo SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569. "Male oglase" najdete na našem portalu www.noviglas.eu.

RADIO SPAZIO
vrata proti vzhodu

(od 15. 11. 2019 do 21. 11. 2019)

Radjska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 15. novembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Sobota, 16. novembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, narek, rezijanskem in ziljskem narečju.

Nedelja, 17. novembra, ponovitev oddaje Okno v Benečijo.

Ponedeljek, 18. novembra (v studiu Katja Volpi): Človek skozi tisočletja.

Torek, 19. novembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 20. novembra (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Slovenske pridige škofa Attemsa 2. del. - Izbor melodij.

Četrtek, 21. novembra (v studiu Andrej Bavcon): Četrtekov večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

**ZVEZA
SLOVENSKE
KATOLIŠKE
PROSVETE - GORICA**

CECILIJANKA 2019

61. REVILJA GORIŠKIH PEVSKIH ZBOROV

sodelujejo tudi zbori iz Tržaške, Koroške in Slovenije

posvečena je

60-letnici Zveze slovenske katoliške prosvete

Gorica, Kulturni center Lojze Bratuž

sobota, 16. novembra 2019, ob 20.30

nedelja, 17. novembra 2019, ob 17. uri

Revija poteka pod pokroviteljstvom goriške občine, ob podpori Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, Zdravne kraške banke Trst Gorica in Občine Gorica
V sodelovanju s Svetom slovenskih organizacij

Pogovor / Petra Olenik

Zaželela si je službo, ki prinaša zadovoljstvo

Petra Olenik je dvajsetletnica iz Prebenega, ki že drugo leto študira na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Pred kratkim so jo izvolili za predsednico Kluba zamejskih študentov. Povedala nam je nekaj več o sami izbiri študija in razkrila načrte KZŠ-ja.

Višjo šolo si opravila na zavodu Žiga Zois v Trstu. Kako si se pripravila na prestop s trgovske šole na medicinsko fakulteto?

Nekaj sem pogledala, nisem pa se pretirano učila. Prijatelj mi je posodil knjigo biologije, ki so jo imeli na zavodu Štefan v Trstu, sama pa sem si kupila knjigo, s katero se študenti pripravljajo na vstopni test za medicino v Italiji. Med poletjem sem preletela ti dve knjigi in dovolj.

Glede na študij, ki si ga izbrala, si se kdaj kesala, da si pri 13 letih izbrala zavod Žiga Zois?

Ja, žal ja, zato ker sem se lani začela učiti biologijo in podobne naravoslovne predmete brez nikakršnega predznanja, kar je od mene zahtevalo več ur učenja pred izpiti in kolokviji. Če bi lahko ponovno izbrala, bi se nedvomno vpisala na zavod Jožef Štefan na kemijsko-biotehnoško smer. Kljub temu pa sem se na višji šoli imela lepo, saj smo se v razredu dobro ujele, tako da sem kljub temu veliko odnesla.

Zakaj si se odločila ravno za medicino?

Zaželela sem si službo, ki mi omogoča, da se po delovnem dnevu vrneš domov zadovoljen in prepričan, da si naredil nekaj dobrega. Poleg tega pa sem več let sodelovala s skladom Lu-

chetta Ota D'Angelo Hrovatin v Trstu, kjer sem bila v stiku z bolnimi otroki. Izkušnja je pripomogla k temu, da sem se odločila za študij na medicinski fakulteti in vzljubila pediatrijo.

Kaj je pravzaprav Sklad Luchetta Ota D'Angelo Hrovatin in s čim se ukvarja?

Sklad se je rodil v spomin na štiri novinarje, ki so umrli med reportažo v Mostarju oziroma Mogadišu. Namen sklada je pomagati otrokom v času vojn. K sreči v zadnjih letih ni vojn v neposredni bližini, zato trenutno skrbijo za otroke, ki nimajo možnosti, da bi se zdravili v domačih državah. V Trst prihajajo otroci iz različnih krajev sveta, kot na primer iz Eritreje, Venezuele, Makedonije itd. Ponudijo jim zdravljenje v sodelovanju s tržaško otroško bolnišnico Burlo Garofolo. Prostovoljci, kot sem bila jaz, pa preživljajo nekaj časa z otroki, se igrajo z njimi, jih peljejo na različne dogodke ali jim pomagajo pri pisanju domačih nalog.

Kako si spoznala sklad in kako si se mu pridružila?

Starši so sklad poznali od ustanovitve, ker je bil eden izmed novinarjev iz bližnje vasi. Zaradi tega smo večkrat dajali skladu prispevke. Ko sem dovolj zrasla in sem si zaželela bolj resne obšolske obveznosti, sem jih kontaktirala in prijazni delavci so

mi vse obrazložili in me uvedli.

Poleg obveznosti v zvezi s študijem si ravnokar dobila novo zadolžitev, in sicer izvolili so te za predsednico Kluba zamejskih študentov. Bi nam

na kratko povedala, kaj sploh je KZŠ?

Klub zamejskih študentov združuje vse zamejce, ki študirajo na slovenskih univerzah. Sedež imamo v Ljubljani, kjer je največ študentov, možnost vča-

nitve in sodelovanja pa imajo tako študenti Univerze v Ljubljani kot študenti Univerze na Primorskem, Univerze v Mariboru in Univerze v Novi Gorici. Srečanja in sestanki so za naš študente lepa priložnost, da se družimo med sabo in se počutimo doma tudi v Ljubljani.

Katero so glavne dejavnosti KZŠ?

Klub je nastal zato, da bi povezoval vse študente iz zamejstva, ki si med sabo lahko pomagajo in skupaj uvedejo nove študente v novo okolje. V ta namen vsako leto organiziramo dan odprtih vrat v Trstu ali Gorici, na katerem se predstavimo petošolcem in jim ponudimo bistvene informacije za vpis na univerzo, vpis na razpis za štipendijo ali jim nudimo nekaj praktičnih nasvetov ob iskanju stanovanja, študentskih bonorov, prevozov ipd.

Vsako leto pa je KZŠ prisoten na Škisovi tržnici. To je dogodek, ki ga organizira Zveza študentskih klubov Škis in ga sooblikujejo vsi študentski klubi v Sloveniji. Vsak pripravi lastno stojnico, na kateri ponuja različne jedi ali izdelke, ki so tipični za domače kraje. To je odlična priložnost za druženje s člani drugih študentskih klubov in študenti nasploh.

Najbolj pa sodelujemo s Klubom študentov iz Sežane, in sicer pomagamo pri organizaciji Mladifesta, različnih športnih in kulturnih dogodkov. Letos pa smo skupaj imeli brucovanje oziroma praznik ob začetku študijskega leta v Ljubljani.

Kaj načrtujete pri Klubu v naslednjih mesecih?

Konec januarja ali na začetku februarja bomo gotovo ponovno pripravili

dan odprtih vrat za letošnje maturante. Zelo verjetno bo letos na Tržaškem oziroma na Opčinah. Pred tem pa bi radi organizirali kak dogodek v domačih krajih, da nas spozna širša zamejska javnost in bodoči študenti. Načrtujemo miklavževanje za otroke v vaseh, kjer se je ta navada sčasom izgubila. Da bi klub približali tudi študentom, ki ne študirajo v Ljubljani, nameravamo organizirati srečanje za vse zamejske študente v Trstu ali Gorici. Če bo zanimanje veliko, se bomo občasno sestajali tudi v zamejstvu. Z namenom druženja smo lani prvič izvedli Zamejski dan oziroma dan na Zoncolanu, ki ga bomo ponovili tudi letos decembra.

Koliko članov ima klub?

Trenutno 60, mislimo pa, da se bo število povečalo, saj vemo za nekatere, ki niso bili prisotni na letošnjem uvodnem sestanku, a bi se radi pridružili klubu. Število članov je v zadnjih letih močno naraslo, saj se vedno več zamejskih študentov odloča za študij v Ljubljani in Sloveniji nasploh.

Nazadnje pa bi nam razkrila, kakšen je recept za uspeh na eni izmed težjih fakultet, kot je medicina?

Treba je osvojiti pravičen način dela. Na začetku sem tudi sama imela težave s tem, naučila pa sem se, da je treba vedno delati sproti, to pomeni, da si vsak dan urediš zapiske in jih še enkrat prebereš. Na tak način osvojiš vsaj glavne informacije, ki se jih boš zagotovo spomnil. Mislim pa, da so zelo pomembna tudi predavanja, ki se jih marsikdo ne udeležuje, ker niso obvezna. Recept je torej biti reden pri delu in vztrajati.

Kako pa boš uskladila obveznosti študija in dolžnosti, ki jih ima predsednica kluba?

Mislim, da bom vedno dala univerzo na prvo mesto, saj imam v klubu veliko pomoči drugih članov. Naučila pa sem bom si organizirati delo, da bom vedno dobila čas tudi za KZŠ, da bom lahko nadzorovala delo in uspešno vodila klub.

Giulia Černic

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (87)

Dimitri Tabaj

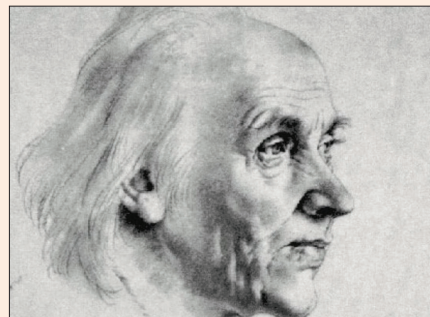
Škof Anton Mahnič in Gabriele D'Annunzio (7)

Hiranje Slovenije - "kljub vsem njenim naravnim bogastvom", kakor je pisal časopis Slovenec - je očitno predstavljalo kratkoročni cilj Gabrieleja D'Annunzija po podpisu Rapalske pogodbe. V knjigi "Gabriele D'Annunzio - L'urna inesausta" (založba Mondadori jo je slavnostno izdala leta 2013) najdemo precej zanimivih geografskih opazkov razvpitega pesnika-bojovnika, med temi tudi trditev, da mora Italija severno od Reke nujno obdržati Idrijo, da lahko zavaruje Gorico in Tolmin pred "zahrbtnim Balkanom". Med drugim omenja idrijski rudnik živega srebra, ki naj bi predstavljal povsem pravičen plen za Italijo, ki ima malo naravnih virov in se mora zaščititi pred grabeljivimi Angleži. Cerknica, Hrušica in Trnovo so bili - po njegovem mnenju - naravni braniki italijanske države. Prav tako Postojna, Logatec in Vrhnika (za vse te lepe kraje je seveda uporabljal le groteskna poitalijančena imena): braniki pred "slovanskim barbarstvom". Na Krasu in v Istri glavne strateške točke za zaščito tržaških in puljskih vodovodnih, železniških in pristaniških objektov naj bi bile Pivka, Podgrad, Vremščica, Učka, Snežnik (nekaj let po katastrofalni pustolovščini na Reki je italijanski kralj podelil Gabrieleju D'An-

nunziju dedni plemiški naziv "Principe di Montenevoso" - knez Snežnika). Vse te slovenske kraje, poleg Kvarnerja in Dalmacije, je razglašal za italijanske in se skliceval na bitke beneškega doža Petra II. Orseola proti hrvaškima kraljema Krešimiru III. in Gojslavu I. okoli leta 1000. V Italiji je imel velik konsenz in vpliv na vseh ravneh, bil je tudi prostozidar.

D'Annunzio je v bistvu nadaljeval ostro raznardovalno politiko, ki jo je že leto prej začela redna italijanska vojska v času junaškega škofa Antona Mahnič na Krku. Na zidu škofijske palače so Italijani že takrat napisali "O Italia o morte" ("Italija ali smrt") in "Vogliamo un vescovo italiano" ("Hočemo italijanskega škofa"). Arditi so pa do temeljev uničili hrvaško tiskarno Kurytkka (pomenovano po staroselskem in predrimskem imenu otoka), ki jo je ustanovil škof Mahnič. O italijanskem nasilju nad domačini na Visu je 24. decembra 1920 poročal ljubljanski Slovenec.

Dne 27. decembra so na otoku Košljun pri Krku arditi brez sramu onečastili grob hrvaške dobrotnice in plemkinje Katarine Frankopanske, ki je že 400 let počivala v tamkajšnjem samostanu, v sklopu katerega je bila na podlagi njene oporoke dokončana cerkev Marijinega oznanjenja. Izhajala je pač iz starodavne domače plemiške

Slovenski jezikoslovec Jernej Kopitar (1780-1844) je leta 1836 prvi objavil glagolski rokopis *Glagolita Clozianus* iz 11. stoletja in to v publikaciji, ki je obravnavala tudi Brižinske spomenike, najstarejši ohranjeni zapis v slovenščini.

družine, ki je zelo podpirala kulturo, umetnost, vero, staroslovensko bogoslužje in pisavo glagolico, višek svoje moči pa je dosegla v 14. stoletju v času ogrsko-hrvaškega kralja Sigismunda Luksemburškega, kasnejšega svetorimskega cesarja in soproga naše Barbare Celjske. Katarinin oče Ivan VII. je bil zadnji frankopanski vladar na Krku, znan tudi po tem, da je na otok pripeljal frančiškane in podpiral begunce, ki so bežali pred Turki. Ivan VII. je vladal v zelo hudih okoliščinah in iskal pomoč izmenično v Benetkah ali pri ogrskem kralju Matiji Korvinu: leta 1480 so ga Benečani s prevaro odpeljali v Benetke in Krk je tako prešel pod njihovo neposredno

Cerkev Marijinega oznanjenja, v sklopu frančiškanskega samostana na otoku Košljun pri Krku, je bila dokončana na podlagi oporoke hrvaške dobrotnice in plemkinje Katarine Frankopanske, ki je tu bila pokopana. Izhajala je iz starodavne domače plemiške družine, ki je zelo podpirala staroslovensko bogoslužje in pisavo glagolico. Dne 27. decembra 1920 so arditi onečastili njen grob (vir slike: visitark.hr).

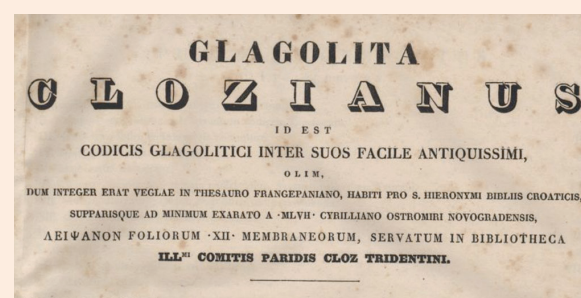
okrilje, kar je potem trajalo do samega propada Beneške republike leta 1797, čeprav je leta 1512 knez Krištof I. Frankopan Brinjski, sicer dokaj uspešen vojskovodja našega slavnega cesarja Maksimilijana I., poskusil osvoboditi družinski otok. Z Ivanom VII. je povezana izdaja prve hrvaške tiskane knjige (glagolski "Misal po zakonu rimskog dvora" iz leta 1483) in v njegovi zbirki se je nahajal tako imenovani "Glagolita Clozianus", glagolski rokopis iz 11. stoletja (prvi ga je objavil slovenski jezikoslovec Jernej Kopitar leta 1836 v publikaciji, ki je obravnavala tudi Brižinske spomenike, medtem ko je Franc Miklošič kasneje objavil drugi, krajši del). Italijanska pretveza za preiskavo Katarininega groba je temeljila na iskanju orožja, v resnici so - seveda - iskali zlato. Z enako pretvezo so aretirali nič krivega domoljuba opata Bonaventuro Škunco. Vse to nepopolno nasilje nad živimi in mrtvimi je - kot bomo videli - pustilo neizbrisni pečat, tudi v slovenski in hrvaški književnosti.

Tudi idlični otoček Košljun pri otoku Krk (vir slike: krk.hr) je bil prizorišče norega divjanja D'Annunzijevih arditov.

Grb pri vhodu v samostan na otoku Košljun pri Krku. Pod glagolskim napisom "mir i dobro" in frančiškanskim grbom stojijo od leve proti desni grb Frankopanov, hrvaški šahirani grb in grb Krških knezov (ki ga nekateri imenujejo "stari frankopanski grb").

Frankopani so zelo podpirali kulturo, umetnost, vero, staroslovensko bogoslužje in pisavo glagolico. Ivan VII. Frankopanski je hranil tako imenovani Glagolita Clozianus, glagolski rokopis iz 11. stoletja. Na sliki: objava iz leta 1836.

54. Borštnikovo srečanje

Predstava še ni naslova najboljša uprizoritev festivala

V nedeljo, 27. oktobra 2019, se je končalo letošnje, po vrsti že 54. Borštnikovo srečanje, najbolj pomemben festival gledališke umetnosti na Slovenskem, ki ob gostovanju tujih predstav dobiva vse bolj mednarodni značaj. Letošnji selektor Matjaž Zupančič je za tekmovani del izbral 12 predstav, ki so po njegovem mnenju najboljše produkcije slovenskih gledališč v pretekli sezoni.

Strokovna žirija, ki so jo sestavljali Uršula Cetinski (predsednica), Andreja Kopač, Aldo Milohnič, Dora Ruždjak Podolski, Giorgio Ursini Uršič, je v svojem končnem mnenju med drugim napisala, da je "Gledališče umetnost, ki ima v Sloveniji dolgo in častljivo tradicijo. Razpira po-

membna bivanjska in družbena vprašanja, kar je seveda obarvano s posebnostmi prostora, v katerem je. Kljub temu na odrih po Sloveniji nastajajo predstave, ki navdihujejo in vznemirjajo tudi gledalce in strokovno javnost po vsem svetu.

Po čem si bomo zapomnili 54. Festival Borštnikovo srečanje? V predstavah, ki smo jih videli, ne moremo prezreti dejstva, da slovensko gledališče ni ustvarjalno področje, ki ga slovenska družba navdušeno podpira. /.../ Zato je izjemno vzpodbudna ustvarjalna moč igralcev in igralcev vseh generacij, od najmlajših, ki so šele končali umetniško akademijo, do prekaljenih gledaliških mačk in mačkov. Igralke in igralci, ki so nastopili na letošnjem Festivalu Borštni-

Predstava še ni naslova (foto Žiga Koritnik)

kovo srečanje, so pokazali dobro obvladovanje različnih tehnik igre, gledaliških žanrov in pristo-

pov, ki so jih obarvali s posebnostmi lastne osebnosti. V predstavah letošnjega festivala ni mogoče prezreti cele vrste dobrih igralskih vlog, med njimi tudi presežnih".

Med predstavami letošnjega tekmovnega programa je žirija posebej izpostavila predstavi **še ni naslova** in **Ali: Strah ti poje dušo**, "ki sodita v vrh slovenskega in evropskega gledališča".

Veliko nagrado Festivala Borštnikovo srečanje za najboljšo uprizoritev je prejela predstava **še ni naslova** v režiji Tomija Janežiča in produkciji Slovenskega mladinskega gledališča, ker "izkazuje izjemno moč gledališča danes. Gre za intenzivno, deset ur trajajočo stvaritev, ki zaradi izjemnosti vseh gledaliških elementov

in visoke koncentracije vztrajno tke vezi med igralci in gledalci in je zapeljiva ne le zato, ker se razgali, ampak tudi zato, ker nam pokaže, kako se razgali".

Borštnikovo nagrado za najboljšo režijo je prejel **Tomij Janežič** za režijo predstave **še ni naslova**. /.../ zaradi "kompleksne režijske in dramaturške strukture, ki je hkrati oboje, proces in stvaritev, ki temelji na različnih gledaliških tehnikah in metodah psihodrame. Vzporedno prepletanje besedila dramatičarke Simone Semenič z individualnimi zgodbami ustvarjalcev pripelje do zlitja množstva glasov v polifonično celoto, ki je nastajala več kot leto dni in izkazuje dosežke onkraj običajnih gledaliških praks".

Štiri Borštnikove nagrade za igro so prejeli **Iztok Drabik Jug** za vlogo **Salema** v predstavi **Ali: Strah ti poje dušo** v produkciji Slovenskega narodnega gledališča Drama Ljubljana; **Nataša Barbara Gračner** za vlogo **Emmi** v predstavi **Ali: Strah ti poje dušo** v produkciji Slovenskega narodnega gledališča Drama Ljubljana; **Matej Recer** za vlogo v predstavi **še ni naslova** v produkciji Slovenskega mladinskega gledališča; **Stane Tomazin** za vlogo v predstavi **še ni naslova** v produkciji Slovenskega mladinskega gledališča.

Borštnikovo nagrado za mlado igralko je prejela **Anja Novak** za vlogo v predstavi **še ni naslova** v produkciji Slovenskega mladinskega gledališča.

Borštnikovo nagrado za dramsko besedilo je bil deležen **Nejc Gazvoda** za izvirno dramsko besedilo predstave **Tih vdih** v produkciji Mestnega gledališča Ljubljanskega.

"Nejcu Gazvodi v izvirnem dramskem besedilu Tih vdih

uspe ujeti glas generacije navadnih ljudi v posttranzicijskem obdobju slovenske družbe skozi formo družinske drame. Avtor dosledno in natančno izpelje tako dramski lok družinske zgodbe kakor tudi lok dramskih likov in njihovih medsebojnih odnosov, ob čemer upošteva 'četrto steno', ki jo mestoma tudi preči. Poleg tega, da je avtor ujel trenutek življenja v Sloveniji danes, je dramsko besedilo univerzalno in prenosljivo tudi v druga okolja. Predstava v režiji avtorja Nejca Gazvode je pred nastopom na Borštnikovem srečanju gostovala v SNG Nova Gorica in se je ob izraziti, intenzivni igri igralcev, ki so tankočutno in natančno izklesali svoje vloge, močno vtisnila v zavest gledalcev s svojo zelo življenjsko zgodbo in sporočilnostjo. Ostala bo v spominu tudi njena "klasična" realistična scenska podoba (Darjan Mihajlovič Cerar), kakršnih ne vidimo več pogosto na naših odrih.

Borštnikovo nagrado za oblikovanje svetlobe je dobil **Borut Bučinel** za oblikovanje svetlobe v predstavi **Ljudomrznik** v produkciji Slovenskega ljudskega gledališča Celje.

Arturo Anecchino je prejemnik nagrade za avtorsko glasbo v predstavi **Macbeth** v produkciji Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, ker "premišljeno gradi glasbeno podlago skozi prepletanje različnih glasbenih struktur, ki natančno spremljajo tok uprizoritve. Ob tem ustvarja specifične akustične momente in poudarke, ki izrisujejo stanja likov in povezujejo zunanji prostor z notranjim občutjem. Avtor glasbe s tem ustvarja samostojno zvočno krajino".

/ str. 12
Iva Koršič

Nova knjiga prof. Marije Kacin: Žiga Zois, Casanova in Trst

Še en kamenček v življenjskem mozaiku razsvetljenca, barona Zoisa

Založba Bogataj je izdala knjigo prof. Marije Kacin z naslovom **Žiga Zois, Casanova in Trst**. Avtorica že vrsto let raziskuje Zoisovo življenje in delo na območju med Ljubljano, Trstom in Benetkami. Iz virov je izluščila zgodbo o povezavah med pustolovcem Giacomom Casanovo in Zoisom ter življenju v Trstu, Benetkah in Ljubljani v času razsvetljenstva.

Kot je na predstavitvi 6. novembra v Ljubljani povedal urednik Damijan Bogataj, je knjiga, ki so jo izdali ob letošnji 200-letnici Zoisove smrti, že tretje avtoričino delo o Zoisu. V Gorici rojena Marija Kacin se mu posveča že od svojega doktorata leta 1957 na Filozofski fakulteti rimske univerze La Sapienza. Avtorica je s svojim delom, kot je zapisala v uvodu, želela prikazati skrajno skopo dokumentacijo o Zoisovih stikih s Casanovo, navesti nekatera poročila, ki podajajo podoba takratnega Trsta, in predočiti neosnovanost nekaterih ustaljenih tez. V zvezi s Casanovo, njegovim bivanjem v Trstu in zadnjim daljšim postankom v Benetkah pa je navedla dokumentacijo, ki osvetljuje še eno njegovo dejavnost - da je bil Casanova, ki se je v zgodovino zapisal predvsem kot neumorni lo-

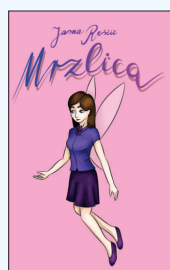
Predstavitve v Narodnem domu v Trstu (foto MČ)

milec ženskih src, tudi informator oblasti Serenissime. Prof. Marija Kacin je, kot je povedala, na Casanovo naletela med iskanjem arhivskih podatkov o Zoisu v Državnem arhivu v Benetkah, kjer med drugim hranijo tudi poročila, ki jih je Casanova pošiljal državnim inkvizitorjem v Benetkah. V enem od poročil je Casanova omenil tudi Trst in Zoisa. Vedela je, da sta se Zaios in Casanova osebno poznala in da sta si tudi dopisovala. Pisma danes hranijo v Državnem arhivu v Pragi. Na podlagi pisem lahko po njenih besedah sklepamo, da so bila njuna srečanja pogostejša in odnosi tesnejši. Zois in

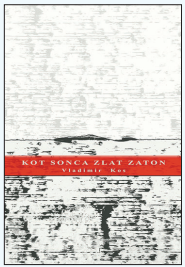
Casanova sta si med drugim izmenjavala mnenja o gledališču, saj je imel Zois stalne stike z beneškimi gledališkimi krogi. Po njenih besedah je utemeljen sklep, da je Zoisu Casanova imponiral, da je imel do njega resnično uslužen in prijateljski odnos, medtem ko je Casanova Zoisa, kot tudi toliko drugih, upošteval samo, če se je nadejal koristi. Casanova je po domnevnem begu iz beneških ječ, kjer se je znašel zaradi brezboštva, in 19 let trajajočem tavanju po Evropi v Trst prišel leta 1772 in tam deloval kot informator. Njegova poročila so po besedah prof. Marije Kacin zanimiva, ker je iz njih mogoče razbrati tudi nekatere njegove značajske poteze, kot so skrajno hlapčevski odnos do oblasti, odsotnost vsakršnega etičnega pomisleka, izjemna spretnost v pridobivanju informacij in zaskrbljenost, da bi ga odkrili.

V knjigi so objavljeni tudi številni originalni dokumenti. Kot je poudarila prof. Kacinova, njeno delo temelji na arhivskem raziskovanju. Poleg arhiva v Benetkah, kjer gradivo hranijo na kar 65 kilometrih polic, je raziskovala tudi v arhivih v Bergamu in mestu Reggio Emilia. Predstavitev knjige je bila tudi v Narodnem domu v Trstu 11. novembra v organizaciji Narodne in študijske knjižnice in Slaviističnega društva Trst - Gorica - Videm. O publikaciji je govorila prof. Marija Pirjevec.

Mrzlica in Kot sonce zlat zaton med knjigami, ki so zaznamovale leto 2019

Slovenski časopisi Delo, Večer in Primorske novice so dne 26. oktobra v posebni prilogi ponudili bralcem knjižni vodnik del slovenskih avtorjev, ki so zaznamovale leto 2019. Na tem seznamu sta tudi dve knjigi, ki sta izšli pri Goriški Mohorjevi družbi. V razdelku mladinske literature najdemo fantazijski roman **Mrzlica** mlade avtorice Jasne Reščič, ki je izšla marca letos, v razdelku poezije pa pesniško zbirko **Kot sonce zlat zaton** misijonarja Vladimira Kosa, ki jo je GMD izdala v sodelovanju z Župnijskim zavodom Dravljje proti koncu minulega leta. Vodnik, ki je izšel kot posebna številka revije Bukla, je prvi tovrstni projekt Javne agencije za knjigo Republike Slovenije in je nastal z namenom, da bi v knjigarne privabili čim več bralcev, ki bi segli po domačih avtorjih. Obsega nad 160 naslovov, pri vsaki knjigi pa sta poleg kratkega opisa vsebine tudi sliki naslovnice in avtorja.

Vladka Tucovič Sturman

JEZIKOVNICA

73

Stewardese in stvardi

V prejšnji Jezikovnici, posvečeni Adriji in Adrii, še zlasti pa (nekdanjemu) letalskemu prevozniku, Adrii Airways, sem napovedala, da bomo tudi v tokratni Jezikovnici še "ostali v zraku". Pa ne v smislu že malo pogovornega frazema, da "kaj ostane/obvisi v zraku", če je nedorečeno, pač pa skoraj dobesedno: malce se bomo namreč pomenili o besedi stewardesa in steward, ki sta v zvezi z letenjem.

Obilo informacij o obeh besedah lahko izvemo na jezikovnem portalu Fran. Najprej nas zanima pomenska razlaga besede stewardesa, ki jo dobimo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika: "delavka, ki skrbi za namestitve in udobje potnikov na letalu, ladji, vlaku". Priznam, da do sedaj nisem vedela, da so stewardese tudi na ladji in vlaku, očitno sem pač plula s takimi ladjami in se vozila s takimi vlaki, kjer jih ni bilo. Šalo na stran. Stewardese ne smemo zamenjati s hosteso, ki je po Slovarju slovenskega knjižnega jezika "turistična, gostinska uslužbenka, ki sprejema, spremlja goste in daje informacije". Prepričana sem, da si vsi predstavljamo, kaj stewardesa počne, pa čeprav še nikoli nismo leteli z letalom ali bili na letališču. Če ne, si lahko pomagamo s primerom rabe iz slovarja: "stewardesa je potnike odpeljala k letalu". Sploh pa nas v Jezikovnici to ne zanima, to besedo sem za obravnavo izbrala iz čisto drugega razloga.

Da sta besedi stewardesa in (malo manj pogosta) beseda steward, ki seveda označuje moškega, prevzeti besedi, o tem ni nobenega dvoma. Na Franu najdemo tudi podatke o etimološkem izvoru besede steward. Kot je torej v Slovenskem etimološkem slovarju zapisal Marko Snoj, je steward "delavec, ki skrbi za namestitve in postrežbo potnikov", beseda pa je v slovenščino prišla najverjetneje prek nemščine (Steward) iz angleščine (steward). Zanimivo so njene korenine. Nekoč naj bi njena etimološka prednica, beseda stigward, označevala " (kraljevega) nadzornika na posestvu" oz. "oskrbnika za hrano na ladji", tvorjena pa naj bi bila iz starih besed za hišo (stig) in nadzornika, paznika (ward). Tako besedi steward kot stewardesa sta se v slo-

venščini pojavili v 20. stoletju, in to s spremenjenim načinom življenja in novo tehnologijo, ki jo je predstavljal vse gostejši letalski prevoz. Nista bili osamljeni, v prejšnjem stoletju je namreč nov dom v slovenskem jeziku našlo ogromno prevzetih besed, ki so označevale novo predmetnost, že televizija je prevzeta beseda, čeprav zelo podomačena, da ne omenjam računalniške terminologije ... Pa vendar: še vedno se nismo dotaknili tistega, kar je pri besedah steward in stewardesa tako zelo zanimivo. To pa je njun izgovor. Da izgovor ne bi smel biti nič posebnega, o tem se lahko spet prepričamo tako v Slovarju slovenskega knjižnega jezika kot tudi v Slovenskem pravopisu, kjer dobimo podatke tudi o naglasu in končnici samostalnikov steward in stewardesa v rodilniku (steward, stewarda; stewardesa, stewardese). Prav nič pa ne piše, da bi morali ti besedi kako drugače, kot sta zapisani, izgovarjati. Zakaj sem to preverila? Razlog tiči v tem, da se tu in tam še vedno sliši izgovorjava [stjuardesa] in [stjuard], ki je izvorna angleška, ne pa slovenska izgovorjava, in to celo na slovenski nacionalni televiziji (čeprav je res, da je nazadnje, ko sem jo slišala, ni izgovoril šolani govorec oz. napovedovalec, temveč voditelj ene najbolj gledanih slovenskih pogovornih oddaj). Ob tem sem se spomnila še na besedo čivava, ki jo nekateri v slovenščini prav tako izgovarjajo izvorno [čiwawa], čeprav se lahko z enim klikom na Franu prepričamo, da se njen slovenski izgovor nič ne razlikuje od zapisa in je torej [čivava].

Že kar legendarna je [čiwawa] v refrenu pesmi koprskih glasbenih skupine Zmelkow z naslovom Bit: "smisel življenja je ležanje na plaži, z možgani na off in čivavo na straži". V tej pesmi je tudi "viseenje v mreži med dvema drevesi", ki bo mogoče kdaj tema še kakšne nove Jezikovnice.

Doc. dr. Vladka Tucovič Sturman na Oddelku za slovenistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem (Koper) izvaja pravopisne in lektorske vaje. Jezikovna vprašanja, o katerih bi radi brali v Jezikovnici, ji lahko pošljete e-naslov: vladka.tucovic@fhs.upr.si ali na uredništvo Novega glasu.

Kratke

P. Cortese: Ptuj, Padova, Trst

Vodstvo slovenskih minoritov se je spomnilo 75. obletnice mučeniške smrti p. Placida Corteseja v okviru izrednega provincialnega kapitlja slovenske minoritske province v samostanu sv. Petra in Pavla na Ptuj.

6. novembra. Tržaški časnikar Ivo Jevnikar je spregovoril o življenju in mučeniški smrti p. Corteseja, kot tudi o postopku za njegovo razglasitev za blaženega. Srečanje, ki je bilo odprto občinstvu, je uvedel provincial p. Igor Salmič, na njem pa sta sodelovala tudi letos izvoljena novi generalni minister minoritov p. Carlos Alberto Trovarelli iz Argentine (*na sliki*) in novi asistent za srednjo Evropo Dominique

Joseph Mathieu iz Belgije.

P. Trovarelli, ki zdaj deluje v Rimu, se je pred 57 leti rodil v Argentini. Njegova rajna mati Ivana Bric se je tam rodila staršem iz Dornberka, oče pa je potomec Italijanov iz Abrucev.

V soboto in nedeljo, 16. in 17. novembra, bodo v Padovi posvetili p. Corteseju srečanje Spomin in sprava. V dvorani teološkega študija v samostanu sv. Antona bodo v soboto ob 15. uri nastopili rektor bazilike sv. Antona p. Oliviero Svanera, provincialov namestnik p. Roberto Brandinelli, vicepostulator v postopku za Cortesejevo beatifikacijo p. Giorgio Laggini in pobudnik Razpršenega muzeja za zdravljenje posledic vojn v Pedescali arh. Domenico Molo. Moderator bo časnikar Francesco Jori.

Slovesno nedeljsko somaševanje v baziliki sv. Antona bo ob 11. uri vodil koprski škof msgr. Jurij Bizjak.

V Trstu bo p. Placido Corteseju posvečeno somaševanje v Rižarni v tork, 19. novembra, ob 15.30 v dvorani v I. nadstropju. Zadušnico bodo darovali provincial slovenskih minoritov p. Igor Salmič, škofov vikar za slovenske vernike v tržaški škofiji Anton Bedenčič, tržaški škofov vikar za kulturo Ettore Malnati in drugi duhovniki. Pel bo združeni zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta pod vodstvom Alenke Cergol.

Štipendija Albina Ločičnika za akademsko leto 2019/2020

Slovenska prosveta razpisuje že osmo leto študijske štipendije iz Sklada Albina Ločičnika v spomin na dobrotnika in zavednega Slovenca inž. Albina Ločičnika.

Štipendije so namenjene slovenskim univerzitetnim študentom in študentkam inženirstva s stalnim bivališčem v Furlaniji Julijski krajini, ki so se v študijskem letu 2019/20 vpisali na študij omenjene smeri. Prošnjam, katere je treba nasloviti na Slovensko prosveto, ul. Donizetti 3, 34133 Trst do 8. decembra 2020, je treba priložiti:

- kratek življenjepis - europass (s podatki o dosedanjem šolanju in delovanju v slovenskih organizacijah)

- potrdilo o vpisu na fakulteto oziroma potrdilo o opravljenih izpitih za naslednje letnike

Predvidene so štiri štipendije, o katerih višini bo odločala komisija. Ob enakih pogojih bodo imeli prednost študenti gradbene smeri.

Razpis je objavljen tudi na spletni strani Slovenske prosvete (www.slovenskaprosveta.org), za dodatne informacije pišite na uprava@slovenskaprosveta.org.

Izobraževalne delavnice Slovenska mikrokamera

V soboto, 16. novembra, se bo v Peterlinovi dvorani v Trstu na ulici Donizetti 3, začel niz izobraževalnih delavnic z naslovom Slovenska mikrokamera. Delavnice prireja društvo Mladi v odkrivanju skupnih poti - MOSP, potekale bodo 4 sobote v novembru in decembru od 14. do 18. ure. Na njih se bodo udeleženci učili javnega nastopanja. Vsako soboto bodo pod mentorstvom izkušenih predavateljev spoznali en vidik nastopanja pred kamero. Delavnice so namenjene predvsem mladim.

16. novembra bo delavnico javnega nastopanja vodila Betka Šuhel Mikolič, strokovnjakinja za odnose z javnostmi s 30-letnimi medijskimi in komunikacijskimi izkušnjami, novinarka, trenerka nastopanja v javnosti, radijska in televizijska voditeljica ter moderatorica in organizatorica javnih prireditev.

23. novembra bo dvojna delavnica o temi obleke in ličenja pred kamero. Za to bosta poskrbeli vizažistka Irina Giormani in strokovnjakinja na področju oblačanja Lea Pisani.

30. novembra bo delavnica namenjena uporabi kamere, saj je pomembno, da vemo tudi, kaj se dogaja za kamero. Za to bosta poskrbeli Jan Leopoli in Danieli Peteani.

Decembra pa bo še delavnica dikcije in govora, ki jo bo vodila Alida Bevk, predavateljica na ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo, igralka in voice coach. Vse delavnice so brezplačne, izbira števila delavnic je poljubna, priporočamo pa cel paket. Potrebna je predhodna prijava na povezavi <https://bit.ly/2BWvD6T> do četrtega pred vsako delavnico. Naj povemo še, da je projekt nastal na Jesenskem DM+ septembra letos v Žabnicah. Povezavo najdete tudi na Facebook dogodku Slovenska mikrokamera, za vprašanja pa se lahko obrnete na MOSP-ove profile na Facebooku ali Instagramu ali pišete na e-mail mosp.mladi@gmail.com.

Krožek KRU.t bo imel v gosteh naturopatinjo Eriko Brajnik

V četrtek, 28. novembra, bo imel krožek KRU.t v gosteh že znano in priljubljeno Eriko Brajnik. Brajnikova je naturopatinja, predsednica združenja naturopatov Slovenije in ustanoviteljica naturopatske šole SAEKA. V Trstu bo predstavila svojo 4. knjigo Otroci, starši in starostniki. Načeta tematika je zelo blizu članom krožka, saj govori tudi o starostnikih in o njihovem bogastvu znanja in življenjskih izkušenj, ki jih je potrebno prenesti na mlajše generacije.

Državni tehnični zavod Žiga Zois

Predstavitev posodobljenih učnih načrtov

V minulem tednu so na državnem tehničnem zavodu Žiga Zois ravnateljica dr. Maja Lapornik in profesorji predstavili posodobljene učne načrte in letošnjo vzgojno-izobraževalno ponudbo. Gre za bogate spremembe izven kurikularne dejavnosti in pravi skok v prihodnost, ki so si ga želeli na šoli. Prisotne je pozdravila prav nova ravnateljica zavoda dr. Maja Lapornik, ki je obrazložila, kako se je takoj srečala z izjemno in motivirano ekipo kolegov, s katero so skupaj modrovali, da je treba izobraževalno ponudbo razširiti, poglobiti in pravzaprav spremeniti. To so v rekordnem času tudi naredili. Sad teh idej so predstavili javnosti na tiskovni konferenci, ki jo je odprla glasbena skupina dijakov Zois band pod

Foto MC

vodstvom Manuela Purgerja, ki je razložil, kako je glasba del našega vsakdana in naše kulture, obenem spodbuja učenje s čustvi, spretnostjo in veseljem. Ministrski programi ne predvidevajo glasbene

vzgoje za tehnične zavode, zato so si na Zoisu zamislili projekt, pri katerem se lahko dijaki sprostitjo in skupaj dosežejo glasbene cilje. Medtem ko so se na zaslonu vrstile slike o šoli in nova

grafična podoba, ki jo je za šolo pripravil oblikovalec Andrej Pisani, so profesorji na kratko predstavili novosti učnih načrtov. Profesorica Tamara Kaluža je povedala, kako so pri slovenščini ločili jezikovni pouk od knjižnega in kako so pri knjižnem razdelili vsebine

po tematskih sklopih. Organizirali bodo tudi jezikovni teden v Ljubljani, t. j. 30-urni tečaj slovenščine na Filozofski fakulteti in v popoldanskih urah ogled in spoznavanje ljubljanskih kulturnih zanimivosti. Trienji bo sodeloval tudi pri projektu izBerem, pri

katerem bodo dijaki prebrali štiri knjige sodobnih slovenskih avtorjev, izbrali najljubšega in ga povabili na pogovor in prijetno druženje.

/ str. 16
MČ

DSI Gost etnolog dr. Janez Bogataj

Bogato slovensko kulturno dediščino bo treba na novo odkriti

Po splošnem mnenju velja dr. Janez Bogataj za najbolj prepoznavnega živečega slovenskega etnologa. Leta 2010 je sicer stopil v pokoj kot redni profesor na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, vendar še zdaleč ni zapustil proučevanja in širjenja informacij o stroki, ki mu je najbolj pri srcu, to je o slovenski kulturni dediščini. Prav pred kratkim so pri založbi Hart izšle kar tri njegove knjige o tej temi. Društvo slovenskih izobražencev je izkoristilo to priložnost in ga je v ponedeljek povabilo, da o njih spregovori na rednem ponedeljkovem večeru v Peterlinovi dvorani.

Prva je v imenu založbe Hart spregovorila Maja Hartman Jug in povedala, da je založbi v velik ponos, da ji je dr. Bogataj zaupal izdajo vseh treh najnovejših del: *Slovenska potica - vseh sladice kraljica*, *Z Valvasorjem za mizo* in *Slovenija: kulturna dediščina na stičišču Alp, Sredozemlja, Panonske nižine in Balkana*. O poticah je dr. Bogataj že večkrat pisal in predaval, ta izdaja pa se lepo povezuje tudi s knjigo *Z Valvasorjem za mizo*, saj je prvi zapis o slovenski potici napisal prav Valvasor v svoji *Slavi Vojvodine kranjske* v 17. stoletju. Pa še druga zanimiva povezava je vredna omembe: knjiga o prehrabnih navadah v Valvasorjevih časih je izšla ob pomembni obletnici izdaje Vojvodine kranjske. Knjiga o slovenski kulturni dediščini pa je namenjena čim širšemu krogu bralcev z namenom, da bi vsi spoznali in pravilno cenili slovensko kulturno dediščino. Založnica, ga. Hartmanova, je predstavila tudi avtorja in poudarila, kako bogato je njegovo avtorsko delo. Je namreč avtor in soavtor preko 70 knjig, številnih razprav, znanstvenih, strokovnih in poljudnih člankov s področij kulturne dediščine, kulinarike in gastronomije, roko-

delstva, šeg in navad, turizma, poslovnih in protokolarnih daril.

Po uvodnih besedah je urednica predala besedo - ne pa mikrofona - dr. Bogataju. Ta je namreč duhovito pojasnil, da je že od malega navajen govoriti zelo glasno zaradi stričeve gluhoti (stric je bil pisatelj Finžgar, ki je ob bombardiranju lastne hiše oglušel). In res je takoj s svojim jasnim in energičnim nastopom pritegnil pozornost vseh, njegovo izpostavljanje pa so dodatno popestrile slike pokrajin, bivanjskih prostorov, predmetov in jedil, ki so se

pične za slovenski prostor. Bogataj bi želel, da bi se Slovenci spet zavedeli, da so prav "tiste vrednote, ki ležijo pred domačim pragom", naše najbolj pomembne značilnosti. Slovenci jih moramo najprej na novo odkriti, jih spoznati in nato ovrednotiti, obenem pa jih nadgrajevati z novimi doprinosi. Pri tem je opozoril na nevarnost stranpoti, npr. na ustvarjanje zgolj nostalgичnega odnosa ali pa na "muzeologiranje". Toda to je dolgoročni proces, rezultata ni mogoče dobiti v enem ali dveh letih. Po Bogatajevem mnenju se tak odnos in njegovi

Foto damj@n

vrstile na ekranu. Srečanje z Janezom Bogatajem je bilo za prisotne kot vedno velika obogatitev znanja o slovenskih etnoloških značilnostih in o vprašanih v zvezi s tem, kako jih Slovenci doživljamo. Lahko bi rekli, da zbuja Bogataj našo vest, ko nas opozarja, kako zanemarjamo vprašanje kulturne dediščine, to veliko bogastvo, ki je nerazdružljiv del naše narodne identitete. Po njegovih besedah smo namreč narod, ki se veliko premalo zaveda, katere so naše specifične in kakšno bogastvo predstavljajo. Najvidnejša med njimi izhaja iz značilnosti, da Slovenci vse od svoje naselitve živimo na stičišču različnih kultur, alpske, sredozemske, panonske in balkanske. Popolnoma naravno je, da je naša kulturna dediščina skozi stoletja črpala iz njih in ustvarila nove, specifične in zelo pestre kulturne oblike, ki so ti-

rezultati gradijo na dolgi rok. Bivanjske značilnosti, ki gredo od arhitekture do kulinarike, so namreč tesno povezane s konkretnim življenjem in bivanjskim prostorom, z modrostjo in osveščenostjo človeka v zvezi s spoštovanjem naravnega okolja. Kot primer je navedel kamnito mizo pred tradicionalno kmečko hišo in klop ob hišnem zidu; to nista bila dekorativna elementa, oba sta imela svojo funkcijo; prva je služila npr. za izdelavo kolin, klop pa nam govori o starih navadah, ko sta se gospodar in gospodinja po kosilu usedla in pomodrovala (danes pa se je način in ritem življenja popolnoma spremenil; ni več časa za počitek pred hišo).

Janez Vajkard Valvasor nam je s svojim raziskovanjem lahko še danes v opomin in za zgled, kaj pomeni ljubezen do kulturne dediščine, kot kaže vse polno po-

datkov iz njegovega opusa. Vprašanje kulturne dediščine je vsekakor pomembno za vsak narod, za njegovo identiteto in njegovo prepoznavnost v svetu. V vsesplošni krizi, ko ni več oprijemljivih, trdnih vsebin, se po Bogatajevem mnenju človeštvo "ozira nazaj, v svojo dediščino", ki predstavlja dragoceno oprijemljivo točko. Tudi ves civilizirani svet se vedno bolj zaveda njenega pomena. Ko je npr. pred leti svetovna turistična organizacija naredila obsežno raziskavo o tem, kateri so za ljudi glavni vzroki, da potujejo v tuje kraje, je iz odgovorov večine odkrila, da ljudi zanima spoznavanje naravne in kulturne dediščine in odkrivanje prehranskih posebnosti narodov v svetu.

Žal pa Slovenci ne znamo ovrednotiti in proučevati svojih značilnosti, ki jih imamo na srečo v preobilju, ampak radi posnemamo to, kar je tujega. Bogataj seveda svetuje, naj prej preverimo, ali kaj podobnega morda že obstaja pri nas. Postregel je v mnogih primerih bogastva slovenske kulturne dediščine, ki so šli od slovenske sladice - zdaj že v svetu znane potice, štrukljev, žlikrofov - pa do gradbene arhitekture (ki se seveda znotraj Slo-

venije razlikuje s svojimi specifikami: od kraške - kamnite hiše pa do gorenjske - lesene ali prekmurske s slamnatimi strehami). Mnogo bogastva pa je dobiti tudi v drugih vidikih naših navad, ki jih je predavatelj dokumentiral. Naj navedemo samo dve: slovensko specifikvo v izdelovanju jaslje (med najstarejše ohranjene jaslje na Slovenskem sodijo jaslje iz voska iz Velesova pri Kranju iz ok. l. 1800) in pa predvelikonocne navade (opozoril je npr. na Ljubno pri Savinji, kjer imajo verniki na cvetno nedeljo butare, sestavljene iz kmečkega orodja, kar je edinstvena specifičnost v svetu). Skratka, v svojem predavanju je Bogataj z bogatimi primeri dokazal, da si bomo morali glede slovenske kulturne dediščine le zavihati rokave in se odpovedati prelahki in škodljivi poti posnemanja drugih narodov.

P. in

Spominske prireditve v poklon padalcem

Narodnjaki, ki so delovali v korist skupnosti

V Kosovelovi knjižnici v Komnu so v torek, 5. novembra, priredili večer z naslovom *Nove raziskave o "očetih" gardnega bataljona, Ivanu Rudolfu in Ivanu Mariji Čoku*. Na srečanju, v sklopu prireditve v spomin na primorske padalce, sta spregovorila višja kustosinja v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije Irena Uršič in časnikar ter kulturni delavec Ivo Jevnikar. Predavatelja sta predstavila dva zbornika, ki sta povezala napore več raziskovalcev. Irena Uršič je prisotnim predstavila obsežen zbornik *Ivan Rudolf*, ob 120-letnici rojstva. Raziskovalka se je najprej zahvalila sinu Ivana Rudolfa, Saši, ki je bil prisoten med poslušalci in je podaril celotno fotografsko ter dokumentarno zapuščino Muzeju novejšje zgodovine, brez katere zbornika ne bi bilo, in vsem raziskovalcem, ki so prostovoljno sodelovali. Ivan Rudolf se je rodil v Podnanosu leta 1898, obiskoval je srednjo šolo v Idriji, kjer je takoj izstopal po znanju. Zelo so ga spodbujale preporodovske ideje, in sicer združenje Slovanov proti avstrijski nadvladi. Zaradi razpečevanja preporodovske brošure in brisanja nemških napisov v Idriji je bil pri šestnajstih letih aretiran. Ko je prišel zopet domov, je bil strogo nadzorovan, kmalu po izbruhu prve svetovne vojne pa poklican v vojsko na poljsko-rusko mejo, kjer je deloval kot prometnik. Ob koncu prve svetovne vojne ni miroval, temveč se je javil za borca za severno mejo. Deloval je v štabih Alfreda Lavriča in ljubljanskega odreda. Kasneje je končal maturo, se diplomiral v Frankfurtu in se vrnil domov. Deloval je na Goriškem, na banki, prav ko se je začel čas izrazitega fašističnega raznarodovanja in ko se je sam začel upirati proti diktaturi, in postal kmalu eden vodilnih političnih in kulturnih delavcev v ilegali. Leta 1929 je pobegnil v Ljubljano, kjer si ustvaril družino in poučeval, a istočasno sodeloval z organizacijo TIGR in se tudi takoj zavedel, da brez pomoči zaveznikov ne bo možno učinkovito protifašistično delovanje. Zato se je začel povezovati z zahodnimi obveščevalnimi službami, predvsem z Angleži. Leta 1940 so se začele sabotažne akcije na avstrijskih prometnicah proti tretjemu rajhu, za katere je Rudolf poskrbel orožje. Nemci so to zvedeli in zato je pobegnil najprej v Beograd, potem pa s pomočjo Angležev v Carigrad. Od tod je nadaljeval pot do Kaira s prijateljem Ivanom Čokom. Prav v Afriki se je začela zgodba, po kateri je najbolj prepoznaven. Ivan Rudolf je imel veliko željo, in sicer ustvariti Primorsko legijo, skupino fantov, ki bi ob pravem času osvobodila Primorsko in povzročila rušenje rapalske meje. Rudolf se je usmeril na primorske fante, ki so jih poslali v Afriko z italijansko vojsko. Zajeli so jih Angleži in poslali v razna taborišča. V letih '41, '42 in '43 je bil Ivan Rudolf tisti, ki je s svojo skupino zbral v taboriščih 4.500 prostovoljcev, večinoma sloven-

skih fantov, in jih motiviral, da bi se priključili Jugoslovanskemu kraljevemu gardnemu bataljonu. Okoli 1000 fantov je postalo del bataljona, ostali pa so delovali v zavezniških enotah. Poleg tega pa je Rudolf zbral tudi elito padalcev. Ti so odhajali v misije angleških obveščeval-

Foto MČ

nosti pod Italijo. Poleg tega so zanimivi tudi, ker so predstavljali tri nekdane in še vedno nezamenljive stebre pri ohranjanju in razvoju narodne manjšine, to so šola in kulturno delo, Cerkev ter duhovnost in narodno-politično delo. Ivo Jevnikar je spomnil na slovesno odkritje plošče v spomin na rojake leta 2004 v Lonjerju. Takrat je Krožek za družbeno vprašanja Virgil Šček priredil simpozij in se kasneje odločil za objavo knjige z referati tega posveta, z opisom slovesnosti in drugimi zanimivostmi družine Čok. Zaradi zapletov je bila knjiga objavljena šele letos. V prvem poglavju so predavanja Lide Debeljak, prof. Tomaža Simčiča in Gorazda Bajca o posameznih bratih. Andrej Čok, letnik 1884, je bil učitelj in zadnji ravnatelj Ciril-Metodove šole pri Sv. Jakobu v Trstu. Avtorica opisuje agonijo slovenskih ustanov v dobi fašizma in poudarja predvsem pomen šolstva. Andrej Čok je bil na drugem tržaškem procesu kot narodnjak obsojen na 12 let zapor in je v zaporu pri San Gimignano leta 1942 umrl, ker ga niso zdravili. Anton Čok, letnik 1878, je bil posvečen v duhovnika leta 1902 in je umrl že leta 1927. Služboval je vedno v mestu, in sicer pri Sv. Ivanu in pri Novem sv. Antonu. Z znanim Jakobom Ukmarjem, Ivanom Tulom, Andrejem Furlanom in drugimi duhovniki je bil med redkimi, a navdušeni-

mi somišljeniki krščanskega socialnega voditelja Janeza Evangelista Kreka. Ivan Marija Čok pa je bil rojen leta 1886 in je tesno povezan s padalci. Skupaj z Ivanom Rudolfom je najbolj zaslužen za reševanje slovenski primorskih fantov iz ujetniških taborišč v Afriki in Aziji in za njihovo vključitev v jugoslovanski kraljevi gardni bataljon. O njem je Gorazd Bajc napisal za seminar referat in ga potem še poglobil in obogatil s še nedavno popolnoma nedostopnimi dokumenti iz londonskih arhivov. Ivan Čok je bil odvetnik, zelo liberalno usmerjen in med vodilnimi člani tržaške Edinosti. Bil je predsednik zveze Jugoslovanskih emigrantov iz Julijske krajine, povezan je bil s Tigrom, s kraljevim dvorom, tujimi diplomati in tajnimi službami: vse to z enim samim ciljem, in sicer s priključitvijo Julijske krajine in Istre v Jugoslavijo. Podobno kot Rudolf se je moral skrivati v času atentatov na avstrijske železnice. Od takrat je bila pot Ivana Rudolfa in Ivana Čoka tesno povezana do konca vojne. Skupaj sta odšla na Bližnji vzhod. Čok je delal precej na političnem in diplomatskem področju, Rudolf pa se posvečal bolj vojaški, organizacijski, propagandni dejavnosti. V določenem trenutku je Čok sprejel, da odpor vodijo partizani in Tito, vrnil se je v Trst, pogumno šel v Beograd, Ljubljano in se pogovarjal z najvišjimi političnimi krogi ter bil pripravljen na sodelovanje, vendar ga nova oblast ni več marala in potrebovala, ker se je zdel sumljiv in verjetno tudi konkurent. Vrnil se je v Trst in se zopet posvetil odvetniškemu delu. Tudi njega, kot Rudolfa, je doletel največji politični proces leta 1947, ko so ga razglasili za angleškega vohuna. Z razliko Ivana Rudolfa, ki je ostal v Trstu in plodno deloval, je bil Čok zelo prizadet in razočaran, zato se je preselil v New York k hčerki in tam leta 1948 umrl. V knjigi najdemo tudi druge zanimive podatke o starejših članih družine Čok in tudi zanimivi razpravi o Lonjerju in Lonjercih, ponatis inženirja Andreja Čoka *Lonjer skozi stoletja* in prispevek domače kulturne delavke Ondine Pečar *Spomini in vtisi*. Oba prispevka imata velik zgodovinski ter etnografski pomen in sta prežeta z veliko ljubeznijo do slovenstva in domače skupnosti.

Obvestila

Slovenski verniki so vabljeni na slovesno sveto mašo, ki bo v nedeljo, 17. t. m., ob 16. uri v stolnici sv. Justa. Ob somaševanju slovenski duhovnikov jo bo daroval tržaški škof, nadškof Giampaolo Crepaldi. Sodelovali bodo MePZ CZP iz Trsta, sestre redovnice, skavti in skavtinje SZSO, narodne noše in pritrkovalci skupine "Turn" iz Mačkoli.

Gledališki vrtiljak vabi v nedeljo, 17. novembra, na predstavo Škratka sladka - Lov na skruti zaklad v izvedbi Gledališča Kukuc. Prva predstava bo na sporedu ob 16. uri, druga ob 17.30. Za animacijo bo poskrbel ŠC Melanie Klein. V dvorani Marijinega doma pri Sv. Ivanu, ul. Brandesia 27.

Društvo slovenskih izobrazencev vabi v ponedeljek, 18. novembra, ob 20.30 v Peterlinovo dvorano na predavanje dr. Edvarda Kovača. Predstavil bo življenje in delo slovenske slavistke Antonie Bernard, ki je pol stoletja delovala v Parizu.

Sv. maša za p. Placida Corteseja - Ob 75-letnici mučeniške smrti Božjega služabnika p. Placida Corteseja bo v torek, 19. novembra, ob 15.30 zadušnica v slovenskem in italijanskem jeziku v dvoranci v I. nadstropju Rižarne v Trstu. Somaševali bodo provincial slovenskih minoritov p. Igor Salmič, tržaški škofov vikar za laike in

kulturo Ettore Malnati in tržaški škofov vikar za slovenske vernike Anton Bedenčič. Pel bo združeni zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov pod vodstvom Aljenke Cergol. **Mesečna maša v slovenskem jeziku v domu ITS**, ul. Pascoli 31, bo v torek, 19. novembra 2019, ob 16.30 v cerkvi v I. nad. (z dvigalom na oddelek Margherita, nato levo); vabita Področni svet Pastoralnega središča in Vincencijeva konferenca.

Založbi Mladika in ZTT ter Tržaško knjižno središče vabijo na obisk knjižnega sejma v Ljubljani z avtobusnim prevozom v sredo, 27. novembra. Odhod ob 9. uri iz Trsta, povratek okoli 17. ure. Za dodatne informacije se lahko zglasite v Tržaškem knjižnem središču, tel. 040 363494.

Darovi

Za misijonarja Pedra Opeko: v spomin na starše daruje Marta Legiša 50 evrov.

Misijonski krožek Rojan je prejel: Za slovenske misijonarje: nabirka na Misijonsko nedeljo župnija sv. Ana 105,00 evrov.

Darove lahko nakažete tudi na: ZADRUŽNO KRAŠKO BANKO IBAN: IT22 L089 2802 2010 2000 0086 948 Codice BIC: CCTSIT2TXXX Misijonski krožek Rojan ul. Cordaroli 29 34135 Trst

40-letnica Sklada Mitja Čuk Kljub težavam vztraja na začrtani poti

Letos praznuje 40 let delovanja ena izmed naših najpomembnejših ustanov, Sklad Mitja Čuk, ki si od nekdaj prizadeva za pomoč otrokom, mladostnikom in odraslim z začasnimi ali trajnimi motnjami telesne, duševne, družinske, družbene, šolske ali vedenjske narave. Vrednote organizacije temeljijo na človekoljubju, podpori šibkejšim, veliko pa tudi na prostovoljstvu. To pomembno obletnico so praznovali v petek, 8. novembra, pri Briški jami in v njej. V prostorih pred jamo

Foto MČ

je številne prisotne pozdravila duša delovanja sklada, predsednica Stanislava Sosič, ki je izrazila veselje in ponos, da je sklad vztrajal toliko let, kljub težavam, ki jih je srečal na poti. Zahvalila se je vsem prijateljem, sodelavcem, prostovoljcem, podpornikom, predstavnikom javnih in civilnih ustanov, ki so v vseh teh letih pomagali, da so pri skladu dosegli vse tisto, kar so v času nastanka le sanjali in upali, da se bo uresničilo. "Človek je lahko priden, delaven, vztrajen, a brez podpore izven delovnega kroga in odobravanja v okolju, v katerem živiš in deluješ, ne dosežeš takih rezultatov, kot smo jih mi v teh letih", je poudarila predsednica.

Prisotni so se potem spustili v Briško jamo, kjer je Goriški oktet Vrtnica, pod vodstvom dirigenta Matjaža Ščeka, glasbeno popestril večer z izborom slovenskih pesmi, ki so odmevale v čarobnem jamskem prostoru.

Spomin na "primorske padalce"

V Škrbini pri Komnu so se v ponedeljek, 11. novembra, slovesno spomnili na padle primorske padalce. Vsakoletna svečanost se je začela z mašo zadušnico v cerkvi sv. Antona, ki jo je daroval g. Milan Pregelj. Zgodovinski dogodki nas opozarjajo, česa je človek sposoben, v dobrem in v slabem, kaj je pripravljen storiti samemu sebi in bližnjemu, o čemer moramo še danes globoko razmišljati, je povedal duhovnik. Po maši se je slovesnost začela pred Fakinovo domačijo, na kateri visi spominska plošča primorskim padalcem. Ob častni straži gardne enote Slovenske vojske so prisotne avtoritete postavile spominske vence. Najprej je prisotne pozdravil župan Občine Komen Erik Modic. Sledil je slavnostni govornik Blaž Torkar, ki je povedal, kako se na ta dan spominjamo na primorske rodoljube, ki jih je doletela kruta usoda. Najprej so bili primorani služiti v italijanski vojski, nato so jih ujele zavezniške sile in potem so s pomočjo primorskih liberalnih narodnjakov prišli v jugoslovanski kraljevi gardni bataljon. Po intenzivnih tečajih usposabljanja so bili poslani v Jugoslavijo kot pripadniki anglo-ameriških misij. Borili so se na strani jugoslovanskih partizanov proti nacifašistom. Po vojni pa niso imeli sreče s komunistično partijo in so postali žrtve komunistične oblasti, ki jih je imela za sumljive, za vohune, celo izdajalce. Padalci so postali tako prepovedana povojna tema v

Foto MČ

Jugoslaviji vse do osemdesetih let, ko so se začela raziskovanja, in potem po osamosvojitvi, za kar gre zahvala našim raziskovalcem (med katerimi sta Ivo Jevnikar in Saša Rudolf). Na koncu sta imela kratek poseg tudi namestnik veleposlanice Velike Britanije Paul Jančar in predstavnik veleposlanštva ZDA Jonathan Zebre. Oba sta poudarila, kako je Britancem in Američanom pri srcu zgodba o padalcih, ki je zgodba o pogumu, prijateljstvu in žrtvovanju. To je prijateljstvo, ki ga moramo med narodi še danes močno krečiti. / MČ

Katja Ferletič

STARE JEDI V NOVIH LONCIH (60)

Na začetku dvajsetega stoletja smo doživeli tudi v naših krajih izjemen tehnološki napredek na najrazličnejših področjih. V mesto

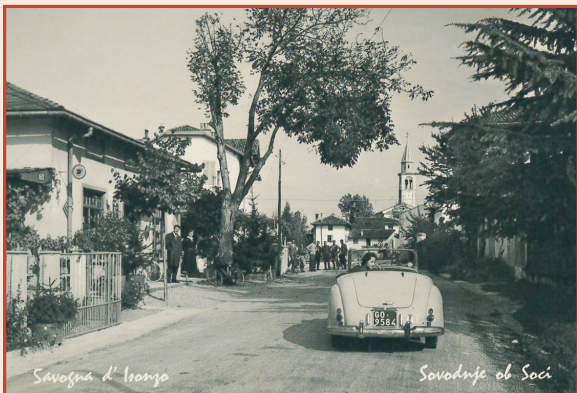
so prišli plinska mestna razsvetljava, električna napeljava, telegraf in telefonska povezava, tako da so se življenjske navade ljudi v kratkem času izredno spremenile. Pravo revolucijo pa je povzročila izgradnja železniške povezave, Bohinjske proge, "Transalpine", ki je povezovala Trst z Dunajem in preko novogoriške postaje in solkanskega mostu tudi Gorico s srednjo Evropo. Železniško postajo so ob prisotnosti avstrijskega nadvojvode Franca Ferdinanda uradno predali namenu 19. julija 1906.

V Gorici, ki je tako imela dve železniški postaji, so potniki nujno potrebovali dodatna prevozna sredstva, tako je 18. februarja 1909 električni tramvaj zamenjal kočije, vozove in t.i. "giardinere" na konjsko vprego. Te so bile izjemno poceni leseno prevozno sredstvo - odprto, neudobno vozilo, na katerem je lahko sedelo do petnajst ljudi. Tramvaj je v začetku vozil od novogoriške postaje po ulicah Montesanto, Pellico, Gosposki ulici, Travniku, Mamelini in Korzo do druge, južne železniške postaje. Druga proga se je od prve ločila na Travniku, tekla je po Raštelu, trgu Cavour, ulicah Marconi in Mazzini, po trgu pred občinsko palačo in ulici Garibaldi na Korzo - to progo so po nekaj mesecih ukiniteli, ker je tramvaj motil promet ostalih vozil in sprehajanje ljudi, ki so se mudili po nakupih v Raštelu.

Tramvaj je v Gorici vozil do 15. aprila 1935, avtomobili pa so se na naših cestah prikazali že v prvih letih 20. stoletja. Na vaseh so jih ljudje gledali začudeno, skoraj preplašeno zaradi hrupa, ki so ga nova prevozna sredstva povzročala, še posebno zato, ker so vozniki s trobilom radi plašili konje. Ceste so bile "bele" iz prašnega makadama, le v mestu so bile tlakovane, zato je bilo prepovedano voziti več kot 6 km na uro po vaseh in 15 km na uro v mestu. Vozniki so morali od časa do časa ustaviti avtomobil in očistiti registrsko tablico od blata in prahu, da ne bi dobili globe. Dobrine, zelenjavo in druge proizvode, so v tistem času kmetje, trgovci in obrtniki v mestu in na vaseh še vedno prevažali z vozovi. Razmere so se zanje spremenile še najbolj po drugi svetovni vojni, ko so kupili tovornjake - najprej med vojno uporabljena mala vozila znamke Dodge, ki so jih Američani razprodajali za nizke vsote denarja. S temi tovornjaki so slovenski kmetje vozili zelenjavo v Trst, saj so prej štandreška in sovodenjska dekleta

morala živeti daleč od doma, v Trstu, in na tržnicah prodajati vsak dan zelenjavo, ki so jim jo dovažali moški. Ti so potovali vso noč z vozovi po kraških cestah ali prevažali zelenjavo z vlakom.

Za ljudi na vaseh so bili tudi avtobusi, "korjere", zelo pomembno prevozno sredstvo. Z avtobusom so dijaki hodili v mesto v šolo, gospe po nakupih, ob četrtkih na trg. V Sovodnjah je bila postaja pred občinsko stavbo, prav tam, kjer je tudi danes. Znanica je nekoč tam čakala "korjero" s svojo novorojenčko v naročju. Morala je v posvetovalnico v mesto, v "maternita", kot so takrat rekli ambulanti, kamor so mamice nosile svoje otročičke na pregled. Po cesti se je s svojim avtomobilom pripeljal Franjo Rojec, "studiran" domačin iz Sovodenj, ugleden, dobrosrčen gospod, "značajan človek, odprt do vsakogar". Ustavil se je in gospe ponudil, da jo zapele v mesto. V Gorici je mlada mamica gospodu rekla, naj jo pusti kar na Korzu, da bo peš

šla v posvetovalnico, v veliko čast pa ji je bilo, da jo je tako "važen človek" pospremil prav do cilja. Dolga leta je ponosno pripovedovala svojim otrokom to zgodbo "nikol ne bom pozabla...", je govorila. Sovodnjskim ženskam je neizbrisno ostal v spominu tudi "nunc Fanič", sosed, ki je najprej imel "kamjončin", nato si je kupil avto, "Giardinetto", da je lahko vozil svojo zelenjavo v Gradišče na tržnico. "Nunc Fanič" je bil vaški brezplačni taxi, prvi osebni šofer za marsikatero Sovodnjico, saj, ko je nastopil trenutek, je peljal porodnice v mestno bolnišnico, po porodu pa mamico in novorojenčka domov.

Veliko žensk se je v petdesetih letih prejšnjega stoletja odločilo za voziško dovoljenje zaradi službe v mestu in seveda zaradi prodaje zelenjave, da so jo lahko same vozile v Trst in Videm - potreba je privedla do emancipacije. Opravljen voziški izpit ali nakup avtomobila je bil za vsakogar priložnost za praznik. Primerno je bilo treba nazdraviti, tako so moški, novopečeni vozniki oz. ponosni lastniki avtomobila v svoje prevozno sredstvo sprejeli čim več prijateljev in jih peljali "en giro". V tistih časih so se morali obvezno ustaviti v najbližji osmici, kjer so naročili vino ali narezek, za tako priložnost lahko celo "krodegina", kožarico v kruhu.

KOŽARICE V KRUHU
Sestavine:
6 kožaric, 300 g moke, 20 g kvasa, 2 žlički sladkorja, 1 žlica raztopljenih svinjske masti, sol, voda.

Priprava:
Kožarice kuhamo vsaj 45 minut. Med tem časom kvas, sladkor, žlico moke in 100 ml vode zmešamo in pustimo vzhajati 20 minut, nato zamesimo z ostalo moko in žlico raztopljenih masti. Pustimo vzhajati še 20 minut. Testo razvaljamo na centimeter debelo in razrežemo na pravokotnike. Na vsak pravokotnik položimo polovico kuhane in ohlajene kožarice, nato zavijemo, robove testa pa prej rahlo zmočimo z vodo, da se med peko ne odprejo. Pečemo pri 175 stopinjah Celzija za 25-30 minut. Bog žegnaj!

V organizaciji SPDG
Kekci na izletu v Idriji

Po uvodnem srečanju ob prazniku kostanja, 20. oktobra na Vrhu, so člani Kekčeve družine v soboto, 26. oktobra, obiskali Idrijo in spoznali del bogate preteklosti, tesno povezane z rudnikom živega srebra. Dopoldne so se najprej ustavili ob "mrzlem" Divjem jezeru v osonnem kotlu pod navpično steno v dolini Idrijce. Zaradi daljšega obdobja brez padavin jezero ni kazalo običajne podobe, ko se izpod stene po Jezernici (velja za najkrajšo slovensko re-

ce v Mestnem muzeju pripravili voden ogled zbirk, ki prikazujejo petstoletno zgodovino mesta in rudnika ter delo in življenje rudarjev. Kekci so med čakanjem na vodenje na grajskem dvorišču uredili zasilno kegljišče (s pravimi keglji) in se lepo zabavali. Nekaj ur v prijetno toplem sončnem popoldnevu pa je bilo na razpolago za prost ogled mesta in zanimivosti. Idrija je že skoraj desetletje vpisana v Unesco seznam svetovne kulturne dediščine. Za udeležence je Slovensko planinsko društvo organiziralo avtobusni prevoz. Pri društvu že načrtujejo naslednji izlet, predvidoma spomladi.

Grad Gewerkenegg, sedež Mestnega muzeja

GORIŠKI VRTILJAK Abonma Veliki polžek

Z Mursko deklico in štrkom Jožijem na odkrivanje lepot Slovenije

Tudi v novem šolskem letu bodo učne ure popestrili in jih nadgradili obiski gledaliških predstav Goriškega vrtiljaka, ki ga šolarjem 23. leto namenja Kulturni center Lojze Bratuž, s privoljenjem goriškega in doberdobskega ravnateljstva večstopenjskih šol in v sodelovanju Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica ter ob

podpori Dežele FJK in Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Tudi letos bo Goriški vrtiljak ponudil štiri predstave v abonmaju Velikega polžka, namenjene učencem od tretjega do petega razreda osnovne šole, in štiri za prvošolce in drugošolce ter malčke zadnjega letnika vrtecev. Kot vedno bosta

v jutranjih urah dve ponovitvi, ker abonenti ne bi mogli vsi hkrati sedeti v dvorani, saj leta ne premore toliko sedežev. Šolsko leto se je začelo pred dobrim mesecem in Goriški vrtiljak je letos povabil v Kulturni center Lojze Bratuž najprej abonente Velikega polžka. V četrtek, 17. oktobra 2019, je k njim v goste prišla Mala Murska deklica. K nam jo je pripeljalo KuKuc gledališče, ki se je kot potujoče gledališče porodilo l. 1999 v zamisli dveh deklet, študentke pedagogike in ljubiteljske igralke. Sčasoma je preraslo v poklicno gledališče s sedežem v Beltincih. KuKuc gledališče povezuje gledališko umetnost, glasbo, ples, kreativno pisanje, pedagogiko in vizualne umetnosti. Vse

njegove predstave neposredno nagovarjajo otroke, tudi zaradi interaktivnosti. Vse nosijo neko sporočilnost in imajo namen vzgajati otroke k strpnosti, sprejemanju drugačnosti in jim na splošno spregovorijo o vrednotah. Taka poučna, a istočasno poetična uprizoritev je tudi Mala Murska deklica, v kateri protagonistka živi pod

ravno v domačem kraju. Zelo premišljeno pripravljena predstava je obenem privlačna urica zemljepisa, pa tudi slovenskega narodnega izročila in književnosti ter kulture nasploh. Je tudi ravno prav narodnostno in domovinsko obarvana. Mali gledalci pa v njej spoznajo še, kako zveni prekmursko narečje. Mimogrede tudi izvejo za najbolj znano slovensko pustno masko, kurento z zvonic, človeško ribico v Postojnski jami, Župančičeve pesmice Mehurčke, ljubljanskega zmaja, Triglav, pa ljudsko pesem, ples, gibanico... Skratka, otroci za Mursko deklico, ki si jo je zamislila in napisala scenarij ter domiselno zrežirala

predstavo Urška Raščan, ki tudi sama nastopa v njej (poleg nje sta še Petra Jauk in Gašper Lenart), obredejo celo Slovenijo. Slikovita je tudi scena, ki predstavlja stari mlin na Muri, Muro in nasploh prekmursko pokrajino. Preostali omenjeni kraji pa so tudi predstavljeni na velikih reprodukcijah. Šolarjem je bila uprizoritev gotovo všeč, saj so pazljivo spremljali vsebino in se aktivno oglašali, ko so jih igralci povabili k temu. Pred začetkom predstave jih je nagovorila Tamara Kosič, vodja otroškega gledališkega abonmajskega programa KCLB, ki je z dvema učencema tudi obnovila pravila olikanega vedenja v gledališču.

gladino Mure v Prekmurju, blizu velikega mlina, nad katerim poletavajo štokrlje v tipični prekmurski pokrajini. Sama si zelo želi, da bi obiskala druge kraje, saj ni bila še nikjer. Zato prosi, naj jo poštar štrk Joži, ki je obletel že pol sveta, pelje s sabo. Njena želja se izpolni in z njim preleti vse slovenske pokrajine in spozna naravne in kulturne lepote Slovenije, od Prekmurja do Primorske, pri tem pa odkriva tudi navade posameznih krajev in zanimivosti. Poučno, hkrati tudi zabavno potovanje v odkrivanju novih spoznanj spremljajo ljudski napevi (glasba Tjaša Cigut in Dorina Gujt). Na koncu se mala Murska deklica vrne nazaj domov in spozna, da je najsrečnejša

IK

Z 9. strani

Predstava še ni naslova ...

Posebna nagrada žirije je šla Sebastijanu Horvatu za umetniško gesto. "Vedno znova ustvarja umetniške geste, ki razpirajo nevalgične točke, paradokse, stereotipe in tabuje. Gledalec je aktiven udeleženelec, ki premišljuje situacije in kontekste skupaj z ustvarjalci predstave, pri čemer režiser pušča razpoke v strukturi, ki omogočajo drugačen pogled".

Posebne nagrade žirije je bil deležen tudi Dragan Živadinov za umetniško vizijo. Nagrado Društva gledaliških kritikov in teatrologov Slovenije za najboljšo predstavo preteklega sezona (2018/2019) je prejela uprizoritev besedila Rainerja Wernerja Fassbinderja: Ali: Strah ti poje dušo v režiji Sebastijana Horvata in produkciji SNG Drama Ljubljana. "Predstava Ali: Strah ti poje dušo v ambientu zapuščene industrijske hale na podlagi Fassbinderjevega filma izpelje prerez kon-

kretnih družbenih, rasnih in razrednih protislovij, pri čemer podloženo aktualnost razvije s precizno občutljivostjo".

Najbolj prestižno nagrado, po kateri stremi ali o kateri vsaj sanja verjetno vsak igralec na

Marinka Štern, dobitnica Borštnikovega prstana

Slovenskem, Borštnikov prstan za življenjsko delo, je na slovenski podelitvi tega najbolj znane in prepoznavnega, mednarodnega gledališkega festivala v Sloveniji prejela igralka Marinka Štern. Dramska igralka, rojena 19. maja 1947 na Jezerskem, je diplomirala na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo

v Ljubljani. Vso svojo dolgo igralsko pot je prehodila v Slovenskem mladinskem gledališču. Temu je ostala zvesta do upokojitve. Nastopala je sicer tudi v drugih gledališčih in televizijskih ter filmskih produkcijah. Strokovna komisija meni, da igralko odlikujejo igralska predanost, vrhunskost in unikatnost. Marinka Štern je med drugim nastopila v vlogi Arkadine v Utvi režiserja Tomija Janežiča, Budilke v Snu zelenjavne noči Svetlane Makarovič in Dušana Jovanoviča ter Pie v Zločinu na Kozjem otoku v režiji Paola Magellija. Za igro v Jasličah v režiji Vinka Möderndorferja je prejela Borštnikovo nagrado za igro.

V zadnjih letih je odigrala vloge v predstavah Lalala Mateja Filipčiča in Jane Pavlič, Portreti Vita Tauferja, Kje sem ostala Nine Šorak in Urše Adamič. O tej vlogi dementne ženske, ki smo jo pred kakšnim letom lahko videli tudi na Goriškem, sama pravi, da je njena izmed najljubših, ker se ukvarja z družbeno aktualnim problemom demence.

Trditve, uperjene zoper Študijski center za narodno spravo

Konec sodelovanja med stranko Levica in vlado!

V burnih in zapletenih razmerah, že dalj časa značilnih za Slovenijo, se je zgodil politični razkol, ki utegne imeti posledice pri vodenju vlade, to je izvršilne oblasti. Razšli sta se namreč stranka skrajne leve ideologije, politike in programa, Levica, in vlada oziroma koalicija pod vodstvom Marjana Šarca. Nasprotja med njima so že dolgo tlela, tudi zato, ker je Levica hotela usmerjati vlado in njeno delovanje. Toda neposreden povod za prekinitve sodelovanja so bila različna stališča obeh partnerjev glede ukinitve dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja. Le-to ima takšno bistveno vrzel in pomanjkljivost, da določa enak denarni prispevek za najbolj revne in najbolj bogate državljanke. Voditelj Luka Mesec in njegovi v stranki Levica zahtevajo takojšnjo ukinitve dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in s tem odpravo omenjenega določila o enakih prispevkih, predsednik vlade in koalicijski partnerji pa se zavzemajo za postopnost sprememb.

Stanje je tako, da obe politični sili trmasto vztrajata pri svojih stališčih, pri čemer premier Marjan Šarec postopno izgublja podporo volivcev oziroma javnosti, pa tudi naklonjenost drugih koalicijskih strank v vladi in parlamentu. Tega so krive tudi njegove značaj in izjave, ki ne pritičejo politiku in premieru. Zvone Černač, vplivni poslanec Slovenske demokratske stranke, pravi, "da predsednik vlade Marjan Šarec neprestano laže in zavaja. V odgovoru na moje po-

slansko vprašanje se je v treh minutah zlagal vsaj trikrat". Kritična in neposredna je tudi publicistka Maja Suncič. V tedenskem magazinu je zapisala, "da je Marjanu Šarcu oblast stopila v glavo, vedno bolj je zopr in

Dr. Jasna Čuk-Rupnik

zadirčen. V zadnjem času je prišel v spor tudi z guvernerjem Banke Slovenije Boštjanom Vasletom v zadevi omejevanja posojil". Maja Suncič je prepričana, "da Marjan Šarec upravlja Slovenijo v slogu političnega samodržca".

S prenehanjem podpore poslancev Levice vlada v parlamentu ne bo imela dovolj glasov za svoje predloge, predloge zakonov in sploh za celotno delovanje. Vedno znova bo morala iskati in pridobivati podporo pri

opozicijskih strankah. Premier je prepričan, da mu bo to uspelo, zato izjavlja, da bo lahko do konca izvedel svoj mandat, in ne verjame v predčasne državnozbornske volitve.

O odločitvi Levice, da prekine sodelovanje pri ohranjanju oblasti sedanje koalicije, je v časniku Delo napisala pomenljiv komentar Suzana Kos. Zapisala je: "Če aktualna vlada 'klecne', ker bodo vsakokratna usklajevanja in sklepanja kompromisov prezahtevna, predčasni volitve ne bo. Najverjetnejši razplet bo nova vlada, ki jo bo sestavil Janez Janša, podprle pa jo bodo tiste politične stranke, ki jim javnomnenjske raziskave kažejo, da na prihodnjih volitvah ne bi več prestopile parlamentarnega praga". Tudi Dejan Židan, prvak stranke Socialnih demokratov, je na kongresu stranke v Velenju opozoril, "da padec Šarčeve vlade ne bi pomenil predčasni volitve, pač pa novo vlado pod vodstvom Janeza Janše".

Tudi on je prepričan, "da bi Janševo vlado podprle stranke, ki jim ne kaže, da bi na novih volitvah prestopile parlamentarni prag". Politika je sicer pomembna zadeva, postala je celo znanost, vendar so za življenje in naš fizični obstoj potrebni tudi materialni in drugi pogoji. Zaradi takih potreb in nalog nastajajo tudi različni dogodki, od katerih vsak zase predstavlja ogledalo družbe in države. V naši javnosti zelo ugodno odmeva dober raz-

plet zdravljenja 21-mesečnega fantka Krisa Zudicha, ki boleha za redko gensko boleznijo, spinalno mišično atrofijo, ter je moral oditi na zdravljenje v ZDA. V Sloveniji so s široko zasnovano solidarnostno akcijo, ki je združila zelo veliko število ljudi, zanj zbrali skoraj štiri milijone evrov, potrebnih za plačilo stroškov tega človekoljubnega in humanega primera. Samo za zdravljenje v kliniki UCLA v Los Angelesu vnaprej predložila račun v znesku 2234.031 dolarjev. Slovenija ni prispevala niti enega evra ali dolarja z razlago, da zdravilo za hudo bolnega in prizadetega malčka v Evropi, torej tudi v Sloveniji, še ni priznано in ga zato medicina ne sme oziroma ga ne bi smela uporabiti. Pač pa se je klicu na pomoč odzval srbski bogataš Miodrag Kostić, ki je za prevoz fantka in spremljevalcev v ZDA brezplačno odstopil svoje

zasebno letalo.

Nastajajo pa tudi drugačni dogodki, z raznoliko vsebino. Velik del t. i. javnosti ima pridržke v zvezi z džamijami, ki jo bo Islamska skupnost v Sloveniji v kratkem odprla v Ljubljani. Ljudje nimajo nič proti islamski veri in verovanju, toda se bojijo, da se bo v novem objektu razvilo "politiziranje", uperjeno zoper Slovence in zlasti proti katoliški veri. Ljubljanski časnik Dnevnik je 28. oktobra na komaj opaznem mestu, v koticu časopisa, objavil novico, "da je Študijski center za narodno spravo v Ljubljani pod drobnogledom. Ministrstvo za pravosodje namreč ugotavlja, da omenjeni Študijski center pod vodstvom vršilke dolžnosti direktorice dr. Andreje Valič-Zver za svoje delovanje nima soglasja vlade. Na ministrstvu za pravosodje tudi pravijo, da bi Študijski center za narodno spravo,

lahko pridružili Inštitutu za novejšo zgodovino". Ta očitno premeteni projekt seveda vzbuja kritike in nasprotovanja prizadeletih, saj je Študijski center za narodno spravo zelo uspešen v svojem delovanju.

Ob tem z lahkotnejšo vsebino navajam, da so bila tudi letos povsod v Sloveniji tradicionalna martinovanja, ki so že dolgo ljudski praznik. Ob martinovanju pa se je s svojo razlago uživanja in posledic alkoholizma oglasila prof. dr. Jasna Čuk-Rupnik, predsednica Društva anonimnih alkoholikov Slovenije. V pogovoru za ženski magazin ONA je dejala, "da smo, žal, zapita družba, alkoholizem pa človeka pripelje tako daleč, da ga ni več mogoče imeti rad. K sreči pa nima vsak Slovenec takšne genetske strukture, ki lahko privede v odvisnost od alkohola".

Marijan Drobež

S 6. strani

Edinstvena priložnost, ...

Pozdravila je tudi direktorica Severno Primorske gospodarske zbornice mag. Nevenka Volk Rožič, ki je povedala, da "je gotovo kandidatura in še posebej, če uspemo z njo, izjemna zgodba izjemnega prostora". Guido Guerzoni, profesor na univerzi Bocconi v Milanu, je spregovoril o gospodarskih in komunikacijskih učinkih, ki jih imata kandidatura in naslov evropske prestolnice kulture na večja in manjša mesta: "To je edinstvena priložnost, s katero lahko na novo zarišemo prihodnost mest in celotnih ozemelj, ki bi drugače ne bili zanimivi za običajne in nove medije. V primeru, da je kandidatura dobro pripravljena in izpeljana, lahko ustvari in okrepi podobo mest, ki tako postanejo 'kakovostne blagovne znamke'". Lorenzo De Sabbata z Goriškega inštituta za mednarodno sociolo-

gijo je v podrobnosti predstavil pripravo in vsebine dosjeja kandidature. Pri oblikovanju tega dokumenta so bili pod okriljem Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje vključeni kulturni delavci iz obeh mest in strokovna čezmejna delovna skupina, v kateri je tudi sam De Sabbata, z njim pa tesno sodelujejo koordinatorka Vesna Umek, umetniški vodja Neda Bric in Igor Devetak, ekipa, ljudje z obeh strani meje, ki po mnenju novogoriškega župana Klemena Miklaviča že delujejo kot en sam človek.

Klemen Miklavič občuti, da je tudi Gorica del njegove identitete. Prepričan je, da odmevnost lahko vrne naše kraje nazaj na zemljevid. "Meja je pustila neke rane. Čas celjenja teh ran je počasi mimo. V drugi fazi smo umikali ograje, smo se srečevali, smo se veselili ob dogodkih, kot je bil

vstop Slovenije v EU". Miklavič trdi, da je naš problem ta, da smo postali periferija v naših državah, saj meja ni bila samo težava v naših krajih, a bila je tudi priložnost. Mejna ekonomija je bila pomembna za našo ekonomijo, s pozitivnim procesom evropske integracije pa smo ta veliki zagon za naše gospodarstvo izgubili. Zdaj potrebujemo nove cilje, da postanemo spet pomemben del evropske realnosti. Župan je ugotovil tudi, da "populacija se pri nas stara, to pa je negativna okoliščina za kakršenkoli razvoj in kakovostno življenje. EPK je skupni imenovalec, pomlajevanje in oživljanje naših krajev, našega mesta, somestja, pomlajevanje naše čezmejne regije". Kandidatura katalizira naše skupne razvojne ideje, našo vizijo ne glede na to, ali nam bo uspelo pridobiti ta naslov ali ne. Za katerokoli spremembo pa "potrebujemo nove cilje, brez teh naših mest ne bosta živi. Osmisliti jih moramo z neko smelo vizijo, da bosta privlačni za mlade in ne več periferija".

Ne smemo skopariti!

Na rob obnovljeni Kocjančičevi nagradi

Pred kratkim so mediji prinesli vest, da je bil sprejet predlog novega odloka o Kocjančičevi nagradi in bo tako nagrada obnovljena. Ob branju predloga odloka (št. 081-3/2019 z dne 13. 9. 2019) na spletni strani sem z olajšanjem ugotovil, da nagrade ne bodo več potjevali občinski sveti, ampak bo odločitev komisije o podelitvi nagrade dokončna. S tem je bila nagrada iztrgana iz krempljev politike, ki jo je večkrat zlorabila za obračunavanje z nagrajenci, ki ji niso bili pogodu. Med ostalim je dvakrat preprečila tudi podelitev nagrade, ki jo je piscu tega sestavka priznala komisija oz. žirija (2005, 2012). Imam pa še nekaj pripomb na nekatere druge določbe odloka. Kot prvo lahko preberemo v 2. členu odloka, da se nagrada s priznanjem "podeljuje za posebne dosežke pri oblikovanju, raziskovanju in ohranjanju kulturne identitete Istre"... Želim opozoriti, da sta bistvena sestavina neke identitete jezik in kultura. In Istra kot celota nima ne svojega istrskega jezika ne z njim povezane posebne istrske kulture, ampak ima v glavnem tri jezike (hrvaškega, slovenskega in italijanskega) in iz njih iz-

vedena istrska narečja ter tri z njimi povezane kulturne kroge, zaradi česar ne moremo govoriti o jezikovno-kulturni identiteti Istre, ampak o treh njenih različnih jezikovno-kulturnih identitetah. Značilnost Istre je, da na njenih tleh sobivajo trije avtohtoni narodi in nekaj manjših jezikovnih skupnosti, kot je to primer tudi marsikje drugod po svetu na stičišču različnih narodov in jezikovnih skupnosti. Recimo tudi v sosedni deželi FJK, kjer ob večinskem italijanskem življu sobivajo tudi Slovenci, Furlani, nemško govoreči prebivalci Kanalske doline idr., zaradi česar še ne govorimo o kaki posebni jezikovno kulturni identiteti FJK. Zato menim, da je navedena določba odloka nejasna in dvoumna ter omogoča razlago, da se npr. s Kocjančičevo nagrado lahko nagrajujejo tudi kulturni dosežki v hrvaškem ali italijanskem jeziku in njihovih istrskih narečjih, kar bi bilo nesmiselno, saj se dosežki teh dveh jezikov nagrajujejo v okviru Hrvatske matice (za Istro) in vsakoletnih nagrad "Istria nobilissima". V zadnjem primeru vsako leto podeljujejo celo okrog deset in več nagrad, ločeno za literaturo in znotraj nje ločeno še za poezijo in pro-

zo v italijanskem jeziku, in posebej v romanskem istrskem narečju, pa posebej za novinarstvo, gledališče, film, TV izdelke, dokumentarce idr., in spet posebej za odrasle in mlade izpod 18 let. Občutek imam, da smo tako prestrašeni od razvpite in spolitizirane multikulturalnosti (pri čemer mnogi niti ne vedo, za kaj pri tem gre), da si ne upamo zapisati v odlok o nagradi, da se z njo nagrajujejo jezikovno-kulturni dosežki v slovenskem jeziku in njegovih istrskih narečjih, kar smo doslej tudi praktično izvajali. S tem da so lahko avtorji dosežkov tudi Neslovenci, kot je to npr. zapisano tudi v pravilniku o nagradah "Istria nobilissima", da se namreč nagrajujejo jezikovno-kulturni dosežki v italijanskem jeziku in njegovih istrskih narečjih ter so lahko njihovi avtorji tudi Neitalijani. Sicer pa je multikulturen človek, ki obvlada tudi tuje jezike, bere tujo literaturo ipd., ne pa tisti, ki se samovoljno razglašajo za multikulturenega. Zato je treba navedeno določbo ustrezno dopolniti ali pa to urediti drugače, kot npr. v posebnem pravilniku o delovanju komisije iz 10. členu odloka, ki ga mora

komisija še pripraviti in v njem določiti merila za nagrajevanje. Na področjih, ki niso vezana na jezik (likovna ustvarjalnost, glasba ipd.), pa jezikovne omejitve odpadejo, ker je njihov jezik univerzalen. Kocjančiča smo namreč postavili na kulturni oltar predvsem za-

Alojz Kocjančič (foto Ognjišče)

to, ker je starosta slovenskega literarnega ustvarjanja v Istri. Pesnik Tone Pavček je ob neki priložnosti dejal, "da Slovenske Istre dolgo, predolgo ni bilo v slovenski literaturi. Živela je na robu naše pismenosti in naše zavesti. In prišel je Kocjančič,

duhovnik in svečenik besede, in Istra (mišljena Slovenska Istra, prip. avt.) je z njim za zmeraj, tudi v poeziji, zares postala slovenska, on pa njen pesnik".

Naslednja moja pripomba se tiče dejstva, da je prvotni, izvirni pravilnik o Kocjančičevi nagradi, ob nagrajevanju uveljavljenih kulturnih ustvarjalcev, predvideval tudi ločeno nagrajevanje ljubiteljstva. Vendar je po razpustitvi nekdanjega Obalnega izvršnega sveta, ki je bil prvi sponzor nagradi, in prenosu le-te na občine, navedena določba izpadla. To pa je bilo za neurtudne kulturne animatorje in organizatorje na podeželju tako veliko razočaranje, da se podeljevanja nagrade niso več udeleževali ter so mestu očitali, da jim je ukradlo Kocjančiča. Končno simbolizira Kocjančič ravno slovensko istrsko podeželje, ki je bilo s črtanjem navedene določbe povsem odrezano od nagrajevanja. Morali bi neke posnemati nagrajevanje po vzoru Prešernovih nagrad, kjer podeljujemo ob dveh vsakoletnih "velikih" Prešernovih nagradah tudi šest različnih nagrad Prešernovega sklada in več študentskih Prešernovih nagrad v okviru posameznih univerz. Vprašljiva je tudi določba 12. členu, ki omejuje podeljevanje nagrad na kandidate "z

državljanstvom RS". Po ugotovitvah nekaterih raziskav je namreč z eksodusom po vojni zapustilo Slovensko Istro tudi okrog 5.000 Slovencev, med katerimi je bilo gotovo tudi nekaj ustvarjalnih ljudi, kot npr. pesnik in publicist mag. Bert Pribac, duhovnik in kulturnik Dušan Jakomin, pesnik Ferruccio Jakomin, novinar in publicist Danilo Lovrečič, od katerih so zadnji trije, žal, že preminuli, in še kdo drug, ki ga trenutno nimamo pred očmi in ki je morda z odhodom izgubil slovensko državljanstvo. Pravilnik o nagradah v okviru "Istria nobilissima" npr. predvideva tudi nagrajevanje italijanskih državljanov istrskega porekla. Po navedeni določbi bi npr. danes ne mogli podeliti Kocjančičeve nagrade Dušanu Jakominu, ki pa jo je, na srečo, že prejel. Ne razumem tudi, zakaj smo tako stiskaški in smo po novem omejili podeljevanje nagrad na vsako drugo leto ali, kot je navedeno v 4. členu, "praviloma bienalno". Po podatkih s spleta je npr. Unija Italijanov je v okrog 50 letih delovanja nagrad "Istria nobilissima" podelila več kot 525 nagrad, mi smo jih pa v slabih 30 letih obstoja Kocjančičeve nagrade podelili vsega 18. Nagrada je namreč motivacija za ustvarjalnost in je tako to zadnje področje, na katerem bi smeli skopariti.

Milan Gregorič

S 3. STRANI Pogovor: Petra Grassi

“Glasbenik navsezadnje ni samo glasbenik”

In s komornim zborom Dekor iz Ljubljane, ki je lani na Naši pesmi zasedel absolutno prvo mesto, vi pa ste prejeli posebno priznanje za najboljšega dirigenta tekmovanja? In kot prva dirigentka reprezentančnega Deželnega mladinskega zbora Furlanije Julijske krajine?

To je bil moj prvi mešani zbor. Skoraj istočasno sem prevzela Komorni zbor Dekor v Ljubljani, ki ga še vedno vodim oz. sem tam kot redni dirigent. Dekor ima za različne projekte različnega dirigenta, a odločili so, da bom jaz neki njihov stalnejši dirigent. Deželni mladinski zbor FJK je zbor, ki se me je zelo dotaknil in ga bom imela vedno v zelo lepem spominu. Z njim sem globoko rasla in v treh letih smo zelo napredovali. Po mojem je kar čudež to, kar smo naredili s temi mladimi, ki združujejo res različne nivoje petja, od zelo dobrih pevcev do tistih, ki so se s petjem srečali skoraj prvič na prvi vaji. To je zbor, ki mi je res spremenil pogled na zborstvo in pevsko kulturo med mladimi. Tam sem našla izredno nadarjene osebe z odprto glavo in širokim srcem. Zbor sam deluje pod okriljem deželne zborovske zveze USCI, kar mi je dalo še profesionalen pečat. Navsezadnje mi je njena organizacija nudila zelo močno podporo in popolnoma zaupala. To je velika prednost za dirigenta.

Do nedavnega ste peli v različnih zborih oz. zasedbah. Katere take izkušnje so bile za vas najpomembnejše?

Izpostavila bi Italijanski nacionalni zbor, tam sem se prvič srečala s pomembno “maso” mešanega zbora. Še prej sem pela v Akademskem pevskem zboru Tone Tomsič. Omenila bi tudi zbor Kraški slavček, kjer sem začela peti, tudi to je kamenček v mozaiku moje prehojene poti. Nazadnje je bila zame umetniško najbolj dovršena zasedba La rosa dei venti, mešani vokalni kvartet, ki je nastal v letih, ko smo končevali pot državnega zbora Coro giovanile italiano in smo se štirje prijatelj iz Milana, Rima, Benetk in Trsta zmenili, da se bomo srečevali in koncertirali. Iz kvarteta, ki se je najprej družil zaradi prijateljstva, smo

postali zbor na visoki ravni, ki je prejemal posebne ponudbe. Kmalu smo se znašli pred odločitvijo, da bi pustili vse, kar smo delali izven kvarteta, in bi se odločili za kariero profesionalnega kvarteta, kar pomeni, da bi veliko potovali in se ukvarjali samo s tem. Ker pa je vsakdo od nas imel svoje delovne obveznosti ter predvsem jaz in bas iz Milana sva bila zelo dejavna kot dirigenta, smo opustili to zasedbo. Verjetno se bomo še kaj našli, toda bolj prijateljsko. V tem pevskem kvartetu sem gotovo še bolj zrasla kot pevec in solist. Koncertirali smo na zelo pomembnih odrih, povabili so nas že na različne koncerte po Evropi. Za pomemben festival komorne glasbe smo med drugim peli v mali dvorani opernega gledališča La Fenice v Benetkah.

Pred kratkim ste bili izbrani za novega dirigenta italijanskega mladinskega zbora (Coro giovanile italiano). Kaj vam to pomeni?

To mi pomeni absolutno nagradno vsega ostalega. V zadnjih letih mi ponujajo pomembne vloge in se kar vzpenjam po tej poti, za katero še ne vem, kam me bo pripeljala. Za zdaj se zdi, da me čakajo zelo lepe stvari. To je najbolj prestižen italijanski zbor, ki deluje pod okriljem državne zveze Feniarco in ga vodi najboljši italijanski in tuji dirigenti. Pred leti, ko sem pela še jaz, ga je skupaj z Roberto Parainfo vodil švedski - svetovno priznani - dirigent Gary Gradén. Posebno sem počaščena, ker se zdi, da sem med doslej izbranimi dirigenti najmlajša, žal komaj druga ženska. Tu bi lahko odprli razpravo o vlogi ženske kot dirigenta... Veseli me, da lahko odprem pot - upam - drugim ženskam. Drugje po svetu nisem videla problemov v tem, da bi ženska lahko bila dirigent. Ko stopi pred mešano zasedbo, mora seveda imeti karizmo vodje, liderja; v sebi mora dobro držati v ravnovesju odnos med ženskimi in moškimi, ki ju ima v se-

bi. V nas namreč sobivata obe esenci: pomembno je, da znata sobivati in prihajati na dan ob pravem trenutku. Ženska čutnost, tankočutnost in empatija lahko pomenijo veliko prednost

foto: Jana Jocič

v vlogi dirigenta, če jih znamo spojiti z dobro mero avtoritete, ki je prisotna tudi v ženski. Kakšni so načrti tega zbora? Ta zbor združuje najboljše mlade pevce od 18. do 27. leta iz vse Italije, ki so bili izbrani po avdiciji. Zbor vedno vodita po dva dirigenta: tokrat sva bila izbrana jaz in 40-letni Davide Benetti iz Doline Aoste. Zelo sem zadovoljna, da delujem z njim, saj ga dobro poznam ter zelo cenim kot glasbenika in človeka. Najin mandat traja dve oz. tri leta, trenutno se še dogovarjamo. Vsak bo imel pol programa, ki mu bo seveda dal svoj pečat. Za zdaj je ta še skrivnost, toda lahko vam zaupam, da bom gotovo segla po svojih slovanskih koncertih. Zbor ima različne koncerte po Italiji in Evropi. To je sestav, ki si ga želijo vsi dirigirati. Zdej končujeta mandat prejšnja dirigenta, kmalu bodo avdicije za nove pevce.

Poučujete na Glasbeni matici v Trstu, vodite pa tudi različne seminarje in tečaje po italijanskih konservatorijih, na festivalu v Montecatiniju, v Novi Gorici, Zagrebu, Belgiji itd. Avgusta 2020 boste v Vilniusu vodili delavnico na evropskem zborovskem festivalu Europa cantat Junior!

Veliko vidljivost so mi dala dirigentska tekmovanja, ker te ljudje tam vidijo in spoznajo. Če dobro delaš, te potem povabijo. Imam kar “zabasano” agendo, sploh več ne vem, kaj so vikendi. Na Glasbeni matici nimam polnega urnika, tako se nekaj dni na teden lahko pripravljam na svoje druge delovne vikende. Zelo mi je všeč poučevati dirigiranje, posredovati svoje znanje tudi mlajšim rodovom. Ravnokar sem vpletena v zelo uspešno zborovodsko šolo, ki jo organizira Javni sklad Republike Slove-

membnih odrih?

Mislím, da imamo zelo dobre zборе, še posebno, kar se tiče mladinskega petja. Izpostavila bi goriški prostor z zbori Emila Komela, na katere smo lahko ponosni. Uspelo jim je uresničiti pevsko piramido, ki dobro deluje. Dirigent in zbor brez ekonomske, čustvene in intelektualne podpore institucije ne moreta delovati. Na Tržaškem pogrešam več zavzetosti med zborovskimi sestavi na ozemlju pri sodelovanju na projektih visoke kakovosti pod umetniškimi okriljem tako temeljne ustanove, kot je Glasbena matica. Kam bomo usmerili te dobro vzgojene mlade pevce, ki bodo hoteli nadgrajevati svoje spretnosti in se preizkušati na najvišji ravni? Menim, da bi si naš prostor zaslužil neke vrste polprofesionalni ansambel, ki bi združeval najboljše glasove, ustvarjal projektno ter sistematično snemal monografske sklope, recimo v sklopu deželnega sedeža RAI in s finančno podporo obeh krovnih organizacij.

Umetnost bi končno povezala vse zahodno slovenstvo. To ni utopija, temveč dolgoročno razmišljanje o skupnem dobrem. Moja mednarodna izkušnja mi omogoča, da našo stvarnost motrim z zdravo distanco in vidim v njej potencial, potrebe in pomanjkljivosti, vselej s srčno bližino.

Radi poudarjate, da vam veliko pomeni vaša slovenska pripadnost.

Malo zaradi družine, malo zaradi svoje zveze z možem, mi je zelo blizu vprašanje slovenskosti naše družbe v večinskem italijansko govorečem okolju. Svojo slovensko pripadnost vidim ne kot nekaj nacionalističnega v slabem smislu, ampak to, da veš, katera je tvoja identiteta, da ti je tvoja identiteta v ponos, da skušaš to, kar je dobrega v tej identiteti na kulturnem, gospo-

darskem, znanstvenem, kmetijskem itd. področju, čim bolj razviti. Imamo posameznike, ki delajo veliko dobrega; ljudi, ki se trudijo, da bi življenjsko poslanstvo postavili na določen nivo, zraven pa se tudi podpisali kot pripadniki slovenske skupnosti v Italiji. Na tak način čutim pripadnost neki kulturni skupnosti. Večkrat govorimo o asimilaciji, o tem, kako se kot pripadniki manjšinskega naroda “demokratično asimiliramo”, vključimo v večinski narod. Naš prostor bi moral podpirati kvaliteto, ki presega ozkoglednost politike: to velja tako za kulturo kot za druge panoge. Konkurenčnost in kvaliteta sta edini sodobni orožji za preživetje skupnosti. Kako si to predstavljam na glasbenem področju? Naši politiki naj končno poskrbijo za izvajanje zakonodaje in omogočijo uvedbo slovenske sekcije na tržaškem konservatoriju. To je skupno dobro, o katerem govorim: to je njihova naloga in dolžnost, zato jih imamo.

Vsak umetnik kot javni intelektualec ima pravico in dolžnost, da razmišlja s svojo glavo, da ima svoj politični, etični in tudi - zakaj ne? - duhovni nazor. Toda sodčasno mora biti ta umetnik, znanstvenik, politik itd. avtonomen in mora znati zahtevati, da postane neodvisen in svoboden

“Naš prostor bi moral podpirati kvaliteto, ki presega ozkoglednost politike.”

pri svojih izbirah. Vsak lahko seveda izbere svoja načela, to je naravno. Toda izobraženec si mora izboriti svobodo do javnega ustvarjanja. Prelahko se je družiti samo s somišljeniki. Sama se rada družim z ljudmi, ki so svobodni v govoru in izražanju svojih idej, a jih znajo tudi argumentirati; ki so odprti in pripravljeni na soočenje, razpravo. V tem duhu vzgajam tudi svoje pevce.

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (267)

Zanositev in naturopatski pristop (2)

Navadno v primeru hormonskega neravnovesja NE svetujem zeliščne hormonske terapije, ampak svetujem krepitev organov, predvsem ledvic in urogenitalnega dela. Pri tem je kopel iz njivske preslice nujno potrebna, izvajamo jo 1x tedensko.

Zelo pomaga rmanov čaj, ker okrepi materico in jajčnike, pijemo 2 dcl tega čaja zvečer pred spanjem.

Zakaj prav rman? Ker narava zdravi! Navadni rman, *Achillea millefolium*, cveti po naših travnikih celo poletje. Njegovo ime izvira iz grške mitologije, in sicer Achillea po Ahilu, millefolium pa po njegovem videzu, njegovi razvejeni obliki. Legenda pripoveduje, da je med obleganjem Troje Ahil zdravil veliko ran ranjenih in poškodovanih vojakov z rmanovim sokom, ki ga je stiskal naravnost na rano vojakov. Sok deluje antiseptično in učinkovito celi rane.

Tudi kitajska tradicionalna medicina pozna zdravilno moč navadnega rmana, saj sok su-

rove rastline celi rane, deluje protiparazitno, protivnetno in antiseptično.

Najbolj pogosto svetujem rman za krepitev urogenitalnega dela. Ob neredni menstruaciji zelo pomaga večerno pitje ene skodelice rmana. Pomaga pa tudi ob amenoreji (odsotnosti menstruacije) in vaginalnih vnetjih. Proti vaginalni srbečici pomaga splakovanje nožnice z rmanovim čajem. Priprava: 2 dcl vode zavremo in vanjo dodamo 2 zvrhani

žlici zelišča, pustimo vreti 20 minut; s to vodo izpiramo nožnico zvečer pred spanjem in zjutraj, srbečica bo takoj popustila.

Za pripravo čaja za pitje pa zavremo v 2 dcl vode, v krop dodamo pol čajne žličke rmana in ga pustimo v kropu samo 3 minute, precedimo in

pijemo.

Rmanov čaj odlično pomaga tudi v meni ali za izplakovanje suhe nožnice. Skratka, rmanov čaj pomaga ženski tudi takrat, ko želi zanositi.

V nosečnosti je pa ta čaj škodljiv, saj spodbuja splav, zato ga nosečnica ne sme uživati!

/ dalje
www.saeka.si

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljč, e-mail paljck@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRTIT2TV00
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tiskov v Italiji FISC
Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks

To številko smo poslali v tisk v torek, 12. novembra 2019, ob 13. uri

Poslavljanje od svetlobe ...

November (1)

Nekdo je pred dnevi v šali zapisal na Facebook, da smo 85. avgusta... Res je bilo takrat še prijetno toplo, ljudje so se še vedno martinčkali na plaži, pa čeprav je bilo na nebu kar nekaj meglenih odtenkov preveč, da bi bil res avgust. Nekje v tistem najbolj zlahtnem pridihi, nekje v tisti zlati barvi, ki je prelestna in obenem noro žalostna, v tistem listju, ki se še oklepa življenja, v brezvetrju minevajo spomini. Nekje sredi tega zlahtnega sonca je že čutili november. Novembra se začenja tista izštevanka, ki je noče biti konca, ko čakaš, da bo iz razpok v zemlji spet kalilo, ko čakaš na barve zafrana, na vonj po pomladni rosi, na vrnitev, na rojstvo, na ponovni začetek. A izštevanka je dolga in srečen je tisti, ki zna najti tudi v njenem ponavljanju ritmu trenutke najlepšega, srečo, lepoto. Luč. Danes sem se peljala po Idrski dolini, danes, ko je bil

še oktober, v srcu avgust, nekje na obzorju, kjer se pobočja iztekajo v polja in vinograde, pa že november. Idrska dolina je bila zlata, vsa v lesku, polna rumene barve, polna svetlobe, polna neke zlahtne toplote, ki jo srce še kako potrebuje. A vendar je bilo čutili, da je to slovo. Slovo je vedno polno najlepšega, pa čeprav je vedno žalostno. Slovo... Od jeseni, od pomladi, od zime se nikoli ne poslavljam, gredo, minevajo, odleže mi. Vedno pričakujem nekaj drugega. Vedno pričakujem poletje. Od teh zlatih odtenkov je slovo najtežje. Slovo od dnevo, ki ne poznajo noči, od časa, ki je polno veselja, ki kipi, se radosti, celo peni se od

energije in radoživosti. November se je letos začel z mrazom. Pri nas z burjo. Meni je najtežje, ko se poslavljam od tistega zlatega miru, od rumeneče tišine, da potem cele noči poslušam razbijanje, rjovenje, tuljenje. Ne govorite mi, da je burja

bije v njej. Drevesa se v burji upogibajo kot roke, ki hlastajo po sreči, miru, svetlobi. Še največ po svetlobi. Po njej hlastamo vsi, njo pogrešamo, ko leto za letom spet nastopi tisti dan, konec oktobra, ko nam od jutra do večera govorijo,

po avgustu je še dišalo. Bilo je še toplo in ljudje so se še kopali tam v Barkovljah, v mojem rodnem, ljubem, dragem Trstu. Tam daleč, kjer je morje.

Kazalce sem pomaknila nazaj v jezi, celo v obupu. In sploh nisem odgovarjala na pripombe tistih, ki so se veselili, da bodo spali eno uro več. Za en sam samcat dan. Dva meseca pa bo po nas goltala tema. V temi bo tuljenje burje še bolj neizprosno. Ko je že zima, naj vsaj sneži. Naj sneži, ker je v snegu veliko svetlobe, ker je belina kot luč, ki nam kaže pot. Sneg pomirja ranjene duše in pripoveduje pravljice, da lažje sanjamo o poletju. November. Novembra se vsi pehajo okoli pokopališč. Kot bi drugače nihče ne našel časa za svoje, ki jih ni več. Kot bi se svojcev lahko spominjali le v navalu potrošništva, sredi polic, kjer se sveče in krizanteme skrivajo med maskami, namenjenimi

dnevu čarovnic, in med božičnimi okraski, ki se že v začetku oktobra pojavljajo vsepovsod. Nekje vmes je še čas spomina na mrtve. Manj pomemben, ker je zaslužek za grobovi skromen. Le nekaj sveč in krizantem. Nič, če to primerjamo z maskami in božično-novoletno mrzlico. Kljub vsemu se tudi jaz jesen za jesenjo pridružil množici na pokopališču. Množici, v kateri najdem le malo znancev, saj sem za grob svojih staršev izbrala grič nad Idrsko dolino, kjer zdaj živim. Včasih pomislim, da je pravzaprav kruto, da sem žari pripeljala v tujo zemljo. Kruto je, da starši počivajo zdaj tako daleč od mesta, ki so ga ljubili. A kaj, ko tam, med množico nagrobnih polic, zanju ni bilo več prostora. Ko gledam na griče in trte, ki se pod pokopališčem razprostirajo od Prapotnega proti Brdom in morju, zaslutim, kako sta onadva ljubila mesto, v katerem sem se tudi sama rodila. Mesto v zalivu. Mesto med Krasom in morjem. Trst, ki postaja vse bolj tuj. In zjutraj ne diši več po daljnih obalah, ampak po prometu, ki ga je vse preveč.

/ dalje
Suzy Pertout

lepa. Videti, slišati je, da burja trpi, ker tuli, vpije, zaganja se, kot bi bila vklenjena v bolečino ugašajočih dnevov in v verige ledenega objema, ki

da je treba pomakniti kazalce nazaj. Že sem verjela, da tega ne bo več treba, da bo tudi pozimi vsaj do pol šestih svetlo. Pa smo jih morali spet pomikati. Skoraj

ki jih ni več. Kot bi se svojcev lahko spominjali le v navalu potrošništva, sredi polic, kjer se sveče in krizanteme skrivajo med maskami, namenjenimi

OPČINE Ob dnevu varčevanja: nagrade Šport in šola

Odličnjake v šoli in športu je treba spodbujati!

Na Opčinah so pred tednom dni, kot vsako leto ob dnevu varčevanja, podelili nagrade Šport in šola. Letos je priznanje prejelo 33 višješolk in višješolcev, 26 iz slovenskih tržaških šol, sedem pa iz goriških. Nagrado vzpodbujata

športni pedagog in odbojarski trener Franko Drasič, od leta 1991 je priznanje tako dobilo že 850 mladih. Prihodnje leto pa bo pobuda praznovala 30. rojstni dan. Letošnji nagrajenci, ki so dosegli srednjo oceno najmanj osem in imeli

uspešnosti tako v šoli kot v športu. Adamič si želi, da bi imeli višješolci primerne pogoje, da usklajujejo na čim višji ravni oba vidika, saj opaža, da se mora marsikdo enostavno odločiti, ali se bo posvetil študiju ali pa treniranju. Teh pa ni in ne more biti na tej podelitvi, je

Foto damij@n

Združenje slovenskih športnih društev v Italiji in Zadruga kraška banka, ki nagrajencem poklanja denarni prispevek. Odličnjaki med šolskimi klopmi in na tekmovališčih pa so letos prejeli tudi stensko uro iz smrekovega lesa, delo mladega umetnika Mihe Pečarja. Na podelitvi sta v imenu organizatorjev spregovorila predsednik ZŠŠDI Ivan Peterlin in prvi mož upravnega odbora ZKB Trst - Gorica Adriano Kovačič. Nagrajevanje najstnikov, ki so uspešni na obeh področjih, je predlagal

predpisano število treningov tedensko in tekmovali vsaj na drželni ravni, se ukvarjajo s 15 različnimi športnimi panogami. Najbolj zastopana je košarka s sedmimi nagradami, šest je odbojkarjev, po tri nagrade pa sta požela atletika in nogomet. Slavnostni govornik na prireditvi je bil Mario Adamič, osnovnošolski učitelj in nogometni trener ter selektor reprezentance Slovencev v Italiji Žile. Njegov poseg je bil zelo sočen, kritičen je bil namreč do sistema, ki ne pomaga mladini pri iskanju

grenko ugotavljal. Vzroke je iskal globlje in zatrdil, da na osnovni šoli ni pravih pogojev za gibalno dejavnost, na višji srednji šoli pa nato za študij. Spraševal se je namreč, zakaj naša slovenska šola v Italiji še ni zagrabila za možnost, ki jo nudi zakonodaja in odprla športno smer na višji srednji šoli. Zazelel pa si je tudi, da bi bili mladi, ki želijo biti kandidati za nagrado Šport in šola, obravnavani takole, da bi jim poleg zahtevnih aktivnosti ostalo tudi nekaj prostega časa.

HC

S 1. strani
V Monigu ...

Polščica beleži še, da je bilo po 43. letu za nekaj mesecev tudi taborišče za vojne ujetnike, leta 1945 pa begunsko taborišče. V njem je našlo zatočišče tudi tisoč slovenskih civilistov.

Na svečanosti so spregovorili poveljnik vojašnice, polkovnik Massimo Alessio, ki je izrazil čast in obveznost, da bodo njegovi vojaki varuhi tega spomina, župan Trevisa, ligaš Marco Conte je dejal, naj bo obeležje spomina in premišljevanja pa tudi prijateljstva ob zavesti preteklosti. Slovenski veleposlanik Tomaž Kunstelj, ob spominu na trpljenje, pa ni pozabil na tiste krajanje, ki so v hudih časih nudili po svojih močeh pomoč taboriščnikom. Naj spomenik ob dogajanjih v vojnem in povojnem času poudarja vrednoto miru. Amerigo Manesso, predsednik zavoda ISTRESCO, ki se ukvarja z zgodovino odporiškega gibanja in sodobno družbo, je v klenem sklepnem posegu dejal, da je Treviso že pozabil na taborišče, a da so dolgoletna prizadevanja za ohranitev spomina dosegla postavitev vidnega obeležja. Manesso je avtor monografije o taborišču. S poudarkom na brat-

sko sožitje in zavzetost za mir je obeležje blagoslovil škof iz Trevisa Michele Tomasi, ki je nastopil pred mesecem dni. Rodil se je v Bocnu, študiral tudi v Vidmu, bil med drugim vikar za italijanske vernike bocensko-briksenške škofije.

Poleg občinskega venca sta položila venec še Ivo Jevnikar in

kar 19 %, v Dachau pa 16 %. Takratni anatomopatolog v Trevisu je ob pregledu trupel dejal, da so bila kot mumije in da je bila teža njihovih jeter za tretjino poprečne. V Trevisu se je rodilo 42 otrok, kar pomeni, da so gnali ljudi kar počez, tudi nosečnice.

Na svečanosti je bilo veliko Slovencev, saj sta Černetova knjižnica in Rafaelova družba organizirali kar tri avtobuse za obisk najprej nekdanjega taborišča v Viscu pri Palmanovi. Tu je skupino sprejela tudi krajevna županja, nato Moniga in končno kraja Zerman, kjer je darovalo novo mašo sedem novomašnikov. Med temi je bil tudi Stanko Janežič. Med potovanjem je prav o povojnih slovenskih beguncih v Italiji govorila dr. Helena Jaklitsch, ki je napisala knjigo o tem, o italijanskih taboriščih pod fašizmom in o povojnih begunskih poteh pa sta spregovorila Erika Jazbar in Ivo Jevnikar.

V Zermanu je udeležence sprejel in pogostil krajevni župnik Edoardo Cestaro. Novo mašo so pripravili v dokaj oddaljenem kraju od Trevisa, saj so bili takrat časi krvavih obračunavanj tudi v Venetu. Marijina pesem, ki se je dvignila v cerkvi svete Helene iz grl mnogih sinov povojnih begunk in beguncev, je globoko pretresla župnika, pa ne samo njega, v spomin na vojna in povojna trpljenja in v zahvalo za zavzetost mnogih pri utrditvi in ohranjanju kulture in zavesti tudi pri nas.

Izpostaviti je treba tudi dejstvo, da je pri sami svečanosti sodelovalo okrog 60 aktivnih vojakov Italijanske vojske, pa tudi to, da je bila vojašnica izjemno gostoljubna.

Francesca Meneghetti, ki je posvetila taborišču knjigo *Di la' dal muro* že leta 2012, letos pa je izšla v dopolnjeni izdaji. Jevnikar je že pred leti sodeloval na simpoziju v Trevisu v okviru prizadevanj, da se odtrga iz pozabe koncentracijsko taborišče, v katerem se je znašlo okrog osem tisoč Slovencev. Hkrati pa je bilo v njem okrog 2 tisoč do 4 tisoč taboriščnikov. Med okvirno 200 mrtvimi je bilo kar 53 otrok. Meneghettijeva poudarja, da je bila otroška umrljivost 30 %. Sicer pa vemo, da je bila v nekaterih italijanskih taboriščih

Pismo predsednika SSO Diegu Bernardisu

Za izboljšanje ustroja krajevnih uprav v FJK

Predsednik Sveta slovenskih organizacij Walter Bandelj je naslovil pismo na Diega Bernardisa, predsednika 5. stalne komisije, da bi se zahvalil za povabilo na avdicijo. V njem piše: Svet slovenskih organizacij se zahvaljuje za povabilo na avdicijo 5. stalne komisije Deželne svete FJK za obravnavo zakonskega osnutka 071 "Usklajeno izvajanje funkcij in služb med krajevnimi upravami Furlanije Julijske krajine in deželnimi institucijami za upravno decentralizacijo".

V zvezi s predstavljenim tekstom, ki je usmerjen v izboljšanje sedanega ustroja krajevnih uprav Furlanije Julijske krajine, se Svet slovenskih organizacij strinja z nameni, ki jih sedanja deželna uprava zasleduje. Še posebno je pri tem pomembno, da se občinam omogoči, da v polnosti izvajajo lastno upravno avtonomijo, ki jim je dodeljena na podlagi čl. 114 v 5. poglavju italijanske ustave in je priznana v čl. 8 posebnega statuta Avtonomne dežele Furlanije Julijske krajine. Osnova demokracije je namreč prav v tem, da je območjem in skupnostim, ki na njih živijo, dana možnost neposrednega sodelovanja pri upravljanju javnega dobrega. To načelo je še posebno pomembno v tistih krajih, v katerih so zgodovinsko naseljene jezikovne in narodne skupnosti, kot velja tudi za Furlanijo Julijsko krajino, za kar ji je bil podeljen status dežele s posebnim statutom in s tem tudi večji delež upravnih pristojnosti. To je tudi potrjeno v 3. členu posebnega deželnega statuta, v katerem je zapisano, da se v Deželi FJK vsem državljanom, ne glede na jezikovno skupino, kateri pripadajo, priznajo enake pravice in enaka obravnava ob zaščiti njihovih etničnih in kulturnih značilnosti. Prav zaradi tega je pomembno, da se zgo-

raj omenjena načela upoštevajo tudi pri izvajanju zakonodajne pristojnosti, ki pripada Avtonomni deželi Furlaniji Julijski krajini. V tem smislu Svet slovenskih organizacij, kot krovna organizacija Slovencev v Furlaniji Julijski krajini, pričakuje

od Dežele FJK, da to tudi zapiše v zakonodajne dokumente, ki zadevajo vsakdanje življenje tukajšnjih prebivalcev, in to še posebno v tistih aktih, ki urejajo ustroj in delovanje krajevnih javnih uprav oziroma občin. Konkretno gre za usklajevanje z državnima zaščitnima zakonoma z dne 15. decembra 1999, št. 482, in z dne 23. februarja 2001, št. 38, kakor tudi z deželnim zaščitnim zakonom z dne 16. novembra 2007, št. 26. Pri tem naj Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, poleg skupščine slovenskih izvoljenih predstavnikov, vključi sodelovanje z Inštitucionalnim paritetnim odborom za probleme slovenske jezikovne manjšine v FJK (čl. 3 v zaščitnem zakonu 38/2001) in s posvetovalno deželno komisijo za slovensko jezikovno manjšino (čl. 8 v deželnem zaščitnem zakonu 26/2007).

Za jezikovne in narodne skupnosti predstavljajo občine prvi, neposreden stik z javno upravo, kjer se kaže nivo odnosa do te posebne specifikke, ki jo v Avtonomni deželi Furlaniji Julijski krajini predstavlja furlanska, nemška in slovenska jezikovna manjšina. V zvezi s tem konkretno mi-

slimo na:

- vidno dvojezičnost na javnih napisih,
- pravico do uporabe lastnega jezika v odnosu do javne uprave,
- pravilno zapisovanje imen in priimkov na osebnih dokumentih,
- zastopnost v izvoljenih organih javne uprave,
- spoštovanje kulturne in zgodovinske dediščine teh treh jezikovnih in narodnih manjšin

- možnost, da se občine, v katerih živijo zgoraj omenjene jezikovne in narodne manjšine, povezujejo in sodelujejo pri izvajanju dodeljenih pristojnosti.

To so le nekatere od pravic, ki jih je, po našem mnenju, potrebno izrecno omeniti v deželnih zakonih, ki urejajo ustroj krajevnih uprav. Ne gre za privilegije, temveč za potrditev tistega specifičnega bogastva, ki naši deželi FJK zagotavlja poseben status avtonomije.

Tematika, ki jo obravnava zakonski osnutek 071, je še posebno pomembna za gorata območja. Ta območja so zaradi morfološke značilnosti območja in zaradi posebnih življenjskih pogojev, še posebno kar zadeva gospodarski razvoj, potrebni na posebne obravnave. To je tudi v zakonskem osnutku 071 navedeno in izpostavljeno. Menimo pa, da so potrebna dodatna dopolnila, ki naj upoštevajo področja Brd in Krasa.

Tri jezikovne in narodne skupnosti, furlanska, nemška in slovenska, ki so prisotne v Avtonomni deželi Furlaniji Julijski krajini, so v precejšnji meri prisotne v občinah z manjšim številom prebivalstva. Zaradi tega jim je potrebno nameniti posebno pozornost in jim omogočiti primerna sredstva za normalno in čim bolj avtonomno izvajanje upravnih pristojnosti ob spoštovanju jezikovne specifikke. V prepričanju, da boste zgoraj omenjene pripombe upoštevali, Vas pozdravljamo s spoštovanjem.

Walter Bandelj (foto dd)

Z 10. strani

Predstavitev posodobljenih ...

Pri angleščini bo kar veliko sprememb, je obrazložila prof. Deana Neubauer. Nova jezikovna učilnica omogoča, da dijaki uporabljajo drugačne metode učenja. Šola se je povezala tudi z univerzami v Londonu (London School of Economics, Queen Mary University), s katerimi so že načrtovali določene tematike, ne le na podlagi vsebin, ampak kompetenc, ki jih bodo dijaki pridobili za uspešno delovanje na področju študija in dela.

Pri pouku italijanščine so dodali pogosto branje sodobnih avtorjev, ki jih bodo dijaki obravnavali že v prvem razredu. Med projekti, ki vključujejo opero in gledališče, bo tudi tisti, namenjen pisatelju Italu Svevu, in sicer obisk tržaških krajev, ki jih pisatelj omenja v delih, ki jih bodo dijaki prebrali, je povedal prof. Jan Loredan.

Pri gospodarskem poslovanju bodo, poleg dela v razredu, izvajali zelo praktičen in dinamičen projekt *Postanem podjetnik*, kjer bodo simulirali nastanek podjetja in posledično upravljanje in razvijanje podjetniških strategij, je razložila prof. Damiana Kralj.

Na smeri za geometre oz. gradnje so popolnoma digitalizirali načrtovanje, je obrazložil prof. Marko Jagodic, ki je spomnil, kako je treba danes paziti in biti okolju bolj prijazen.

Prof. Robert Sarazin, ki poučuje tehniko grafičnega upodabljanja, bo letos poleg kurikularnega pouka povabil na šolo dva priznana umetnika, Edija Žerjala in Franca Vecchieta, ki bosta pomagala dijakom pri dveh

grafičnih delavnicah.

S profesorjem zgodovine Paolom Zlobcem bodo dijaki sodelovali pri projektu *Evrošola*, ki seznanja dijake z Evropsko unijo in ki pripelje evropsko dimenzijo v učilnice.

V vsaki družbi obstajajo pravila in ta pravila je treba spoštovati, t. j. vzgoja odgovornega državljana, ki jo na šoli poučuje profesor prava in odvetnik Peter Močnik. Z njim si bodo dijaki ogledali tudi tržaško sodišče, kjer jih bo sprejel sodnik, ki bo predaval o aktualnih težavah in kršitvah mladoletnikov.

Profesorica Jana Tul in Eva Fičur sta predstavili projekt *Pot srca*, s katerim bi radi razvijali talente in socialni čut dijakov. Ti bodo vodili talent šov, obiskali starejše občane, ustvarili nove zvezke z neuporabljenimi stranmi starih, priredili božični sejami itd.

Prof. Viviana Giuliani je predstavila novosti glede naravoslovnih ved, pri katerih se bodo poleg učnega programa osredotočili predvsem na spremembe podnebja in na aktualne problematike onesnaževanja.

Na koncu se je oglasila še prof. športne vzgoje Sonja Milič, ki bo poleg običajnih športnih dejavnosti priredila tudi izlet v jama, ogled raznih kraških znamenitosti, športni orientacijski pohod in tradicionalni maturantski ples. Na jutranjem srečanju je bil prisoten tudi predsednik SDGZ Robert Frandolič, ki je posebno pohvalil vodstvo šole za pravo izbrano smer sprememb in inovacije ter dodal, da bo SDGZ vedno pripravljeno sodelovati.

S 6. strani

Novi Regulacijski načrt ...

Novi načrt mora zlasti vsebovati naslednje točke: mrežo glavnih cest, železnic in vodnih poti ter z njimi povezanih objektov; delitev občinskega ozemlja na posamezna področja; območja, ki so namenjena javni uporabi; javne zgradbe ali dela ali instalacije, ki imajo skupni ali družbeni interes; omejitve, ki jih je treba upoštevati na zgodovinskih, okoljskih ali krajskih območjih; pravila, potrebna za izvajanje splošnega občinskega načrta.

Nov regulacijski načrt bo zavezoval vse lastnike stavb, ki so na območju občine, da pri gradnjah ali obnovitvenih delih upoštevajo, kar je v njem določeno, tudi glede kakovosti življenja, in zato je prav, da se s tem čim prej seznanijo tudi občani. Projekt Gorica 2.0, ki ga je junija in julija letos izvedla skupina arhitektov tudi s pomočjo različnih opozicijskih strank v pokrajinskem avditoriju, je predlagal zavesten in participativen pristop k opredelitvi novega regulacijskega načrta. Od septembra do konca leta se bo o tem zvrstila še vrsta informativnih srečanj po različnih goriških mestnih četrtih. Na njih bodo občani lahko izrazili in predlagali svoja mnenja. Pri Sveti Ani so se srečanja deloma že začela. Nadaljevala se bodo v Stražcah, Podgori, na Rojcah (Campagnuzzi) in Štandrežu. Izrečene zamisli bodo občani in združenja predstavili na širši

razstavi. Sledil bo participativni laboratorij, ki bo s pomočjo tehnologije Openspace predstavil najbolj pereča vprašanja občanov.

Iz pogovorov z vaščani v Štandrežu izhaja slika predmestja, ki je postalo pusto. Ljudje so precej nezadovoljni in pritrjujejo te-

Marjan Breščak

mu, da Štandrež ni več tak, kot je bil pred leti. Slovenska narodna skupnost se iz leta v leto manjša. Marjan Breščak, večletni predsednik rajonskega sveta, pravi, da je to posledica gradnje veliko vrstnih hiš, v katere so v zadnjih letih prišle mlade družine iz drugih krajev, naši mladi pa so šli v tujino. Na vprašanje, kaj bi on svetoval za nov regulacijski načrt, je odgovoril, naj bi zgradili to, kar je že pred leti predlagal štandreški rajonski svet. Rajonske svete so

ukinili, in to je velika škoda, saj ni več nobenega, ki bi se lahko zanimal za lastno četrt. Že pred leti so zahtevali parkirišča. Edino to so zgradili na več krajih. Spraševali so tudi, naj uredijo kolesarsko pot ob Šoči. Tega niso naredili in še zdaj služi ta pot za nezakonito odlaganje smeti. Zahtevali so prehod za pešce in kolesa, usmerjena proti Šempe-tru oziroma k Sv. Ani, čez železnico pod avtocesto. Kdor hoče

Božo Tabaj

zdej k Sv. Ani, mora namreč čez krožišče, ki pa je za kolesarje zelo nevarno. Druga kolesarska proga bi lahko peljala pod avtocesto do goriškega pokopališča, vendar bi bila ta bolj za prebivalce Gorice, saj ima Štandrež svoje pokopališče. Vse te prošnje se lahko ponovijo v novem regulacijskem načrtu. Pred leti so Štandrežci prosili za prometne znake, ki bi upočasnili promet, a jih še vedno čakajo. V tem času je bilo na cestah v Štandrežu že več prometnih nesreč,

v katere so bili vpleteni prav pešci in kolesarji.

Božo Tabaj, tudi sam večletni občinski svetovalec, zatrjuje, da bi bilo treba predvsem preoblikovati predmestje in izboljšati kakovost življenja v Štandrežu. V zadnjih desetletjih so zgradili veliko večstanovanjskih hiš, ki so podobne vojašnicam, niso pa pomislili na izboljšanje življenjskega standarda domačinov. Zelenih površin je zdaj zelo malo in večkrat v nedosegljivih

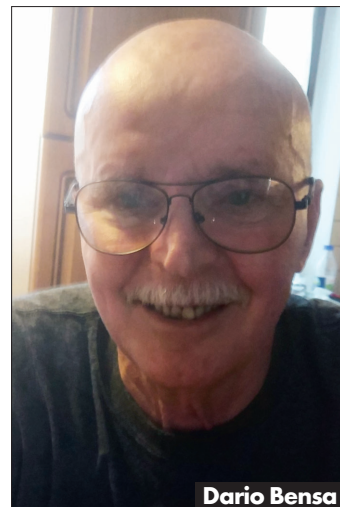

Damjan Paulin

kraji. Urediti bi bilo treba cestno omrežje, in to ne samo zaradi tega, ker se skozi Štandrež pretaka največ prometa, tudi stranske ceste so neurejene! Štandreško pokopališče bo kmalu prenapolnjeno, zato bo treba pomisliti na razširitev in ureditev notranjosti. Industrijska cona je že prepolna in Štandrežci upajo, da je ne bodo širili, ker je precej stanovanj v bližini in že zdaj je težko živeti tam zaradi nezno-snega smradu in hrupa. Predvsem pa bi morali pospešiti vaško

gospodarstvo, namenjeno sadjarstvu in gojenju zelenjave, da bi tudi pripomogli k boljšemu počutju prebivalcev. To bi tudi spodbudilo socializacijo in ohranjanje stikov med vaščani. Zadnje čase so tudi nekateri mladi začeli obdelovati zemljo. V Štandrežu imajo veliko dobre zemlje, ki je zdaj zapuščenca. Ne-koč je bil namreč Štandrež kmečko področje, zdaj od tega ni ostalo skoraj nič.

Večletni odbornik Damjan Pau-

Dario Bensa

lin poudarja, da se je od zadnjega regulacijskega načrta precej spremenilo. Industrijska cona v Štandrežu se ne uresničuje tako, kot je bilo predvideno v začetku. Goriška občina ne upošteva določb in dovoljuje gradnjo tudi takih podjetij, ki ne zaposlujejo domačinov in onesnažujejo okolico. Vse bi bilo treba preurediti in za vsako novo gradnjo zahtevati, da se upoštevajo vsa obstoječa pravila. Glede problema cestnih nezgod je Paulin dejal, da je treba nujno urediti in

omejiti promet po štandreških cestah. Področje ob levem bregu Soče, ki je del Štandreža, sploh ni izkoriščeno in je prepuščeno samemu sebi. Dario Bensa, obrtnik in lastnik obrata v industrijski coni, meni, da je Štandrež veliko dal mestu Gorici, saj se avtocesta vije čez štandreške njive in imajo na ozemlju tovarne, ki plačujejo občini davek. V zameno pa niso prav nič dobili. Zdej z novim regulacijskim načrtom ima goriška občina priložnost, da se nekoliko oddolži "vaški" skupnosti. Bensa se boji, da ne bo prišlo do tega. Primerjal je Štandrež z vasmi po Furlaniji, ki imajo urejene ceste, vrtove, parke. Oni pa nič. Vse je zanemarjeno. Štandrežci so zgradili industrijsko cono tedaj, ko so pustili, da so zgradili prvo centralo in tovarno Coveme, ki sta preveliki in onesnažujeta. K sreči so obrtniki začeli graditi hangarje in dali delo domačinom. Tako so zgradili Bensovi podjetje, nato pa še Goriška Tiskarna, družina Tabaj, družina Paulin. S tem so preprečili, da ne bi prihajali veliki podjetniki od zunaj, ki bi pred nosom začeli graditi druge še bolj onesnažujoče tovarne. V Štarancu pri Trziču so se prebivalci uprli in niso dovolili gradnje takih tovarn. Štandrežci bi si česa takega ne upali. V časopisih zadnje čase piše, da je vlada obljubila, da bo v prihodnjih petnajstih letih dala 50 milijard evrov za javna dela in za olepšanje predmestnih četrti v Italiji. Bensa je prepričan, da sami ne bodo dobili ničesar. Preden bo denar prišel do naših krajev, bo od njega ostalo le nekaj "fickov".